

Raamatukogu

ISSN 0235-0351

-
- * Kooliraamatukogust tänases päevas;
 - * Eesti varasemast raamatust;
 - * Vestlus Rahvusraamatukogu peadirektori Tiiu Valmiga jm.
-

1/2001

RK

ESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
ESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

1/2001

Toimetuse kolleegium:

AIRA LEPIK
REET OLEVSOO
KALJU TAMMARU
URVE TÖNNOV
TIIU VALM
ANNE VALMAS
MEELI VESKUS

Tegevtoimetaja/Editor ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Keeletoimetaja ELLEN ARNOVER
Tehniline toimetaja TIIU TALI
Kujundus KERSTI TORMIS
Kaanefotod TEET MALSROOS
Haiba lastekodu ruumides asub ka
Kernu raamatukogu.

Address/Address:

15189 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
«Raamatukogu» toimetus
tel. (372) 630 7128
faks (372) 631 1410
elektronpost: enerk@nlib.ee
kodulehekülj:
http://www.nlib.ee/RK_ajak
http://www.nlib.ee/RK_ajak/i_index.html

ISSN 0235-0351
Ilmub 6 korda aastas

AUSTATUD KOLLEEGID!

Viimastel kuudel olen süvenenumalt kui eales varem arutlenud mu elu suunavate põhimõistete *uudsus*, *kiirus*, *rikkus* üle. Mida need õieti tähendavad? Mis on nende tegelik sisu ja hind, kas ühiskond kasutab neid ikka õigesti või hoopis fetišeerib? Kas nad on konservatiivsuse, laiskuse, vaesuse vastandid või tuleks loetleda sootuks teistsuguseid märksõnu, näiteks lobedus, armutus, tühisus?

Nagu iga teinegi haritud inimene olen ma valmis kohtuma uuega, aga ma tahan kõik uued asjad ise läbi mõelda, neist aru saada, tunnistada, et see on õige. Mulle meeldib uuega kohtuda rahulikult. Kas uued väärtused, mida pakutakse, on ikka need, mille eest olen valmis midagi loovutama? Ma esitan enamasti küsimuse – miks? Kui ma aga ei leia iseendale mõistetavaid vastuseid ja selgitusi, siis haarab mind eksistentsiaalne hirm, et mu tõekspidamised ja väärtused tallatakse pihuks ja põrmuks. Mulle näib, et tänane ühiskond pole sugugi nii ratsionaalne nagu väidab, et kultuuri ei soosi enam isemõtlemist ja isikusära – ta lihtsalt uuendatakse hoolimatusega üle. Aga mis jääb siis kultuurist järele?

Ma pole valmis pelgalt rikkuse nimel loobuma aastate jooksul ehitatud terviklikust kultuuripildist ja asuma tükide kallale, et neid veelgi peenendada. Ometigi – ma pole siiani leidnud selget ja uskumisväärt vastust küsimusele, kas meie ühiskond, kes, pea ees, tormab ühest uuendusest teise, kohendab homme täna tehtud muudatust, ja ülehonne ei usu enam eilset, kas selle ühiskonna liikmed tegelikult ikka oskavad lugeda ja mõelda uutmoodi? Kas teie oskate mulle vastata?

Maire Liivamets

SISUKORD

■ AVAVEERG		
Kes kardab armastada vabaduses?	Katrin Kivimaa	4
■ PÄEVAKORRAL – KOOLIRAAMATUKOGUD		
Üks kooliraamatukogu tänases päevas	Ingrid Laasi	5
Nõo kooli raamatukogu	Heili Tali	7
Tartu Kõrgema Kunstikooli raamatukogu	Edith Hermann	9
■ TEADUSRAAMATUKOGU		
Organisatsiooniline analüüs raamatukogus II	Merike Poljakov	10
■ JUTUTUBA		
Endiselt kõikide raamatukogude jaoks: vestlus Tiiu Valmiga	Maire Liivamets	13
■ RAAMATULUGU		
Varasemast eesti raamatust	Heino Räm	17
■ * * *		
Eesti kooliraamatukogud 1999/2000. õppeaastal: statistika		18
Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse eriala lõpetanud 2000. aastal		18
■ RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS		19
■ RAAMATUKOGU TURUEDUKUS		
Turunduse oskusteabest raamatukogunduses	Aira Lepik	27
■ EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING		29
Kooliraamatukogu kui õpikeskus	Vaike Mändmaa	29
Puksoo päev	Ene Riet, Urve Tõnnov	30
■ KONVERENTSID & SEMINARID		
ISSN Washingtonis	Silvi Metsar	33
■ ARVUSTUS		
Eesti raamatukogude ajaloost	Hans Jürman	34
Nemad ja meie ehk Eestlase ilmavaade	Piret Lotman	35
Vaikus ja varjud	Maire Liivamets	37
■ SÕNUMID		
Õnnitleme: Voldemar Miller – 90		39
■ "RAAMATUKOGU" KOONDSISUKORD 2000		40
■ SUMMARY		42

KES KARDAB ARMASTADA VABADUSES?

KATRIN KIVIMAA

Leeds, Inglismaa

Hiljuti lugesin inglise ajakirjast artiklit vene naiste kohta Inglismaal. Üks juhtmõtteid, mis venelannade endi suust kõlas, kinnitab, et erinevalt inglise naistest ei ole nemad oma naiselikkust kaotanud, st. kannavad kenasti kogu aeg kõrge kontsaga kingi, teevad soenguid ning on seejuures suurepärased kodukolde hoidjad. Ehk siis – kõik meeste heaks, kõik meeste nimel! Midagi väga sarnast eesti naise impordimüüdile, mis lisaks “maailma ilusaimate naiste” tiitlile jutlustab miniseelikute, kleidikeste, kõpskingakeste ja pärlikeede imettegevast mõjust, eriti kui hoitakse alal naiste traditsioonilist rolli naise ja emana.

Kui aga vaadata reaalsust, siis pole niisuguse müüdiga suurt midagi peale hakata, sest eesti naised on tegelikkuses tunduvalt emantsipeerunud – suuresti muidugi olude sunnil – kui nad ise või ka eesti mehed tunnistada tahavad. Loomulikult on ka meil käibel mitmeid alternatiivseid naiselikkuse müüte, sealhulgas supernaise fenomeni julgustavad lugulaulud. Kuid enamik neist ei räägi naistest kui teadlastest, kui riigijuhtidest, kui anarhistidest ja maailmavallutajatest. Naine saavutab oma edu ikka mehe kaudu, mehe varjus või siis vähemalt mehe kõrval. Naine üksinda õnnelik ja edukas? Jah, kui oled 25; võib-olla, kui oled 35; mitte mingil juhul, kui oled 45. Peale selle, *who cares, anyway?*

Kuid minu salaiidoliteks on oma iseseisvusega, oma tegude, sõnade ja loominguga maailmale kõnelevad naised, ükskõik paljude meestega/naistega nad ka eluteel seotud on olnud: Simone de Beauvoir, Emma Goldmann, Aleksandra Kollontai, Bingeni Hildegard, Anaïs Nin, Frida Kahlo. Kõige imelikum on aga see, et teatud eluhetkel ma avastasin, et nende naiste nimekirja võib lõputult jätkata, mis sellest, et enamikust poliitika, kirjanduse, kunsti ja filosoofia ajalugudest neid ei leia või vähemalt viimase ajani ei leidnud. Neid, kelle teod, sõnad, pildid ja elu pakub meile erinevat naiseksolemist, kui seda võimaldab traditsiooniline perekond (mis on nagunii muutunud suuresti müüdiks, mis tegelikkuses ei funktsioneerib), traditsiooniline haridus (mille eesmärk on tihti kujundada kergestikontrollitavaid indiviide) või

massimeedia (mille eelistused pole aeg-ajalt vist kellelegi selged, kuid mis samuti manipuleerib nn. harju keskmise adressaadiga).

Anarhist Emma Goldmanniga tunnen ma teatavat hingesugulust juba seetõttu, et ta on sündinud täpselt sada aastat enne mind – 27. juunil 1869 – ja peaaegu, et naabruses – Leeds. Tema kirjutised anarhismi ja naiste teemal propageerivad vabaarmastust ja eitavad abielu kui kodanlikku institutsiooni, mis põhineb traditsioonil, sugupoolte hierarhial, majanduslikel kaalutlustel. Sest sel kõigel pole midagi tegemist tõelise, vaba, kiirgava, loova ja avatud armastussuhtega, nagu üks vabade inimeste vabast tahtest sündinud suhe olema peaks. Tõesti, kui armastus saab otsa, kas poleks siis õigem edasi liikuda, selle asemel et ükskõik millistel kaalutlustel – lapsed, ühine vara, mugavus, harjumus – kooselu jätkata?

Moralistid leiavad siiani, et abielu ja püsisuhte kriisil ning lahutuste arvu drastilisel tõusul on midagi tegemist inimeste moraali üldise langusega – teiste seas hurjutatakse feministe, et nemad on “tõeliselt armsad naised” ära rikkunud. Millegipärast ei kipu nad aga arutama teemal, et suur osa abielusid, nii ajalooliselt kui praegu, on püsinud koos tänu ühe osapoole allu(ta)misele teisele. Ehk siis peaaegu eksklusiivselt naiste allu(ta)misel meestele. Sealjuures ei pea ma silmas drastilisi näiteid, nagu naiste müümine või abielunaise seaduslik kuuluvus oma mehe eestkoste alla, mis Eestis kaotati alles 1930-ndatel aastatel, vaid traditsioonilisi soorolle perekonna raames, naiste majanduslikku ja psühholoogilist abitust, mis võib kujuneda reaalseks takistuseks iseseisvumisel, kui selleks peaks tekkima vajadus või soov. Kõik teavad, et suhte püsijäämine nõuab kompromisse, kuid miks on ainult üks osapool (ükskõik kas siis sunnitud või vabatahtlikult) pidanud loobuma oma iseolemise ja iseseisvusest. Ja kui ka mõlemad pooled on seda teinud, siis ei teki vist kahtlust, kes kannab suuremat loobumiskoormat. Topeltstandard meeste ja naiste seksuaalses käitumises ei ole minevik: abielumeeste afääridele vaadatakse läbi sõrmede, naised ise on valmis “andestama”, peaaasi, et mees jääks alles. Ikka toimetab supernaine kodused tööd ja kannab hoolt laste eest, mis sellest, et ta tööaeg väljaspool kodu võib olla pikem mehe omast. Meie emad kasvatavad meid ikka kannatlikkuse ja leplikkuse vaimus ning kui suhtes midagi valesti läheb, siis on naine varmas ennast süüdistama ja vähendab oma nõudmisi veelgi. Ning kui naine leiab endal õiguse olevat mehele nõudmisi esitada, siis on varnast võtta “näägutava naise” tiitel. Lõppude lõpuks on naisi ju alati rohkem saadaval ning mees võib vaevata leida endale uue, leebema ja leplikuma, kui vaja.

Põhjamaades, aga teisteski lääneriikides, on feministliku liikumise ja naiste emantsipatsiooni tulemusena naiste eneseteadlikkus kõvasti suurem kui Ida-Euroopa maades tervikuna – kuigi silmas tuleb pidada ka teisi erinevusi. Linnas elav kõrgharidusega naine on reeglina iseseisvam ja eneseteadlikum kui patriarhaalse külakogukonna liige; eesti naine on

ÜKS KOOLI- RAAMATUKOGU TÄNASES PÄEVAS

INGRID LAASI

Haapsalu Wiedemanni gümnaasiumi raamatukoguhoidja

ilmselt emantsipeerunum kui kato-
likliku leedu oma jne. Kuid selge
on see, et romantiline kujutelm
abielust ja sellele järgevast muinas-
jutulisest “ja nii nad elasid õnnel-
ikult kuni surmani” tiksus vaik-
selt meie kõigi alateadvustes. Kui
palju julgust nõuab naiselt otsus
ausalt ja enesekindlalt järgida
avalikus elus omaenda soove?

Võib väita, et Emma Goldmanni
nõudmised sobivad ainult tuge-
vatele naistele, aga miks kannab
sõna “tugev” siis erinevat tähen-
dust, kui ta panna paari sõnaga
“mees”? Mehelt ei nõua oma teed
minek erilist tugevust. Mees läheb
maailma avastama, jättes kõik muu
seljataha, kasvõi korraks, ning
kindlasti kohtab ta oma teel luge-
matul arvil võimalusi ja vallutusi,
mis kõik tema tulekut justkui oota-
vad – vähemalt selline on olnud
lugulaul. Naine istugu aga parem
kodus ja oodaku oma kallimat
tagasi. Tema tugevus seisnegu
vastupidavuses ja kannatlikkuses
armastust ja abielu alal hoida. Kui
aga see üks, kes on alati pidanud
valvama kahe armastust, otsustab,
et ka tema võiks oma lugematuid
võimalusi lähemalt tundma
õppida, kes siis valvab? Siis saab
armastus otsa. Ning ega sellest
midagi ju ole, sest kui üks armas-
tus otsa saab, siis see ei tähenda,
et kogu armastus maailmast kadu-
nud oleks või et see meie kujutel-
davale naiskangelasele, kes on
otsustanud omapäi maailma min-
na, lõplikult oleks kadunud. Meil,
naistel, annab seda vist terve elu
õppida. Ometi sunnib miski mind
siiani hetketi kahtlema, kas Simone,
Emma ja kõik need teised olid ikka
tõesti õnnelikud? Nõnda kõneleb
meis kõigis n.-ö. Naise-omane,
meile ühiskonna poolt sisse süsti-
tud hirmutav dilemma – kas olla
õnnelik või olla vaba, sest mõlemat
korraga naine ei saa. Alles
“...päeval, mil naistel on võimalus
armastada mitte oma nõrkuses,
vaid oma tugevuses, mitte iseenda
eest põgenedes, vaid ennast leides,
mitte end eitades, vaid kinnitades,
saab armastus tema jaoks sarnaselt
mehele elu ja mitte surmaohu
allikaks,” kirjutab Simone de Beau-
voir. Ilmselt ta teadis.

**Kooliraamatukogude olukord kerkis päevakorda pärast
Rahvusraamatukogu nõukogu otsust piirata õpilaste teenindamist
RR-is. Mida kooliraamatukogud ise oma tööst ja probleemidest
arvavad, seda uurime mitmes ajakirjanumbris.**

Esimene sissekanne Haapsalu 8-
klassilise kooli raamatukogu
inventariraamatusse pärineb 24.
septembrist 1964. Nimetatud ajast
kuni 1. septembrini 1984 paiknes
kooli raamatukogu Ehte 14 (tol ajal
Lauristini 14) asuvas koolihoones.
Raamatukogu asetses siis üsna
pisikeses pimedas ruumis, mis oli
küll rohkem hoidla kui raamatu-
kogu.

Haapsalu 8-kl. kooli suursünd-
museks oli aga Wiedemanni tänava
koolimaja renoveerimine 1984/85.
õppeaasta alguseks valmis ka kooli
raamatukogule ruum. 1989. aasta
sügisest on meie raamatukogu
gümnaasiumi raamatukogu, mis
asus kaks õppeaastat koolihoone
vanima osa esimesel korrusel. Kuid
1994. aasta sügisest on kooli raa-
matukogul uus ja nägus ruum
sama majaosa kõrgeimal korrusel,
kus raamatukogu, arvutiklass ja
täiskasvanute täiendkoolituskes-
kus moodustavad omaette õppe-
kompleksi. Koolituskeskus tegutseb
21. aprillist 1995, internetile ligi-
pääs avati Läänemaa jaoks aga 12.
jaanuaril 1996.

Lisaks tavaklassidele on koolis
veel IN-klass (individuaalõpe õppi-
mis- ja käitumisprobleemidega
lastele). Sellise klassi vajadus
sündis elust enesest. Põhikoolis on
klassitäituvus suur, paljudel õpi-
lastel on tunnistusel enam kui
kolm puudulikku hinnet, enamik
neist on juba eelnevalt klassi-
kursust kordama jäänud. Niisu-

gune olukord tekitas rohkesti dist-
sipliini- ja õppeprobleeme. Nende
õpilaste tõrges-trotslik ning teisi
õpilasi ja õpetajaid häiriv käitu-
mine mõjus pärssivalt kogu klassi
õppeedukusele.

IN-klassi täituvus on 12–15 õpi-
last. Igale õpilasele koostatakse
individuaalne õppekava. Kui eel-
misel õppeaastal äratas eksperim-
ent paljudes kahtlust, siis tänava
on see ettevõtmine juba end igati
õigustanud. Ka kooliraamatukogu
osa töös individuaalõppe klassi
õpilastega on suurem kui tavaklassi
õppurite puhul. Neile tuleb sage-
dasti selgitada algtõdesid, äratada
huvi lugemise vastu ja süvendada
juba olemasolevaid teadmisi.

Haapsalu Wiedemanni gümnaa-
siumis õpib sel õppeaastal 455
õpilast, kooliraamatukogu teenin-
datavate arv on aga 486. Kooli-
raamatukogu paikneb 93 ruut-
meetril, teenindab üks raamatu-
kogundusliku keskhariidusega töö-
taja. Põhikogu suurus on 15 419
teavikut, millest 15 284 on raa-
matud. Perioodilisi väljaandeid on
21 nimetust ja need asuvad kooli-
raamatukogus. Õpilaste nõudlus
perioodikaväljaannete järele on
aasta-aastalt suurenenud. Mõõdu-
nud õppeaastal kulutati kooli-
raamatukogu komplekteerimiseks
142 600 krooni, millest 25 600
krooni kulutati põhikogu ja 7800
krooni perioodika soetamiseks.

Põhikogu komplekteerimisel läh-
tun eelkõige õpetajate ja õpilaste

vajadustest, seega on raamatukogu kogus ülekaalus täiendavaks õppematerjaliks sobiv populaarteaduslik kirjandus ja kooliprogrammi juurde kuuluv ilukirjandus. Ilmuva kirjanduse kohta hangin teavet nii internetist kui ka perioodikast ning raamatukauplustest. Põhiosa kooliraamatukogu vajadustest täidavad siiski kirjastused “Avita” ja “Koolibri”, kust lisaks õpikutele võib hankida ka muud huvitavat ja koolile sobivat. Olen õnnelikus seisus, sest kooli juhtkond on alati väärtustanud raamatut ja teinud palju selleks, et kooliraamatukogust kujuneks õpikeskus. Kui direktor Andres Huul võimaldas oma tööaastatel raamatukogule suurepärase asukoha ja leidis välismaalt toetajaid, siis meie tänane direktor Leini Vahtras on leidnud ka praeguses keerulises ajas sponsorraha ja teinud alati kõik temast sõltuva koolikogu raamatutega varustamisel. Tänu hubasele ruumile, paarikümnele töökohale ja olemasolevale kogule on raamatukogu kasutatavus tõusnud paaril viimasel aastal maksimumini. See teadmine teeb rõõmu, kuid kohustab rohkem ja paremini oma tööd tegema.

Äsja valminud ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni korraldatud põhikogu uuringu põhjal võin kinnitada, et nimestiku esmavajaliku kirjanduse 412 nimetusest on meil olemas 259, mis moodustab nõutavast 62,9%. Soovitatava kirjanduse nimestikust leidub meil kogus 639 nimetusest 224 (35,1%). Meie kooli raamatukogus peaaegu puudub algkooliõpilasele mõeldud kirjandus, mis soovitatava kirjanduse mahtu märkimisväärselt vähendab. Ometi julgen antud uuringu põhjal tunnistada meie raamatukogu kogu igati rahuldavaks, sest enamik vajalikust on olemas. Palju sobivat õppe- ja lisamaterjali hangitakse interneti vahendusel. Meie koolis on igal õpilasel tagatud juurdepääs arvutile. Kooliraamatu-

kogu kõrval asub arvutiklass, lisaks on ka raamatukoguruumis üks arvuti. Arvutiteadmisi jagatakse meie õpilastele juba 7. klassist. On loomulik, et õpilane esitab oma referaadi, uurimustöö või kirjandi arvutis korrektselt kirjutatult ja illustreeritult.

Arvutid täiendavad raamatuid ja vastupidi. Nii nagu igal ajal, on ka arvutiõppel kaks külge. Negatiivse poolena nimetaksin suurt infomüra. Leidmaks internetist vajalikku infot peab olema piisavalt kogemusi. Korduvalt on leidnud kinnitust tõsiasi, et lihtsamate andmete hankimisel peab sisse astuma kõrvalasuvasse raamatukogusse või tutvuma lähemalt oma raamaturiuliga, kust võib leida ühe hea ja sobiva mõõduga teatmeteose, mida saab vaevata ning eritingimusteta tarvitada. Niisiis, raamatukogu riiulitel seisvad raamatud täiendavad arvutit ja vastupidi. Arvuti ei tohi olla eesmärk omaette, vaid moodne ja tänuväärne töövahend.

Meie ikka rohkem ja rohkem kiirustavas maailmas näib inimeste suhtlemisvajadus olevat suurenenud. Ka kooliraamatukogus on kasvanud õpilaste arv, kes vajavad tähelepanu ja soovivad lihtsalt vestelda, kurta oma argielumuresid. Sageli on vaja psühholoogi-

oskusi, vahel jääb jagatud murest pool kauaks raamatukogu seinte vahele.

Üldine rahanappus ja plaanisolev haldusreform on taas kired lõkkele löönud. Valla piiride muutmine tekitab olukorra, kus praegune raamatukoguvõrk muutub ebaotstarbekaks. Päevakorda on võetud kooli- ja rahvaraamatukogude ühendamine. Siin ja seal avaldatakse arvamust, kas väiksemates linnades ja valdades on ikka otstarbekas kooliraamatukogudele raha “raisata”? Sest läheduses asuvad ju tavaliselt lasteraamatukogud või siis lastekirjandust sisaldavad küla- või rahvaraamatukogud. Kuigi kõik need kolme liiki raamatukogud veavad ühte vankrit, erinevad nad siiski oma põhiolemuselt.

Kooliraamatukogu on infokeskus – see on ka koht, mille tähtsus tuleb võrdväärtustada klassiruumi omaga. Peab ju olema üks koht, kus õpilane saab rahulikus õhkkonnas tööd teha, kasutada teatmeteoseid ja muid tehnilisi vahendeid. Kuna kooliraamatukogu on õpilastele esmane, kuhu ta pöördub, siis peaksid sealsed raamatu- ja teavikuvarud suutma rahuldada abivajaja hädapärased soovid igapäevase täiendava õppematerjali järele.

On 1. september ja pingeline õppetöö pole veel alanud. Poisid tunnevad end kooliraamatukogus mõnusal.

Nõo KOOLI RAAMATUKOGU

HEILI TALI

raamatukoguhoidja

*Kes loeb, see mõtleb,
kes mõtleb, see arutleb.*

Voltaire

Ülaltoodud read on Nõo põhikooli ja Nõo reaalgümnaasiumi raamatukogu moto. Meie raamatukogu on kahe kooli – põhikooli, mida finantseerib Nõo vald, ja riigi finantseeritava reaalgümnaasiumi ühine raamatukogu. Tänu kahele rahastajale võime põhikogule kirjandust osta rahuldavalt. 1999/2000. õppeaastal olid komplekteerimiskulud 57 000 krooni, mis on ühe teenindatava kohta 63,90 krooni. Lugejad kindlasti võivad, sest nende kasutada on üks suur raamatukogu, raamatukoguhoidjal on aga tööd topelt – kogu asjaajamine käib kahe kooli juhtkonnaga, sest raamatupidamise seisukohalt on vaja paberid lahus hoida. Meie lugejad on eri vanuses ning erinevate huvide ja vajadustega. Raamatukogu komplekteerimisel on seega vaja arvestada kõigi sihtgruppidega – algklasside õpilastest gümnaasiumi reaalklasside õpilasteni.

Raamatukogu on üsna eakas – esimene kanne tollase Nõo keskkooli inventariraamatusse tehti 1. mail 1952. aastal. Pärast põhikooli ja reaalgümnaasiumi juriidilist eraldamist 1994. aastal jäi nende ühine raamatukogu alles. Algul eksisteeris see eraldi õpilaste ja õpetajate koguna. Üle 42 aasta (alates 1955. aastast

kuni surmani 1997. aastal) töötas kooli raamatukoguhoidjana Arvo Saar. Alates 1997. aasta maikuust on raamatukoguhoidjana ametis Heili Tali.

Palju aastaid vaevas raamatukogu suur ruumi- puudus, alles kooli juurdeehitise valmimisega 1990. a. saime avarad ruumid. Avariile, laenule ja kohallugemisele on ruumi üle 90 ruutmeetri, lisaks eraldi ruumid õpikutele ja metoodilisele kirjandusele. Avarus ja valgus loovad hea keskkonna tööks raamatuga – seetõttu on eriti populaarne 24 istekohaga lugemissaal.

Infokandjate areng kajastub ka meie raamatukogu kogus – üha rohkem elujõudu koguvad raamatu kõrval teised infokandjad. 1995. aastast on raamatukogu arvuti, 1997. aastast interneti püsiühendus. Tehnilistest vahenditest leidub veel värviprinter, lähitulevikus on plaanis muretseda ka lugejaarvuti ja teler videomakiga. Nõo reaalgümnaasium on Tiigrihüppe katsekool ja seetõttu õnnestus hankida spetsiaalselt kooliraamatukogudele mõeldud arvuti-programm ARX Raamat. Aasta oli siis 1999. Algas raamatukogu arvutistamine. Gümnaasium võttis üheks aastaks tööle veel ühe raamatukogundusliku eriharidusega töötaja poole koormusega ja nii saime aastaga kogud arvutisse. Suur tänu Aime Naanurile abi eest! Teiste Eestis levitatavate programmide ees on ARX-i eelisteks (mõeldes kooliraamatukogudele) odavus, hooldamiskulude puudumine, vähest aega nõudev kogu sisestamisprotsess, kiire laenutustegevus, õpikute arvestus. Esialgsed kartused-kõhklused kummutas pea neljakuuline katseaeg. Kellel huvi suurem või kes soovib programmi töös näha, palun võtke allakirjutanuga ühendust. (tel. 07/455 139, e-post: Heili.Tali@mail.ee)

Raamatukoguhoidjana ei saa ma kurta õpilaste vähese lugemuse üle – kui on võimalik raamatuid osta, siis neid ka loetakse. Pean väga tähtsaks algklasside õpilastes lugemis- ja raamatukogu külastamis- harjumuse ning iseseisva töötamise oskuse

Heili Tali teenindab nii Nõo põhikooli kui Nõo reaalgümnaasiumi õpilasi ja õpetajaid.

Nõo algklassilapsed tulevad raamatukokku meelsasti.

kujundamist. Igal aastal tutvustame raamatukogutundides esimestele ja kümnendatele klassidele raamatukogu ja selle kasutamiseeskirju. Mida rohkem tänaseid lugejaid, seda rohkem homme mõtlemaid ja arutlevaid inimesi.

Raamatukogu on lugejatele avatud igal koolipäeval kella 10–16. Aktiivseim külastusperiood on kella ühest neljani. Õpilased täidavad üksikult või rühmiti õpetajate antud ülesandeid, otsivad vastuseid viktoriiniküsimustele, hangivad referaatideks materjali, valmistuvad olümpiaadideks. Õpilased, kellel on tunnid läbi, veedavad siin palju aega õppides, lugedes ja ka lihtsalt omavahel suheldes, kuna n.-ö. kooliväliseks tegevuseks mingit muud ruumi koolis polegi. Ka koolibusside ootajad, kes elavad koolimajast kaugemal, teevad raamatukogus aega parajaks. Siis tekib ka vahel distsipliiniprobleeme, sest on õpilasi, kes lärmavad ja segavad neid, kes tahaksid vaikselt töötada. Sellepärast on mõtteid mõlgutatud lugemissaali laenutusruumist eraldamise üle.

Ka aineõpetajad oskavad oma töös üsna hästi ära kasutada kõiki raamatukogu võimalusi. Võimalused avarduksid veelgi, kui hangiksime raamatukokku teleri ja videomaki, sest on palju audiovisuaalseid õppevahendeid, mille kasutamisefektiivsust piiravad kesised tehnilised vahendid (üks videoklass kahe kooli peale!).

Teenindustöö arvandmed statistiliste aruannete põhjal:

	1995/96	1999/2000	
Teenindatavate arv:	760	892	+132
sh. õpilaste arv:	648	786	+138
Täiskasvanud lugejad:	112	106	-6
Registreeritud lugejate arv:	570	705	+135
sh. laste arv (0–9. kl., s.o. põhikool):	314	431	+117
Külastuste arv:	5350	11 200	+5850
Laenutuste arv:	12 300	16 876	+4576

Kõik statistilised näitajad on kasvanud – mõistagi on koolides ka õpilaste arv suurenenud. Praegu on Nõo koolide raamatukogu suurim kooliraamatukogu Tartu maakonnas. Kuna põhikogu asub avariikulitel, on probleemiks raamatute kadumine. Seepärast oleme paigutanud uuemad ja väärtuslikumad raamatud oma töökoha lähedusse.

Praegu on eesti raamatukogunduses keerulised ajad, aga lohutada võib end sellega, et kunagi pole olnud väga lihtne. Ja kas peakski?

Ajaloost

Oma kooliga tihedalt seotud Tartu Kõrgema Kunstikooli raamatukogu ajaloost on keeruline kirjutada, sest selle kooli üle on ajakirjanduses viimastel aastatel palju vaieldud. Eelkõige on polemiseeritud “Pallase” nime ümber. Otsustavaks kujunes EV Haridusministeeriumi määrus nr. 201 26. juunist 2000, millega Tartu Kunstikooli baasil moodustati 1. augustist 2000 uus rakenduskõrgkool Tartu Kõrgem Kunstikool.

Millist aastaarvu siis pidada kooli raamatukogu asutamistähi-seks? Kas 1919. aastat, kui loodi kunstikool “Pallas” või 1924. aastat, kui kool muudeti kõrgkooliks, või ehk hoopis aastat 1951, mil on tehtud esimene sissekanne praegusse inventariraamatusse? Lähemismõistatav oleks veel teisigi. Selle küsimuse jätan aga lahendada kooli ajaloo uurijatele. Raamatukogu inventariraamatu esimesed sissekanded on ilmselgelt “Pallase”-aegsed, kuigi hiljem on tehtud ümberkirjutusi. Esimene registreeritud väljaanne (“Noor-Eesti” album IV, Helsingi, 1912) on ostetud E. Raualt, kuid aasta märke puudub.

1922. a. osteti koolile Kalevi (Karlova) t. 2 oma maja. 1924. a. sai “Pallasest” kõrgem õppeasutus. Raamatukogu täienes sel perioodil kesiselt, kuid oli ikkagi sisuliselt arvestatav. Erandiks oli 1935/36. õppeaasta, mil muretseti 52 uut teost. Sügisel 1944 avati Tartu Riiklik Kunstiinstituut. 1945. aasta 160. sissekande juures seisab esimene kindel raamatusaamise daatum. Kõik eelnev ja järgnev kuni 1954. aastani on kirjas ühes inventariraamatus. Ostetud trükistes on säilinud ajalugu tõendavad vanad templid kõrvuti kõigi hilisemate õppeasutuste templitega.

TARTU KÕRGEMA KUNSTIKOOLI RAAMATUKOGU

EDITH HERMANN

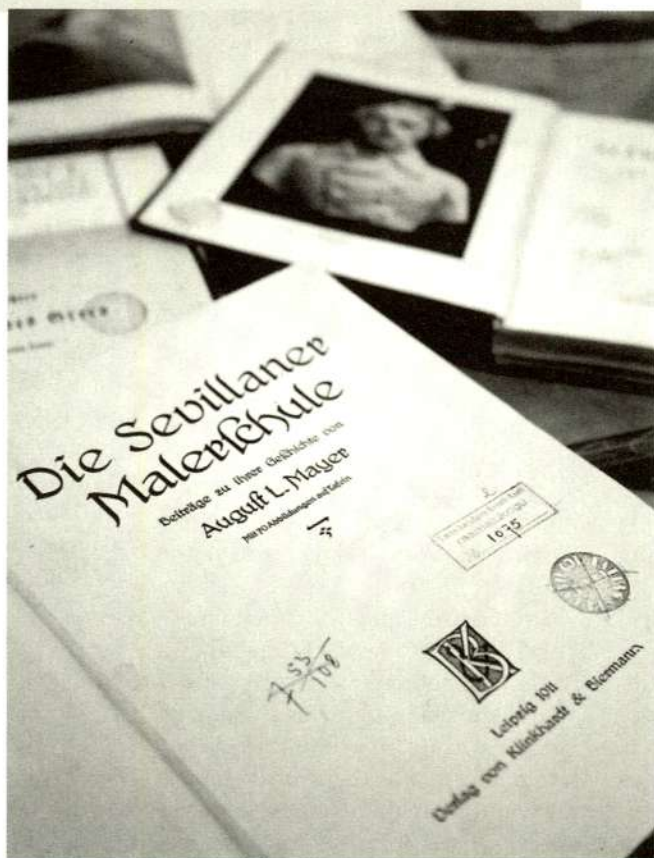
juhataja

Kool koos raamatukoguga asus neil aastail korporatsioonide "Ugala" ja "Sakala" hoonetes, Burdenko 16 ja Veski 37. Raamatute arv kasvas aastatel 1945–1950 väga jõudsalt, kuid sisult olid need enamasti ideoloogilise kallakuga. 1951. a. muudeti kool keskeriõppeasutuseks. Kujutavale kunstile lisandusid tarbekunsti harud: nahkhistöö, mööbli kujundamine jm. Raamatukogu komplekteerimisel aga jätkus eespool mainitud suund. 1960–

2000 tegutseti Tartu Kunstikooli nime all. Asutati tekstiilikunsti-, arvutigraafika-, fotograafia- ja maalingute osakond, hakati õpetama restaureerimist. Raamatukogu arenes ja muutus koos kooliga.

Hetkeseisust

Praegu asub kool Tähe 38b ja Tolstoi 4 vanast tehasest ümberehitatud hoonetes. Kuni kolmanda õppehoone valmimiseni tegutseb raamatukogu ajutiselt tekstiili-osakonna ruumides. Seal töötab

"Pallase" templiga raamatuid.

Foto: Malev Toom

kaks inimest, kes teenindavad ja nõustavad eelkõige üliõpilasi ja õppejõude, kuid vajadusel ka teisi Lõuna-Eesti kunstihuvilisi.

Kogude komplekteerimisel on määravaks õppekavadest lähtuvad soovid. 90-ndate aastate algul muutusid raamatukogu komplekteerimise alused, suurenes kunstikirjanduse osakaal. Ajakirju ning raamatuid oleme ostnud ja tellinud mitmes võõrkeeles, sest erialast emakeelset kirjandust leidub väga vähe. Hetkel on kogude suurus 10 000 teavikut.

Raamatukogu automatiseerimisel ja kaasajastamisel jätkame valitud strateegilist suunda, aasta 2000 oli selles pöördelise tähtsusega. Tänu Lõuna-Eesti kunstiinfokeskuse automatiseerimise projektile, mida on toetanud Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) *OSI Network Library Program*, õnnestus töö edukalt käivitada. Kõige valulisemaks probleemiks osutus sobiva tarkvara leidmine. Läbinud aeganõudva ja

vaevalise eeltöö etapi, otsustasime riskida ja tellida tarkvara Eesti programmeerimisfirmalt OÜ "Urania". Meie eeltingimuseks oli veebipõhisus, et serveri operatsioonisüsteemiks oleks LINUX, andmebaasi mootoriks PostgreSQL ja andmestruktuurid vastaksid USMARC-i standardile. Koostööd "Uraniaga" hindame väga positiivselt.

Esmakordsed külastajad kiidavad sageli kogu kooli ja ka meie ruumide omapära ning hubasust. Seda tänu mööbli oskuslikule kujundamisele ja restaureerimise osakonna üliõpilaste ja meistri abile.

Lisaks tänapäeva kallitele kunstiraamatutele võivad lugejad laenutada ka kaunilt ja kunstiliselt köidetud vanu kunstiraamatuid. Selles osas on meil väga hea koostöö nahakunsti osakonnaga. Samuti oleme ühiselt läbi viinud seminare ja kursusi,

mis käsitlevad raamatut, köidet ja kunsti ning korraldanud näitusi.

Vaatamata meie kogu väiksusele oleme suurt tähelepanu pööranud suhete arendamisele teiste kunstiraamatukogudega, ja seda õnnestunult. Kuulume juba aasta tegutsevasse Eesti Kunstiraamatukogude Ühendusse. Ühesõnaga, meil on nii ajalugu kui tulevikulootused.

ORGANISATSIOONILINE ANALÜÜS RAAMATUKOGUS II

MERIKE POLJAKOV

TÜR

Töö planeerimine

Eelmine artikkel samal teemal (RK, 2000, nr. 4) käsitles organisatsioonilist tööd eelanalüüsi, SWOT-analüüsi ning eri tasandite kaudu, mis lõppes missiooni sõnastamise ja eesmärkide püstitamisega. Alljärgnevalt käsitlen eelkõige neid komponente, mida peab jälgima pärast analüüsi läbimist, asudes planeerima.

Raamatukogu pideva ja plaanipärase juhtimise eesmärgiks on maine saavutamine, toetuse ja kontaktide kasv raamatukogu ning avalikkuse vahel. Planeerimine on sihipärane tegevus, mille abil püütakse püstitada eesmärke ja teostada neid võimalikult ratsionaalselt ja tõhusalt. Seega iseloomustab planeerimist sihipärasus, suunatus tulevikku ja teadlikkus eesmärkide saavutamisest. Planeerimise tähtsus kasvab eriti pärast muutusi või kriisisituatsiooni. Kui harjumuspärane, seni toimunud süsteem enam ei funktsioneer, siis peab rajama uue, et luua selgus eesmärkides.

Oma tegevust planeerides tuleb tegutseda paindlikult ja ettenägelikult, teha võimalikult paljusid mõjutegureid arvestavaid otsuseid. Planeerimine on edukam siis, kui kavandamisse kaasatakse töötajaid, kellel tuleb hiljem püstitatud ülesandeid täitma hakata. Endale plaanide koostamine tugevdab ju töötajate motivatsiooni.

Eesmärgipärane juhtimine on dünaamiline protsess, mida kasutatakse lühema- ja pikemaajaliselt. Tegevuskava tehes peaks mõtlema sellelegi, et kui asutust tema üles-

annete järgi ei märgata, siis teda nagu polekski olemas. Plaani kuuluvad strateegia, taktika, sihtgruppide määramine, töö meediaga, imago kujundamine, eelarve ja taas analüüs.

Strateegiline plaan

Nii raamatukogu strateegia kui taktika eeldavad konkreetsete plaanide püstitamist. Valitud eesmärgid väljendavad raamatukogu laiemat missiooni (tööülesanded), seejuures tuleb organisatsiooni huvid ühitada ühiskonna omadega (suh- ted).

Strateegiline plaan on raamatukogu baasdokument. Pikaajaliste (3–10 a.) põhimõtete ja liikumisuundade määratlemisega tegelevad tavaliselt tippjuhid. Plaanid sisaldavad asutuste prioriteete ja tegevusvaldkondi, mis on vajalikud strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Strateegia määrab ka organisatsiooni suhtlusuuna – ausus ja avatus kõigi sihtgruppide suhtes. Strateegia on ühtlasi organisatsiooni põhitegevuse kajastus (komplekteerimine, teenuse pakkumine, lugejatele info vahendamine), mis on selge printsiipide sõnastus ja mis peab kindlustama tuleviku peasuunad. Alati tuleb eristada tähtsam vähemolulisest. Plaanipäraselt võiks raamatukogu areng infotehnoloogia väljavahtamisega olla järgmine: praegune seisund (vana ja uuema tehnika segu), üleminekuseisund (uus tehnoloogia), uus seisund ja uue areng (kvaliteetsem, efektiivsem teenus). Teatavasti on raamatukogu tegevuse põhieesmärk klientide/

lugejate vajaduste täitmine. Strateegia peaks koosnema neljast osast: 1. soovitud tulevikuvõimalused ja põhiidee; 2. suhted ja koostöö teiste raamatukogudega; 3. missiooni formuleerimine, peaesmärk, alleesmärgid ja nende saavutamise hindamiskriteeriumid; 4. ressurside vajadus ja jaotus tegevusplaanide realiseerimiseks.

Nõudmiste või muude muutuste tõttu peab direktsioon eesmärke regulaarselt

üle vaatama ja korrigeerima, lahendamaks kaasnevaid probleeme.

Taktikaline plaan

põhineb strateegial ja on ette nähtud strateegiliste plaanide eri osade täitmiseks. Kui strateegia arvestab ressursse, keskkonda ja missiooni, siis taktika keskendub inimestele ja toimingutele. See on konkreetne ja täpne ajaline kava, mis reastab ettevõetavad tegevused, et siduda organisatsiooni plaanid tervikuks. Plaan abistab igapäevaste otsuste langetamisel (päringud, töötajate ideed jne.). Taktikalisel planeerimisel tuleb määratleda ressurside suurus ja tegevuse ajalised piirid. Seega seob taktikaline plaan nõuded vastavusse vahenditega, et vajadusel paigutada vahendeid ümber uute kavade arendamiseks. Kulused võrreldakse pidevalt plaanituga.

Taktika jagab tegevuskava etap- pideks – igal neist on oma alaeesmärk, kusjuures esimesed etapid pannakse kirja detailiselt. Plaan näitab, mida ja millal tehakse, kes teeb, kes vastutab. Taktikaline kava peab nägema ette ka probleeme ning kavandama käitumist kriitilistes olukordades. Plaaniline jaotuse mudel võiks olla järgmine: sissejuhatav osa, intensiivne tegevus, lõppetapp. Tegevuskava tuleb määrata ka sihtgrupiti.

Taktika alla kuulub samuti raamatukogusisene ja -väline teabekorraldus ning projektide arendamise koordineerimine. Taktikalise plaani täitmise käiku võrreldakse pidevalt kujundatud ajakavaga.

Operatiivne planeerimine

Operatiivseid plaane koostatakse lähtudes taktikalistest plaanidest ja need on suunatud operatiivsete eesmärkide saavutamiseks. Sellised kitsa suunitlusega plaanid on mõeldud esmatasandi juhtidele lühikese aja jooksul täitmiseks. Raamatukogus puudutaksid need osakondade otseseid ülesandeid.

Operatiivplaane tehakse ühekordseks ja korduvkasutuseks. Esimesed on erinevad programmid ja projektid, teised standardprotseduurid ja -reeglid.

Kriisikommunikatsioon

Raamatukogu reputatsioon on varandus, mis väärib kaitsmist. Kriisiolukord viib ohtu raamatukogu usaldusväarsuse, töötajate usalduse, suhted tööandjatega. Maine kaitseks on tähtis ennetava kriisijuhtimise väljatöötamine. Selleks tuleks üritada ette näha võimalikke suuremaid kriisitekkepõhjusti ja probleeme ning selgitada, kuidas käituda kriisiolukorras nii, et säiliks organisatsiooni hea maine. Raamatukogu võtmeisikutega tuleks kokku leppida, missugused teemad ja situatsioonid on kriitilised (koondamine, elektrilühised, vett läbilaskev katus, ebapopulaarsed otsused jne.). Samuti on vaja kriisiolukordadeks koostada täpne tegevuskava, kus on ühtlasi kirjas, kuidas formuleerida selgitavaid sõnumeid (avalikkuse ees käitumine).

Arutelu käigus tuleb testida kriisisituatsioonid ja edastada juhendid võtmeisikutele. Sama oluline on kriisiaegse ja -järgse tegevuse hindamine, samuti maine taastamine. Kriisiolukorras saab alati kergemini üle mainekas organisatsioon, sest avalikkus suhtub temasse mõistvalt. (Vt. T. Soone, RK, 2000, nr. 1)

Sihtgrupid

Ükski raamatukogu ei saa oma plaane koostada ja tegevust arendada sihtgrupe arvestamata. Töö efektiivsuse tagavad sihtgruppidele suunatud spetsiaalsed sõnumid ja tegevus. Seega on iga organisatsiooni ülesanne määratleda oma tegevuse sihtgrupid: sisised ja välised.

Sisemised sihtgrupid on kasutajad-kliendid – üliõpilased, akadeemiline koosseis jne. Nemad huvituvad raamatukogust eelkõige pakutavate teenuste ja toodete – raamatute pärast. Ja raamatukogu personal – siin on olulised tõhusad meeskonnatöö rühmad. Organisatsiooni jaoks on mõlemal rühmal suur tähtsus. Personalita puuduks teenindaja ja raamat ei jõuaks lugejani. Lugejata poleks aga teenindajat ja raamatukogugi vaja.

Välisesse sihtgruppki kuuluvad inimesed ja institutsioonid, kes mõjutavad raamatukogu tegevust. Neile tuleb tagada info kogu raamatukogu töö kohta. Ühenduse pidamine nendega peab olema aga järjepidev. Arvamusliidrid raamatukogu tegevuse olulistes küsimustes on nii avalikkusele kui ka raamatukogule endale **tööandja, parlament, haridusministeerium, raha üle otsustavad nõukogud, kohalik omavalitsus** kui võimalik abistaja ja toetaja. Nendega suhtlemine on rõhutatult informatiivne ning selgitav.

Teised raamatukogud, nii koostööpartnerid, konkurendid, toetajad huvituvad üksteisest, sest koostööst sõltub töö tulemuslikkus. Suhtluse eesmärgiks on omavahelise usalduse suurendamine ja operatiivse tööalase info vahetus ühistöö nimel. Tallinna Pedagoogikaülikooli **raamatukogunduse õppejõud, instituutide juhid, dekaanid** on samuti arvestatavad raamatukogude toetajad.

Kuna meedia on avaliku arvamus kujundaja, siis tuleb ka **ajakirjanikke** pidevalt informeerida raamatukogu seisukohtadest, tegevusest, tulevikuplaanidest. Tähelepanu tuleb pöörata ka **lahimale suhtlusringile**, kes on maine kujundamisel olulised, sest nende kaudu liigub teave edasi. Samuti **potentsiaalsed lugejad** – seda sihtgruppki tuleks rohkem uurida, et neid juurde saada. Üheks huvigrupiks on veel **juhulikud külalastajad** ning **TALO**, sest ametiühingu abistava osa nägemine ja kasutamine on raamatukogus oluline. Iga sihtgrupi kohta tuleb välja töötada plaan ning otsida teid, kuidas nendeni paremini jõuda. Eelnema peaks sihtgrupi taustauuring,

arvestades rühmade erinevust ja omapära. Sihtgruppide kaasamine toimub peamiselt *lobbytöö* tulemusena. Peamine on suunata siht-rühmi mõistma ja tunnetama raamatukogu kasulikkust ja arengut. Selleks tuleb välja selgitada nende võtmeisikud ja jagada neile järjepidevat infot. NB! Infoühiskonnas on suurem mõju neil, kellel on suurem kontaktide võrk.

Meediaplaan

See kuulub eelkõige raamatukogu suhtekorralduse valdkonda, sest PR-i otsene ülesanne on raamatukogu tegevuse toetamine kommunikatsiooni kaudu. Kui aga vastav osakond või spetsialist puudub, siis tuleb luua head suhted ajakirjandusega. Suhtlus meediaga peab olema hästi läbi mõeldud, õigesti suunatud ja täpselt ajastatud ning lähetatud sõnum usutav ja faktidele toetuv. Avalikul arvamusel on eelistuste kujunemisel ning organisatsiooni positiivse imago loomisel tohutu tähtsus. Seega tuleb lülitada meediaplaani **ajakirjandus** (riiklikud väljaanded, kultuurilehed, piirkondlikud lehed, eriala-ajakiri RK), **internet, ringhäälingukanalid** (raadio, TV), **reklaamiväljaanded** (bukletid, voldikud), **välisreklaam** (tulbad, viidad), **infoleht, pressiteated, pressikonverentsid, sisemine infokorraldus**.

Iga artikkel või õnnestunud reklaam on tõhus vahend raamatukogu tutvustamiseks ning meie klientide – lugejate veenmiseks, infomeerimiseks ja oma olemasolu meenutamiseks. Avaliku mälu kestus on üks kuni kolm kuud. Otsustavate muudatuste puhul on otstarbekas kohe ise argumenteeritult kirjutada. Samas tuleb raamatukogu küsimused ühildada avaliku arvamusel hetkeseisuga. (Vt. ka T. Soone, RK, 1999, nr. 3.)

Imago

Imago on kindla organisatsiooni töötajate väärtuste ja veendumuste süsteem. Imago on organisatsiooni kollektiivne identiteet ja enesetunnustus – organisatsioonikultuur. Soodne imago loob organisatsioonile lisaväärtust, kuna mõjutab avalikkuse suhtumist positiivsuse

suunas. Imago tekib raamatukogu info, tähelepanekute, kogemuste, tunnete, hoiakute ning kogu PR-töö põhjal. Tuleb aga arvestada, et imago kujuneb planeeritud ning juhusliku kommunikatsiooni ettearvamatu koostöömõju toimele. Seega on väga tähtis saavutada kõigepealt kohalike elanike soosiv suhtumine ning seejärel kogu avalikkuse positiivne tähelepanu.

Oluline on organisatsiooni selgelt määratletud olemus (sisemiselt ja väliselt). Esmalt peab endal selge olema, millisenahatetakse oma raamatukogu avalikkuse silmis näidata. Palju oleneb sõnumist, mida raamatukogu endas kannab ja kuidas ta seda väljendab. Imago aitab määrata raamatukogu identiteeti ning peab olema kooskõlas tegudega.

Positiivne imago toetab organisatsiooni põhitegevuse eesmäärke (teenindustase, lojaalsus jne.). Oluline on võrrelda ettekujutust raamatukogust seestpoolt vaadatud ja teiste poolt nähtuna. Sisemise PR-tööga tuleb saavutada eelkõige oma personali lojaalsus, *meie töö* ja *meie raamatukogu* tunne.

Iga hästi läbiviidud üritus aitab imagot parandada. Aktiivselt juhitud imago kujundamine ja hoidmine tõstab iga organisatsiooni positiivselt esile.

Eelarve ja ressursid

Kuna raamatukogu eelarve pole kunagi piisav, siis seab ta ka piirangud valitavale strateegiale. Eesmärgid tuleb viia vastavusse rakendatavate meetmetega. Eesmäärke seades tuleb kahtlemata jälgida, kas saavutamiseks jätkub **inimressursse**, st. tööjõudu ja töötasuks raha. Pideva madala palga tõttu võib väheneda töövõime. Seejuures peab silmas pidama töötajate optimaalset arvu, et raha kokkuhoiu nimel ei kasvaks väheste töötajate tööpinge liiga kõrgeks.

Ka peab eelarve ja kuluarvestus olema täpne ning sisaldama pidevat tegelikku ja plaanilist kulutust võrdlust.

Vähese raha puhul tuleb rohkem rõhku pöörata **töö sisule, ajasta-**

misoskusele, olgu selleks raha küsimine, ürituste korraldamine või konkreetse plaani teostamine.

Plaani teostamine

Plaani on alati lihtsam koostada kui ellu viia. Plaani edukas teostamine nõuab hoolikat kaadripoliitikat. Raamatukogu peab leidma vastava kvalifikatsiooniga töötajad, määrama nende ülesanded, vastavalt vajadustele neid koolitama ja juhendama. Seejuures on vaja kvalifikatsiooni pidevalt kohandada uutele tehnoloogia arengust ning tööoperatsioonide tehnoloogiseerimisest tulenevatele nõuetele. Kuid pidevalt peab arvestama ka strateegia üldsuunda, olema valmis ümberkujundusteks ning jälgima konkurentide ja koostööpartnerite tegevust.

Uudsete, raamatukogu eesmäärke täiendavate ideede elluviimise eel on mõttekas neid testida. Oluline on paindlikkus taktikaliste plaanide korrigeerimisel ja kohandamisel muutunud oludes. Plaani elluviimisel on tähtis ka arvestada inimeste arvuga, kuidas neid rakendada, ülesandeid delegeerida, töötajate arvamusi ja ettepanekuid kuulda võtta.

Tegutsemise käigus peab pidevalt hindama alategevustulemusi. Olulised on analüüsivõime ja intuitsioon. Nagu juba nimetatud, on plaani täitmise edukuses suur osa töövõimeliste meeskondade loomisel.

Hindamine ja järelanalüüs

Iga tegevusperioodi lõpul tuleb olukorda analüüsida. Kontroll ja analüüs näitavad, kas ja kuidas on täidetud eesmärgid, strateegiad, süsteemid sobivad raamatukogu olemasoleva ja eeldatava keskkonnaga. Põhjalik hindamine hoiab edaspidi ära samade vigade kordumise, mistõttu tehtu kohta tuleb koguda ausaid ja kriitilisi hinnanguid. Kuulata tuleks nii sisemist kui väljastpoolt saabuvat hinnangut. Võimalusel võiks hindamise tulemusi võrrelda sama tegevusega konkureerivas raamatukogus.

Vastust vajavad järgmised küsimused:

- kas planeeritu teostati ettenähtult?

- kas saavutati soovitud tulemus?

- mis oleks pidanud olema teisiti?

Hinnang on ühtlasi eelhindang tulevasele plaanile. Töö tulemuslikkust näitab sageli ka meedia huvi.

Raamatukogu edu ja tuntus sõltuvad valitud strateegiast ning selgelt määratletud organisatsioonikultuurist. Pidevalt organisatsiooni tööd analüüsides peaks iga järgnev plaan toetuma eelmisele. Seda tuleb aga uusi võimalusi ja vajadusi silmas pidades arenguliselt täiendada.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aamer, A. Strateegiline juhtimine. Tallinn, 1998. 107 lk.

Alas, R. Strateegiline juhtimine. Tartu, 1997. 97 lk.

Avalikud suhted – mis need on? Tallinn, 1997. 107 lk.

Suhtekorralduse käsiraamat. Eesti Suhtekorraldajate Liit. Tallinn, 1998.

Raudsepp, V. Finantsseisundid : püstitus ja analüüs. Tartu, 1998. 145 lk.

Vihalem, A. Marketing, hind, müük, reklaam. Tallinn, 1996. 163 lk.

Regionaalne areng ja vabaharidus. Tartu, 1996. 92 lk.

Rünkla, J. Ettevõtte finantsseisund, konkurents ja strateegia. Külim, 1996. 92 lk.

Sepp, J. Marketingi alused. Tartu, 1990. 63 lk.

Vadi, M. Organisatsioonikäitumine. Tartu, 1997. 330 lk.

PR-Koffer. Öffentlichkeitsarbeit für Bibliothek. 1994.

Öffentlichkeitsarbeit und Werbung. Frankfurt, 1994. 103 lk.

ENDISELT KÕIKIDE RAAMATUKOGUDE JAOKS

Täpselt kolm aastat tagasi (RK, 1998, nr. 1) kõnelesin raamatukogude nõuniku TIJU VALMIGA, enam küll toonastest rahvaraamatukogude kordaminekutest, aga ka üsna lootusrikkast raamatukogunduspoliitikast ja selle tähendusest. Vahepeal on aga aeg meid, raamatukoguhoidjaid, keerutanud ja uued mured päevakorra leidmisele. Ja minu vestluskaaslane on juba mitmendat aastat Eesti Rahvusraamatukogu peadirektor.

Raamatukoguhoidja pole täna sugugi kerge olla, ent künklikum veel on praegu raamatukogu juhtide silmapiir, sest tagasi vaadates näeme, et kultuuripoliitikavagu kündvad ametnikud räägivad ohje vahetades erinevat juttu, mis aga veel hullem, ühte liitu kuuluvadki ei mõtle ühtemoodi arusaadavalt. Kuna RK on vahetuvate kultuuriministrite ja ka Riigikogu kultuurikomisjoni esimeestega kontakti võtnud, siis võib must-valgel lugeda, mis ja kuidas. Meenutan Jaak Alliku soovi (RK, 1996, nr. 2), et kultuur tuleks viia tõmbetuule käest välja, aga praegust kultuuriministrit tsiteerin nõnda: "Uus valitsus on juba ise suur muudatus. Uued inimesed, kes käituvad, suhtlevad ja otsustavad teistmoodi." (RK, 1999, nr. 3) Praegune Eesti Kultuuriministeeriumi kantsler Margus Allikmaa ütles möödunud detsembris Kirjanike Maja musta

laega saalis, kus arutati raha ja raamatu üle, et hoidugem arengustrateegias konkreetsetest sõnadest, olgem üldsõnalisemad! Vaid tunde hiljem kuulutas Riigikogu kultuurikomisjoni esimees Mart Meri ETV-s, et kavad peavad olema täpsed ja konkreetsed.

Paremat üldistust leidmata võib osutada ka ideoloogiale?

Kultuuripoliitikute erinev lähene mine kultuuri arengule on tõsine ohumärk. See näitab, et neil endilgi puudub selgem siht ja ootamatusi võib tulla edaspidigi. Võib-olla oleks vaja kultuuriinimeste uut kokkusaamist, nagu 1988. aastal?

Mitte üksnes raamatukogude, vaid kogu eesti kultuuri suunamine sõltub praegu siiski paljus üksikisikutest ja ametnikest. Hetkeotsustused võivad olla aga üsna mõtlematud.

Eesti kultuuripoliitika dokumendi koostamine algas juba 1993. aastal Paul-Eerik Rummo ministriks oleku ajal ja on olnud väga pikk ning raske töö. Me kõik mäletame veel kogunemisi Sakala Kultuurikeskuses ja Tartus "Vane muises". Ega me lootnudki siis, et nii üldsõnalise kultuuripoliitikaga

milleski kokkuleppeid saavutatakse. Võib ju küsida, et milles? Kuigi uuendused kultuuris on vajalikud, arvan ma, et ühes peaks üksmeel valitsema – kultuur on järjepidev ja väga õrn. Nii et muudatused vajavad väga tõsist kaalumist, nad vajavad taustanalüüsi, hinnangut, enne kui ühiskond neid vastu hakkab võtma. Aasta 2000 on tõesti olnud mitmete kahetsusväärsete ja skandaalsete olukordade tunnistaja raamatukogunduses, ja mitte ainult siin, mis näitab, et me oleme jätnud omavahel mõned asjad korralikult läbi arutamata. Ja seetõttu on tõelised taotlused ja soovid jäänud selgumata. Ette võetavad muudatused on tundunud kallaletungina, millele vastatakse teadagi kaitsepositsioonile asumisega.

Keda te mõtlete "meie" all, kas kultuuritöötajaid või ametnikke?

Arengukava või ühtsemat programmi on nüüdseks juba nii kaua kirjutatud, et peaks vist pisut häbenemagi, sest kõigi "armastust" väärivat paberit pole seni avaldatud.

Ei ametnikke ega ka ainult kultuuriinimesi. Meie – need on kultuuriloojad ja kultuuri tarbijad – seega rahvas.

Ehk ongi arengukavade läbi kukkumiste üks põhjusi ametialane enesekesksus. Oleme neid arutanud, koostanud ja pakkunud raamatukogutöötajakeskselt. Aga kellele need loodud on? Oma teenuste kasutajale. Oleme võtnud iseendale õiguse otsustada, missugune peaks olema raamatukogude tulevik, eirates keskkonna vajadusi.

Kas tuleks siis pöörduda n.-ö. laia avalikkuse poole, et tulge, aidake meid?

See oleks teine äärmus, millele ka kuuldavasti minnakse. Uus arengukava on otsustatud ju tellida. Praegu on jõutud küll järeldusele, et raamatukogud on ühed kõige hõivatamad kultuuriasutused, sest kõik lugemissaalid on ju inimestest tulvil. Mida siis veel on vaja? Kordan, tegelikkuses oleks aga tarvis alustada keskkonna ja ühiskonna analüüsiga, mille võiks tellida mõnelt sotsioloogia ja ka

ühiskonna arengu protsesse uuri-
valt firmalt. Võib-olla on üks aren-
gukavade ebaõnnestumise põhjusi
just tõese analüüsi puudumine
koos teadus- ja arendustegevuse
tulevikuvaadete kõrvutamise-
ga? Mäletatavasti tuli see ka arutelul
“Teadus ja teadusraamatukogud”
(EAR-is) selgesti välja – kõrge
tasemega teadlane väitis, et tuleb
raamatukogudeta toime. Minu
kõrvadel oli seda küll valus kuu-
lata. Ehk näiteks mõne aasta
tagune kõnekoosolek RR-is, kus
teadlane Leo Võhandu rääkis väga
karmilt raamatukogudest ja hori-
sontaalselt hangitavast infost.
Need on tõsised märguanded, et
raamatukogud liiguvad oma suu-
nas ja lugejate vajadused teises. (Vt.
ka “Luup” 1999, nr. 1 – toim.)

***Siis peame ilmselt kahekõnet
pidama, teisiti me adekvaatset infot
ühiskonna kohta ju ei saa. Mind
kimbutab igatahes kahtlus, et
niisugune tellimustöö lõpeb fias-
koga ja kõik algab otsast peale.***

Arvatavasti küll. Meil tuleks
õppust võtta maailma raamatu-
kogunduse ja informatsiooninduse
praktikast. Nimelt juhtub mujal
harva, et raamatukogu kui info- ja
kommunikatsiooni institutsiooni
arengukava luuakse eraldi info-
ühiskonna või teabekeskse ühis-
konna arengustrateegiast. Nagu
teame, täidab raamatukogu selles
kogu ja vahendaja rolli. Kahjuks
oleme me Eestis jäänud, vaatamata
kõikidele positiivsetele muudatus-
tele, uuendustele ja selgitustele,
kasutaja silmis traditsiooniliseks
laenuraamatukoguks.

***Kas selles on siis midagi laidu-
väärsset, et raamatukogu on jäänud
traditsiooniliseks? Kogumine ja
säilitamine peaks ju seda eelda-
magi? Muidugi võib väita, ja seda
ma ka teen, et möödunud aastane
jant arengukava ümber on teadus-
raamatukogude mainet natuke alla
kiskunud.***

Traditsioonilisuses pole midagi
halba, aga nagu ma juba ütlesin,
raamatukogu ei saa enam eksis-
teerida mingi eraldi nähtusena.
Info- ja kommunikatsioonisüs-
teemis täidame me oma osa koos
teistega. Oleme partnerid. Teisel

juhul raamatukogud mammuti-
seeruvad.

Kuid viimase arvamuse vastu
oponeeriksin küll. Julgen väita, et
praegu on meie suurematel raa-
matukogudel veel küllaltki hea
maine. Sealt leiab korralikku
elementaarset infot, võib vaadata
huvitavaid näitusi. Küll aga mõjub
teadusraamatukogude mainele
halvasti väärtinformatsiooni nap-
pus, mistõttu teadlaskond suhtub
raamatukogudesse üsna kriitiliselt.

***Kes siis informatsiooni vahenda-
jana on meist arvestatavamad?***

Kasvõi Soome raamatukogud üle
lahe. Küsigem, kui palju tunde on
meie teadlased või spetsialistid
teiste riikide raamatukogudes
veetnud? Kui palju on selle tarvis
sooritatud välissõidud maksma
läinud? Lisaks ajakulu? Teadus-
informatsiooni hankimisest on
viimasel ajal palju räägitud, eriti
kõnekalt aga TÜR-i direktor Too-
mas Liivamägi. Täna peaks elekt-
roonilise informatsiooni ühishan-
kimine olema riigi tellimus number
üks, kui muidugi mõeldakse tea-
duse arengule Eesti Vabariigis.

***Nüüd olete minu meelest juba
mitmele võimalikule arengukava
punktile vihjanud. Kas olete mõel-
nud RR-i juhina ja tulevikku silmas
pidades, mis peaks selles kavas
ilmtingimata kirjas olema?***

Arengukava pole muidugi ühe
inimese looming. See peaks, nagu
ma juba osutasin, baseeruma kes-
konna analüüsile ja esitama kind-
lad tegevusliinid. Me peaksime mõt-
lema eelkõige raamatukogu info-
teenustele, nende väljaarendamisele
ja kasutajale. Oluline on finant-
seerimismudeli väljatöötamine.

Raamatukogude rahastamise
puhul tuleks eristada baasfinant-
seerimist projektfinantseerimisest.
Praegu võitleme igaüks ja eraldi
oma baasraha eest – see aga ei
garanteeri mitte mingil juhul edasist
arengut. Areng toimub ainult siht-
suunitlusega projektide abil. Info-
süsteemi INNOPAC rahastamine
on olnud aastatepikkune võitlus
eelarvest eelarvesse. Teiste riikide
olemasolevad arengukavad on
näidanud, et üks kava peab sisal-
dama kindlaid eraldi tegevus-

plaan. Kui raamatukogu või info
arengukavast asja ei saa, siis jääme
edaspidigi aastast aastasse igaüks
omaette oma olemasolu eest võit-
lema. Kaotaja on aga lugeja – olgu
siis teadlane või üliõpilane. Meie
aga mängime samal ajal oma liiva-
kastimänge ja kõrvaltvaatajal on
hea öelda: näe, isegi raamatu-
kogud kaklevad!

Võimalik, et olen kriitiline, aga
sünnusi jälgides võib oletada, et
konkreetse kultuuristrateegiata on
järgmistel aastatel eelarve aruta-
misel oodata jälle uusi “sõdu”.

***Agaga kultuurialade vastandamine
toimib juba ammu, vist on alati
toimunud? Ikka leidub keegi, kes
pole oma osaga rahul – nimetagem
seda oma osa siis rahaks, suhtu-
miseks, toetamiseks või kuidas
tahes. Ka kultuuris kehtib ammu-
tuntud Hugo Raudsepa tähelepanek
– nagu kreissaega ja teised sõnad.
Üks kava või plaanike ei muuda siin
suuremat.***

Mäletan, et kultuuripoliitika
koostamise aegu oli soov mõned
prioriteetsed valdkonnad esile
tuua, ühele või teisele eelistähele-
panu pöörata. Kuid keegi ei taht-
nud nende määrjana endale vas-
tutust võtta. Jumal hoidku, äkki
hakatakse näpuga näitama, sellel
on arenguõigus, temal mitte. Kõike
võrdselt arendada pole võimalik.
Teatud ajavahemikel tuleb teha
eelistusi, kuhugi on vaja rohkem
raha suunata. Teises valdkonnas
tuleb sel ajal püsida külmutatud
seisus, sest igavest eelarvelist
kasvu pole loota. Muidugi tekitab
see tüli ja võib järjepidevust natuke
pidurdada. Ja üks kõvema häälega
küsija saab ehk ikka rohkem.

***Ent ERÜ, milline peaks olema
tema osa tulevase arengukava
koostamisel? Praegu jääb tunne, et
nemad on põhiliselt seotud raa-
matukogunduses kerkinud murede
ja segaste tagajärgede mõtestamise
ning lahendamisega.***

See on keeruline küsimus, aga
lihtsaid küsimusi meie igapäeva-
elus ja raamatukogunduses hetkel
polegi. Ses mõttes keeruline, et ERÜ
on kutseorganisatsioon, kes põhi-
kirja järgi tegeleb ka raamatu-
kogundust arendavate projekti-

dega. ERÜ töörühmad on aastate jooksul korda saatnud olulisi tegusid. (UDK, 90-ndate algul tehtud töö raamatukogude statistikas jne.)

Arengukavas saab ERÜ osaleda nagu iga teinegi raamatukogu, sest ERÜ koosneb ju raamatukogude esindajatest. Kuid konkreetsete tegevusplaanide kavandamisel on kutseühingu ja raamatukogude roll vahest siiski olulisem kui arengustrategia koostamisel. Niisugune arvamus on tingitud sellest, et ERÜ aktiivsema ja tegusama enamuse moodustavad rahvaraamatukogude esindajad. Kahtlemata on rahvaraamatukogud arvuliselt meie raamatukoguvõrgus ühed suuremad teenuseosutajad ja nad on ehk ses mõttes kõige pikemate sammudega edasi liikunud, aga mulle näib, et teadusinformatsiooni osas peaksid põhilise sõna ütleva ja asjad omavahel klaariks rääkima ikkagi suured raamatukogud.

Kas olete aastate jooksul kultuuriinimesena ametnikutöö kõrval ka mõelnud, kuidas on kujunenud olukord, et eesti kultuuri ehitavad inimesed peavad alalõpmata oma eksistentsi eest tulle minema ja kannatust kaotades ägedaid sõnu üksteisele ja riigile loopima.

Kuid – ringi vaadates näeme, et see polegi pelgalt meie mure. Võõrastest ajalehtedest võib lugeda, et ka rikkad riigid on konfliktis oma kultuurirahvaga.

Vahest peitub põhiprobleem selles, et Eestis on läbi arutamata, kui palju me õieti kunsti- ja kultuuritegevust vajame – rahvas enda tarbeks ja kultuurivahetuseks muu maailmaga. Kui me loeme 1998. aastal Riigikogu poolt heakskiidetud kultuuripoliitika põhi- aluseid, meie tegevuskava, siis vaatab sealt vastu põhiselt ENSV- aegne mõtlemise ja planeerimise mudel. Kõik keskendub rahale – kuidas põhjendada riigiasutuste kulusid eelarves ja kui palju need peaksid kasvama. Pean taas kordama: lihtsad majanduslikud arvutused näitavad, et kui kultuuris või ükskõik missuguses teises valdkonnas ei määrata eelistusi ja jätkatakse samas vaimus, siis peaks riigieelarve maht kasvama mitmekordseks. Ilmselt ei suuda ka jõukad

maad riigiasutuste baasil kultuuri piisavalt arendada. Võrreldes aga Eesti riiklike kultuuriasutuste arvu Lääne-Euroopa omadega – siis ületame me mõnegi riigi. Paari aasta tagustele andmetele tuginedes lisan, et meie kultuurieelarvest kulub 85% riigiasutuste ülalpidamiseks ja 15% kultuuri sihtfinantseerimiseks, mujal on aga vastupidi. Arvan, et meilgi tuleb valida tee, kus suurem osa kultuuriloomest, kultuuriteenustest ja kultuuri- toodangust valmib riigist sõltumatute kultuuriasutuste ja üksik- tegijate poolt.

Lähme kodutanumale lähemale ja räägime natuke ka Eesti Rahvus- raamatukogu elust. Viimasel ajal on RR-ist rohkem teised rääkinud, st. ajakirjandus ja enesekindel avalikkus. Usun, et meie siinnegi jutt ei jää tähelepanuta. Kui Teid mõni aasta tagasi praegusele ameti- kohale valiti, siis oli Teil arvata- vasti oma selge tegevusprogramm ja ehk ideaalidki paunas. Kas olete neid suutnud rakendada ja millistes tingimustes?

Hinnates kriitiliselt oma senist raamatukogualast ja muudki tegevust, julgen arvata, et ma pole endale loonud teostamatuid ideaale. Ma pole loomult idealist, vaid pigem parandamatu optimist – kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab. Pole mõtet hõljuda teostumatute ideede maailmas.

Kui ma 1998. aastal ametisse astusin, täpsemalt, sellele eelnevalt enam kui aasta peadirektori asen- daja rolli täitsin, oli alanud kogu raamatukogunduse jaoks uus aren- guetapp – infotehnoloogiline uue- nemine kõige laiemas mõttes. See protsess on määranud ka Rahvus- raamatukogu olulisemad üles- anded. Oleme täitnud oma kohus- tusi põhjendatud tegevuskavade ja teotahtelise kollektiivi kaudu, mitte kõrgemate käsuliinide järgi, sest traditsiooniline raamatukogu töö- korraldus on ju asendunud – ra- amatukogu on muutunud informatsiooni kogujast selle vahendajaks. Möödunud kaks aastat on olnud RR-ile tegusad. INNOPAC töötab, käivitunud on retrokonversiooni ja rekataloogimise projektid, uuene- nud on rahvusbibliograafia- ja

infoväljaannete süsteem ja korral- dus, tegutseb Euroopa Infokeskus, uuenenud on ka raamatukogude- vaheline laenus, sihipäraselt tegeldakse kogude kujundamise, säilitamise ja hoiu probleemidega. Kõige eest võin kiita ainult inno- vaatilist kollektiivi. Iga uuemine nõuab ümberõppimist ja tolerant- sust, ja see pole alati kerge. Loomu- likult on plaanid alati suuremad, kui tegelikkuses teostada suude- takse, aga viimase aja peamiseks takistuseks on olnud siiski raha- puudus.

Ometi kuulduv väiteid, et RR-il puudub täpne siht ja pahasemad on isegi internetis pillanud, et me polekski nagu enam õige rahvus- raamatukogu sõna konkreetse- tähenduses. Ka läinud sügisel kiputi meid universaalse rahvaraamatu- koguga võrdlema. See pole mõistagi meeldiv, aga nii ta on.

Kõigepealt, mida tähendab “õige rahvusraamatukogu sõna konk- reetses tähenduses”? Mulle tun- dub, et need, kes nii arvavad, näevad rahvusraamatukogu üles- andeid täitvas raamatukogus eel- kõige üht suurt universaalset kõike haaravat ja kõigile avatud laenu- kogu. Et rahvusraamatukogu on eeskätt rahvusliku tähtsusega kogude haldaja, riiklik rahvus- bibliograafia keskus ja veel paljude üldriiklike ülesannete ainutäitja, on kõrvalseisjatele ilmselt täiesti mõis- tetamatu. Möödunud sügisene Rahvusraamatukogu ümber toimu- nud skandaal andis mitu õppe- tundi. Esiteks näitas see, et me, raamatukoguhoidjad, oleme liialt raamatukogukesksed ja arvame, et raamatukogus või raamatukogu- võrgus toimuv on kõigile aru- saadav. Heaks näiteks on sagedane vassimine rahvus- ja rahvara- amatukogu mõistega! Tegelikkuses huvitab lugejat ainult teenus – teave ja selle saamise võimalused. Igasugused tööd ja tegemised, mis selle kättesaamiseks raamatukogus tehakse, pole meie teenuse tarbijale olulised. Teiseks kinnitas toimunu igapäevast tõsiasja, et kui üht teenust ollakse harjunud kasutama, siis selle lõpetamine on mõiste- tamatu ja kutsub protestima. Meie ükskõik kui kaalukad põhjendused

ei tundu siis enam veenvad. Pean tunnistama, et RR oli kavandanud küll humanitaar- ja sotsiaalteaduste infoteenuste ümberkorraldamise, aga probleem tekkis elanikkonna teavitamisel rahvusraamatukogudele omaste teeninduspiirangute sisseseadmisel. Nii juhtuski, et eelarve menetlemise ajal seostati meie tegevust lisaraha väljapressimisega. Kolmandaks selgusid meie ühiskonna puudused: laste vabaaja veetmiskohtade vähesus ja kooliraamatukogude töö vajakajäämised. Imestama pani aga mõne ametkonna veendumus, et neil ja nende asutuste võrgus polegi midagi ümberkorraldamist vajavat, Rahvusraamatukogu olgu aga kõigi ja kõige päralt. Ent eriti mõtlema sundiv oli inimeste julm, aga samas pealiskaudne käitumine. Me nagu enam ei suudakski midagi rahulikult arutleda. Kuid kõigele vaatamata kujuneb aasta 2001 RR-ile kliendistrateegia elluviimisel üleminekuaastaks, et 2002 taastada rahvusraamatukogumaste sihtrühmade teenindamine.

See tähendab kahtlemata ka mitmesuguseid struktuurimuutusi ja ametite kohendamist RR-is. Neid on juba ka tehtud. Kas näiteks rohkesti kõneainet pakkunud rahvusbibliograafia tegevuse ja väliskirjanduse komplekteerimise reorganiseerimine on end õigustanud ja parendanud teenindamist?

Kordan üle, et infotehnoloogilise keskkonna väljaarendamine ja uute informatsiooni vahendamise viiside rakendamine raamatukogus toob paratamatult kaasa muutusi ka organisatsiooni töökorralduses. Seda on ka teiste raamatukogude kogemused tõestanud. Rahvusbibliograafia tegevuse ja süsteemi ümberkorraldamine on tänaseks uues kvaliteedis valminud ja end täielikult tõestanud. Need, kes mõni aasta tagasi kõnelesid rahvusbibliograafia lammutamisest ja Rahvusraamatukogu ühe põhiülesande lõpetamisest, pole täna olemasolevat poole sõnagagi kritiseerinud. Rahvusbibliograafia on olemas ja palju parem. Komplekteerimise korraldus, lähtudes lugeja vajadustest, algas väga valuliselt ja on praegu kujune-

misjärgus. Sellele vaatamata pole hetkekski tekkinud kahtlust, et uute suhete loomine teeninduse ja sisetöö vahel end õigustab. Mitmed struktuurimuutused on olnud tingitud üksuste väiksusest, allumise otstarbekusest, vastutuse ja kohustuste selgusest ja komplekse tegevuse vajadusest. Ükski neist pole aga olnud hetkeotsus, vaid veendumus, et nii töö- kui kliendisuhetel muutuvad paremaks. Ees seisab juba nimetatud humanitaar- ja sotsiaalteaduste teenuse põhjalik parandamine.

Me tunnetame oma töös nii võlu kui vaeva. Põhimõtteliselt veame aga, üldistades oleme ju kõik kultuuri teenrid, üht ja sama köit, ehkki selleski jutuajamises oleme veidi vastandumisohust kõnelnud. Kas Teie aastaid kestnud lõpmatult pikad tööpäevad, igat masti leegilahvatused ja pahandused, kestvad selgitamised ja üleseletamised ning muud mured on seda väärt, et kinnitada – ma jään raamatukogundusele truuks?

Kindlasti on väärt. Ka kõige väiksem õnnestumine võib olla suur õnnestumine. Mul on olnud õnne töötada koos paljude huvitavate ja väga intelligentsete inimestega ja see on parim kogemus ükskõik millises ametis. Olen enamasti juhi ametit pidanud ja teen seda praegugi – sellel on omaette väärtus. Näiteks leida ühiselt probleemile parim lahendus ja see teostada.

Üht suurt muutust olen viimastel aastatel oma elus siiski märganud. Nii metoodika, teaduse ja metoodika või raamatukogunduse osakonna eesotsas seistes usaldasid teiste raamatukogude raamatukoguhoidjad mind ehk rohkem. Nad suhtusid minusse kui kolleegi, kes on, nagu öeldakse, kõigi jaoks. Veel enam tundsin seda olles Kultuuriministeeriumis ametis. Aga RR-i juhina tajun, et minus nähakse ühe asutuse juhti, ja ehk konkurentigi. See on mind mõtlema pannud, kurvastanudki. Loomulikult vastutan ma Rahvusraamatukogu hea käekäigu, tema lugejaskonna ja töötajate eest, aga samal ajal tunnen, et mu soov ja tahe on olla endiselt avatud kõigi raamatu-

kogude jaoks. Mind ei pruugi sugugi vaadata kui Tõnismäe paekivist majja sulgunud inimest.

Olen oma jutuajamistes püüdnud igal võimalikul moel esile tõsta eetikakülge. Selguse mõttes lisan, et ka kirjandusest kõneldes ja kirjutades tallan sama teed. Seega ehk mõistetakse, miks esitan järjekordselt küsimuse – mida Teie asjast arvate?

Raamatukoguhoidjate eetikas ma kriisi ei näe. Kuid ma tahaksin arutlust avardada meie igapäeva-elu silmitsedes. Me oleme kaheksa tundi raamatukoguhoidjad, mõni natuke rohkem, teine veidi vähem, ent ülejäänud aja täidame isa-ema või lapse kohustusi. Oleme ühiskonna liikmed. Ja kui me räägime meie ümber toimuvast, siis kahtlemata on see mõjutanud meie mõtlemist ja käitumist. Võib-olla mõni on muutunud oma arvamuste avaldamisel ettevaatlikumaks – kahjuks! Ma olen endalt küsinud, miks see nii on. Miks me oleme avatuse asemel sulgunud? Meil ei peaks ju olema mingit põhjust oma mõtteid varjata ja end kammitsais hoida? See võib tuleneda ehk sellest, et muudatuste ootused osutusid kogemuslikult tundmatuteks. Ma loodan, et see on möödud nähtus ja me ei näe üksteises enam pelgalt konkurente. Kätt südamele pannes võin kinnitada, et Rahvusraamatukogu ei ole oma suuruse ja laia haardega kõike neelav, vaid on oma tegevuse rajanud koostööle ja partnerlusele.

Kui lugeja vastu on raamatukoguhoidja muutunud ehk avatumaks, siis kolleegidega suheldes kipub häid sõnu väheseks jääma. Igaüks mõtleb iseendale, võib-olla on see paratamatus, võib-olla tuleneb kiirusest, milles elame? Ma ju näen, kuidas mu sõbrad ja tuttavad on hõivatud, peaaegu kogu aeg kulub tööle ja see ei toimu alati eneseteostuse eesmärgil, vaid hoopis elus hakkama saamise nimel.

Kuid siiski, olgem avatumad, püüdkem olla tolerantsemad, siis on ehk lootust, et me ühine soov täitub ja raamatukoguhoidja imago muutub.

Juttu ajas Maire Liivamets

VARASEMAST EESTI RAAMATUST

HEINO RÄIM

EKAR-i vanemraamatukoguhoidja

Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogul tuli raamatuaasta suurnäituseks valmistumisel otsida enne 1857. aastat ilmunud eesti raamatute hulgast väljapanekuks sobivamaid trükiseid ja jälgida üldistavalt ka nende leidumust. Parimaks abivahendiks oli seejuures rahvusbibliograafia “Eesti raamat 1525–1850” esialgne arvutivariant.

Arhiivraamatukogu reservkogus on ligi 80 Oskar Kallase juhendamisel kogutud defektset kirikukäsiraamatut, millele on lisatud Richard Antiku ja Endel Annuse märkmesedeleid. Arhiivraamatukogu kauaegne sõjajärgne juhataja Leida Laidvee on need paigutanud eraldi, kuna Nõukogude aja alguses oli seegi ebasoovitatav kirjandus. Aga just nende seast õnnestus leida kuus huviäratavat defektset köidet, millest igäühes oli vähemal kolm haruldast trükist.

Kõige enam probleeme tekitas “Tarto-Ma Kele Kässi-Ramat...”. Sellel puudub üldine tiitelleht. On säilinud evangeeliumide lõpuosa. Järgnevad tiitellehed annavad küll ilmutiskoha ja trükkali (Riga: S. L. Frölich), aga mitte ilmutisaastat.

Rahvusbibliograafia järgi on nimetatud käsiraamat ilmunud esmakordselt 1726. aastal, lisaks veel 1732 ilmutisaastata. Alates 1743. aastast on mõnel vahetiitel-lehel siiski märgitud ilmutisaasta. Trükise kindlaksmääramisel tuli võrrelda 1726. ja 1732. aasta trükide andmeid rahvusbibliograafia järgi, sest kumbagi Eestis ei leidu.

Selgus, et lauluraamat ei vasta 1726. a. trükile laulude arvult. Palveraamat on laopinna mõõdetelt suurem kui 1726. a. väljaanne. Katekismuse puulõigete mõõtmed on aga tõepoolest sellised, nagu on kirjeldatud 1732. a. trükisel.

Neist andmeist lähtuvalt on see defektne köide 1732. a. ilmunud “Tarto-Ma Kele Kässi-Ramat”, mis seni leidis ainult Läti Akadeemilises Raamatukogus.

Niisiis viiel defektsel “Eesti-Ma Rahwa Koddo- ning Kirko-Ramatu” köitel on ilmutisaastad 1741, 1763, 1767, 1771 ja 1781. Neist kolm esimest on olemas Vallo Rauna erakogus, 1763. ja 1771. a. väljaanne on ka Eesti Akadeemilises Raamatukogus ning 1781 ilmutu üksnes Eesti Rahvusraa-

matukogus. Neid leidub ka Helsingis ja Riias.

Lisaks leiti Arhiivraamatukogu dokumentide hulgast hästi säilinud 4-leheküljeline “Pulma Laul, mis Selle ausa Issanda Hellero Hinrike, ning Selle ausa Neitsi Wröliko Tio Elso, Pulma Päewal, Selle 1717 aastal, selle 17 Neari kuu Päewal Maal lauldi neist Olletaist”.

Varasema eesti raamatu kõige haruldasem osa pärineb kolmest sajandist – aastaist 1525–1800. Sel ajavahemikul on üldse ilmunud 440 trükist (kuni 1700. aastani 90). Kaudsete andmete põhjal teatakse neist 94 (kuni 1700. a-ni 21). Ligi pooled puuduvatest on aabitsad (11) ja kalendrid (35) kui rahva hulgas kõige tarvitatud kirjavara.

Kõige arvukamalt on leidmata trükiseid 18. sajandi viimasest veerandist (1776–1800). Seni on avastamata sellised suurköited nagu “Eesti-Ma Rahwa Koddo-ja Kirko Ramat” (1779) ja “Uus Testament” (1788). Ometi oli see aeg küllalt lähedal Johann Heinrich Rosenpläneri ja ÕES-i kogumistegevusele. Seetõttu äratarki tähelepanu küsimus, miks just neist ei ole säilinud ühtki eksemplari.

Aastaist 1525–1800 on olemas 346 trükist, mis moodustavad teadaolevatest 79%. Neid leidub Arhiivraamatukogus 282 nimetust (umbes 82%), 102 nimetust on Eesti Akadeemilises Raamatukogus, 97 – Eesti Rahvusraamatukogus, 42 – Tartu Ülikooli Raamatukogus.

Sellest ajast on säilinud 137 ainueksemplari. Arhiivraamatukogus on neid 94, mujal Eestis 17, väljaspool Eestit 26.

16. sajandist on säilinud üks raamat ühes hoiukohas (rariteetsus 100%).

17. sajandist on 68 trükisest ainsas hoiupaigas alles 21 (30%): Arhiivraamatukogus 3, mujal Eestis veel 5, väljaspool Eestit 13.

18. sajandist leidub 277 raamatut ühes hoiukohas 115 (42%): Arhiivraamatukogus 91, sealhulgas 48 kalendrit.

Valikulise loenduse järgi (rahvusbibliograafia esimesed tuhat nimetust) on ühes hoiukohas 83 raamatut aastaist 1851–1900 ja 160 raamatut aastaist 1901–1917, Arhiivraamatukogus vastavalt 59 ja 136 raamatut tuhandest.

Vanemate eesti raamatute (eriti harulduste) leidumusega seostuvad ka nende hoidmise, restaureerimise ja kopeerimise probleemid. Kuidas leida raha sobivateks hoiutingimusteks ja tarvilikuks restaureerimiseks? Kuivõrd on vajalik ja võimalik haruldusi kopeerida – mikrofilmida või digitaliseerida?

Aegade jooksul on olulisematest trükistest tehtud nii paber- kui ka filmikoopiaid. Aga koopiade seisundist ja kasutamissobivusest pole täpsemat ülevaadet.

Kõik need on Arhiivraamatukogu tegevuses olulised küsimused – eriti kui varade hoidmine on jätud ainult projektfinantseerimisele.

Küllap aitab vanade tõdede ja küsimuste esitamine täpsustatud andmete valgusel teadvustada meile endile ja teistele eesti vanema raamatu väärtust ja tänast olukorda.

EESTI KOOLIRAAMATUKOGUD 1999.-2000. õ.-a.

	Rk-de arv	Teavikuid 31. 08. 2000		Lugejaid	Laenutusi	Külastusi	Rk-hoidjaid
		Põhikogu	Õpikukogu				
1. Algkooli rk-d	39	75932	86389	5007	67357	75617	41
2. Põhikooli rk-d	216	933096	1069075	38565	544863	555032	226
3. Keskkooli rk-d	64	946771	939101	27683	456168	402835	82
4. Gümnaasiumi rk-d	153	2711115	3268942	107620	1902540	1611379	243
5. Õhtukooli rk-d	14	53453	93450	3179	23898	25087	15
6. Kutseõppe- asutuse rk-d	54	1116335	400527	21816	409797	301572	70
7. Huvikooli rk-d	2	31613	0	660	2940	2154	2
8. KOOLIRAA- MATUKOGUD KOKKU	542	5868315	5857484	204530	3407563	2973676	679

Andmed pole täielikud, sest 16 kooliramatukogu põhinäitarvud on esitatud puudulikult.

Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse ja infoteaduse kateedri 2000. a. lõpetanute diplomitööd

Lubi, Reet. Biit-tuumik : bibliograafiline lähenemine : diplomitöö / juhendaja Hannes Varblane, Tartu Kunstimuuseum. Viljandi, 2000. 114 lk.

Matt, Kadi. 1918.–1940. aastatel Virumaal trükitud eestikeelne raamat : diplomitöö / juhendaja Ilmar Vaaro, Viljandi, 2000. 175 lk.

Meltsas, Ingrid. Aastatel 1918–1940 Järvemaal ja Harjumaal väljaantud ja trükitud eestikeelsed raamatud : diplomitöö / juhendaja Ilmar Vaaro, Viljandi, 2000. 92 lk.

Smolina, Liina. Viljandimaa kalendrid läbi aegade : bibliograafia : diplomitöö / juhendaja Eedo Jõesaar, Viljandi, 2000. 73 lk.

Unt, Kristhel. Võõrkeelne perioodika Viljandi Muuseumi raamatukogus kuni 1940. aastani : bibliograafia : diplomitöö / juhendaja Eedo Jõesaar, Viljandi, 2000. 68 lk.

Vuks, Katrin. Eestikeelse vaimuliku perioodika bibliograafia 1944. aastani : diplomitöö / juhendaja lektor Eedo Jõesaar, Viljandi, 2000. 99 lk.

RAAMATUANNETUSI RAHVUS- RAAMATUKOGULE 1998. AASTA FRANKFURDI RAAMATUMESSILT

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

1. **Albers, C.** Das EU-Bibliotheksprogramm : Leifaden mit Hintergrundinformationen für Antragsteller = The EU libraries programme : guide with background notes for proposers. Berlin, 1996. 153 S. Sisaldab bibliogr. ja reg. Rööptekst inglise keeles.

2. **Bahr, A. H. ; McLane, M. J.** InPrint : publishing opportunities for college librarians. Chicago, 1997. 107 p. Sisaldab bibliogr., reg.

3. **Bibliotheken** ans Netz! : Öffentliche Bibliotheken als Partner moderner Informationsverbände. Berlin, 1997. 207 S. (Dbi-materialien ; 161).

4. **Bibliotheken** in der Informationsgesellschaft : Urheberrechtsschutz kontra Informationsfreiheit? : Denkschrift der Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände. Berlin, 1997. 28 S.

5. La **bibliothèque** universelle : défis technologiques : actes du Colloque international, le 16 février 1996 à l'Université libre de Bruxelles. Bruxelles, [1996]. 93 p.

6. **Black, A. ; Muddiman, D.** Understanding community librarianship : the public library on post-modern Britain. Aldershot [etc.], 1997. XI, 173 p. (Studies in librarianship). Sisaldab bibliogr.

7. **Buchhandel** Bibliothek Nationalbibliothek : Vorträge eines Symposiums der Arbeitsgemeinschaft Sammlung Deutscher Drucke. Wiesbaden, 1997. 197 S. (Gesellschaft für das Buch ; 4).

8. **Cultural** Change in Local Authorities : the Libraries Impact : proceedings of a seminar held at Stamford, Lincolnshire 29th november 1995. Somerset, 1996. 32 p.

9. **Curry, A.** The limits of tolerance : censorship and intellectual freedom in public libraries. Lanham, 1997. XXI, 288 p. Sisaldab bibliogr., reg.

10. **Deutsche** Bibliotheksstatistik 1996. Teil A, Öffentliche Bibliotheken mit hauptamtlichem Personal. Berlin, 1997. 582 S.

11. **Deutsche** Bibliotheksstatistik 1996. Teil B, Wissenschaftliche Bibliotheken. Berlin, 1997. 332 S.

12. The **economics** of information in the networked environment : [proceedings of the conference : Challenging Marketplace Solutions to Problems in the Economics of Information, Washington, DC, September 18-19, 1995]. Washington, D.C., 1996. VI, 217 p. Sisaldab bibliogr., reg.

13. **Electronic** Documents and Information : from Preservation to Access : 18th International Essen Symposium, 23 October - 26 October 1995 : Festschrift in honour of Patricia Battin. Essen, 1996. 217 S. (Veröffentlichungen der Universitätsbibliothek Essen ; 20).

14. **Electronic** publishing and libraries : planning for the impact and growth to 2003. London [etc.], 1996. XII, 200 S. (British Library research). Sisaldab reg.

15. **Grundlegende** bibliothekarische Fachliteratur : Titelauswahl für Bibliothekspraktikanten. 7., erw. Aufl. Berlin, 1996. 84 S.

16. **Hafner, A. W.** Descriptive statistical techniques for librarians. 2nd ed. Chicago, 1998. VII, 321 p. Sisaldab bibliogr., reg.

17. **Information** for a new age : redefining the librarian. Englewood, Colo., 1995. XIII, 192 p. Sisaldab bibliogr., reg.

18. **Kawai, H.** Das Bibliothekswesen in Japan : Geschichte und Gegenwart. Hannover, 1997. 79 S. (Laurentius Sonderheft). Sisaldab bibliogr.

19. **Librarianship** and information work worldwide 1996/1997. London [etc.], 1997. 322 p. Sisaldab registreid.

20. **Librarianship** and information work worldwide 1998. London [etc.], 1998. 307 p. Sisaldab registreid.

21. **Libraries** and the consumer 1994-1996 : a comprehensive guide to the library market. London, 1997. 69 p. (British Library research & innovation report ; 66).

22. Le **musée** et la bibliothèque, vrais parents ou faux amis? Paris, 1997. 243 p. (Etudes et recherche). Sisaldab bibliogr.

23. **New** directions in technical services : trends and sources (1993-1995). Chicago, 1997. XVIII, 342 p. Sisaldab reg.

24. **Reform** of library legislation in Central Europe : recommendations and case studies, 1994-1995. Strasbourg, 1996. 65 p.

25. **Regional** Library Development - Where Next? : proceedings of the regional issues seminar organised for the Department of National Heritage by the Library and Information Co-operation Council (LINC) 9 and 10 february 1996 Viking hotel, York. Bruton, 1996. 111 p.

26. **Sponsoring** für Bibliotheken. Berlin, 1997. 151 S. (Dbi-materialien ; 164).

27. **Stocker, G.** Schrift, Wissen und Gedächtnis : das Motiv der Bibliothek als Spiegel des Medienwandels im 20. Jahrhundert. Würzburg, 1997. 317 S. (Epistemata. Reihe Literaturwissenschaft ; Bd. 210). Sisaldab bibliogr.

28. **Strategic** planning for library multitype cooperatives : samples & examples. Chicago, 1997. VI, 200 p. (ASCLA changing horizons series ; 1). Sisaldab bibliogr., reg.

29. **Towards** a Worldwide Library : a ten year forecast : 19th International Essen Symposium 23 September - 26 September 1996. Essen, 1997. XLIV, 291 p. (Veröffentlichungen der Universitätsbibliothek Essen ; 21). Sisaldab reg.

30. **Von** Gutenberg zum Internet : 7. Deutscher Bibliothekskongress, 87. Deutscher Bibliothekartag in Dortmund 1997. Frankfurt am Main, 1997. VII, 276 S. (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie : Sonderheft ; 68). Kaanel puudub pealkiri. Sisaldab reg.

31. **Welch, T. F.** Libraries and librarianship in Japan. Westport, Conn., 1997. XV, 215 p. (Guides to Asian librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

TEATMEKIRJANDUS

32. **American** library directory 1997-98. 50th ed. New Providence, N.J., 1997. 2 kd.
33. **Directory** of Australian Academic and Research Libraries. 6th ed. Adelaide, 1996. [6 l.], 315 p.
34. **Directory** of federal libraries. 3rd ed. Phoenix, 1997. X, 379 p. Sisaldab reg.
35. **Fortbildungs-Adreßbuch** : Bibliothek, Information, Dokumentation. 4. Aufl. Berlin, 1997. 103 S. Sisaldab reg.
36. **International** biographical directory of national archivists, documentalists, and librarians. Lanham, Md., 1997. XXVII, 225 p. Sisaldab bibliogr., reg.
37. **International** book publishing : an encyclopedia. London, 1995. XXVI, 736 p. Sisaldab reg.
38. **International** directory of art libraries = Répertoire international de Bibliothèques d'art = Internationales Adressbuch der Kunstbibliotheken = Directorie Internationale de Bibliotecas de Arte. München, 1997. XIII, 251 p. Sisaldab bibliogr.
39. **Jahrbuch** der Öffentlichen Bibliotheken : Ausgabe 1996/1997. Bad Honnef, 1996. Sisaldab registrit.
40. **Stewart, B. Neal-Schuman** Directory of library technical services home pages. New York, 1997. X, 249 p. (Neal-Schuman net-guide seris). Sisaldab reg.
41. **Vollnhals, O.** Multilingual dictionary of electronic publishing : English, German, French, Spanish, Italian. München [etc.], 1996. 384 p.
42. **Wertsman, V. F.** The librarian's companion : a handbook of thousands of facts and figures on libraries, librarians, books, newspapers, publishers, booksellers . 2nd ed. Westport, 1996. XVI, 225 p. Sisaldab bibliogr., reg.
43. **Zhijian, L.** Wörterbuch des Bibliothekswesen : Chinesisch-Deutsch, Deutsch-Chinesisch. München [etc.], 1996. XVII, 386 S. Sisaldab bibliogr.

RAAMATU JA RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

44. **Annear, R. ; Ballinger, R.** There are not many votes in books : a history of the Castlemaine Library, 1855-1996. Castlemaine, 1996. 96 p. Sisaldab bibliogr., reg.
45. **Aspekte** der literarischen Buchillustration im 20. Jahrhundert. Wiesbaden, 1996. 191 S. (Mainzer Studie zur Buchwissenschaft ; Bd. 5).
46. **Barck, S. et al.** Jedes Buch ein Abenteuer : Zensur-System und literarische Öffentlichkeiten in der DDR bis Ende der sechziger Jahre. Berlin, 1997. 453 S. Sisaldab reg.
47. **Bast, R. A.** Der Titel "Philosophische Bibliothek" : ein Beitrag zur materialen Philosophie- und Bildungsgeschichte vor allem des 18. Jahrhunderts. Köln, 1997. 115 S. Sisaldab reg.
48. Die **Bibliothek** des Praemonstratenserklosters Clarholz. Münster, 1996. 155, 3 S. (Schriften der Universitäts- und Landesbibliothek Münster ; 15). Sisaldab reg. Osa teksti ladina keeles.
49. **Black, A.** A new history of the English public library : social and intellectual contexts, 1850-1914. London, 1996. VII, 353 p. Sisaldab bibliogr., reg.
50. **Blasselle, B.** Histoire du livre. Volume I : a pleines pages. Paris, 1997. 160 p. (Découvertes Gallimard ; 321). Sisaldab reg.
51. **DEG** Jahrbuch 1996 : Exlibriskunst und Graphik. Frankfurt am Main, 1996. 88 S.
52. **Douglas, E. J.** Agricultural frontier to electronic frontier : a history of Colorado State University Libraries, 1870-1995. Colorado, 1996. 209 p. Sisaldab bibliogr. ja reg.

53. **Ein** Jahrhundert Akademische Bibliothek Paderborn : zur Geschichte des Buches in der Mitteldeutschen Kirchenprovinz : mit einem Verzeichnis der mittelalterlichen Handschriften in Paderborn Paderborn, 1996. 192 S. (Veröffentlichungen zur Geschichte der Mitteldeutschen Kirchenprovinz ; Bd. 10). Sisaldab reg.
54. **175** Jahre Bibliothek des Metropolitankapitels Bamberg. Bamberg, 1997. 92 S.
55. **120** Jahre Stadtbibliothek Jüterborg 1876 - 1996. Jüterborg, 1996. 39 S. Sisaldab bibliogr.
56. **Eisenstein, E. L.** Die Druckerpresse : Kulturrevolutionen im frühen modernen Europa. Wien, 1997. 270 S. (Ästhetik und Naturwissenschaften. Medienkultur). Sisaldab reg.
57. **Embach, M.** Glanz des Mittelalters : kostbare Faksimile aus Trierer Bibliotheken. Trier, 1997. 224 S. (Mitteilungen und Verzeichnisse aus der Bibliothek des Bischöflichen Priesterseminars zu Trier ; 10). Sisaldab bibliogr., reg.
58. **Fachschriftum**, Bibliothek und Naturwissenschaft im 19. und 20. Jahrhundert. Wiesbaden, 1997. 213 S. (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens ; 27). Sisaldab reg.
59. **Franklin, C.** Book collecting as one of the fine arts, and other essays. Aldershot, 1996. X, 138 p.
60. **Giesecke, M.** Der Buchdruck in der frühen Neuzeit : eine historische Fallstudie über die Durchsetzung neuer Informations- und Kommunikationstechnologien. Frankfurt am Main, 1994. 943 lk. Sisaldab bibliogr., reg.
61. **Glaister, G. A.** Encyclopedia of the book. 2nd ed. New Castle ; London, 1996. XXIII, 551 p.
62. **Herkenhoff, M.** Die Darstellung aussereuropäischer Welten in Drucken deutscher Offizinen des 15. Jahrhunderts. Berlin, 1996. 350 S. Sisaldab bibliogr., reg.
63. **Hiller von Gaertringen, J.** Stadt und Bibliothek : die Landes- und Stadtbibliothek Düsseldorf in den Jahren 1904 bis 1970. Düsseldorf, 1997. 286 S. (Schriften der Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf ; 28). Sisaldab bibliogr., reg.
64. **100** Jahre Stadtbücherei Mannheim : eine Chronik. Mannheim, 1995. 158 S. Kirjeldatud kaane järgi.
65. **A history** of New Jersey libraries, 1750-1996. Lanham, 1997. XXII, 267 p. Sisaldab bibliogr., reg.
66. **Kelly, W. A.** The library of Lord George Douglas (ca. 1667/8?-1693?) : an early donation to the Advocates Library. Cambridge, 1997. 166 p. Sisaldab reg.
67. **Lehmann, C.-M.** Geschichte der Universitätsbibliothek Erlangen von 1844 bis 1924 : Organization, Bestand und Benutzung. Erlangen, 1996. 312 S. (Schriften der Universitätsbibliothek Erlangen - Nürnberg ; 30). Sisaldab bibliogr., reg.
68. **Maniaci, M.** Terminologia del libro manoscritto. Roma, 1996. XX, 484 p. (Addenda ; 3). Sisaldab reg.
69. **Norton, D. F. ; Norton, M J.** The David Hume Library. Edinburg, 1996. 156 p. Sisaldab bibliogr.
70. **Rudolf, H. U.** "Ein Buch von Gold und Silber" : das Berthold-Sakramentar aus Weingarten (1215-1217) : Einblicke in die schönste Handschrift aus dem Kloster Weingarten. [Ravensburg, 199-?]. 126 S. (Kleinode ; 4). Sisaldab bibliogr.
71. **Sammlung** Deutscher Drucke 1450-1912 : Gesamtbericht über die Einführungsphase. Frankfurt am Main, 1997. 108 S.
72. **Siede, I.** Zur Rezeption ottonischer Buchmalerei in Italien im 11. und 12. Jahrhundert. Berlin, 1997. 333 S. (Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktiner-Ordens und seiner Zweige. Ergänzungsband ; 39). Sisaldab bibliogr., reg.

73. **Steinberg, S. H.** Five hundred years of printing. New ed. / revised by John Trevitt. London, 1996. X, 262 p. Sisaldab bibliogr., reg.

74. **Studien** und Essays zur Druckgeschichte : Festschrift für Claus W. Gerhard zum siebzigsten Geburtstag. Wiesbaden, 1997. XXIII, 249 S.

75. **Tidcombe, M.** Women bookbinders, 1880-1920. London, 1996. 240 p. Sisaldab bibliogr., reg.

76. **Umlauf, K.** Moderne Buchkunde. Wiesbaden, 1996. 191 S. (Bibliotheksarbeit ; 2). Sisaldab bibliogr., reg.

77. Die **vollkommene** Lesemaschine : von deutscher Buchgestaltung im 20. Jahrhundert. Frankfurt am Main, 1997. 231 S. Sisaldab reg.

78. **Wagner, M.** Öffentliche Bibliotheken und Bibliothekspolitik in der Pfalz (1921-1996) : staatliche Büchereinstelle Rheinessen-Pflaz. Kaiserslautern, 1996. 319 S. (Beiträge zur pfänzische Geschichte ; 13). Sisaldab bibliogr., reg.

79. **Witkowski, C.** Les éditions populaires, 1848-1870. Paris, 1997. 429 p.

80. **Women** and the book : assessing the visual evidence. London, 1996. 287 p. (British Library studies in medieval culture). Sisaldab bibliogr., reg.

81. **Zunhammer, T. ; Pichlmeier, W.** Bibliotheksgeschichte von Rosenheim : ein Beitrag zur kulturellen Entwicklung der Stadt. Paderborn, 1997. 157 S. Sisaldab bibliogr., reg.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

82. **Annual** report of the Parliamentary librarian 1997-1998 = Rapport annuel du bibliothécaire parlementaire. Ottawa, 1999. 31 p. Tet-bes väljaanne. Rööptekst prantsuse keeles.

83. **Bayerische Staatsbibliothek** : ein Selbstporträt. München, 1997. 95 S. Sisaldab bibliogr.

84. **Beckerman, E.** Politics and the American public library : creating political support for library goals. Lanham, Md., 1996. XII, 169 p. Sisaldab bibliogr., reg .

85. Die **Beziehungen** der Berliner Staatsbibliothek nach Polen : Reflexionen zur Zeit- und Bestandsgeschichte. Wiesbaden, 1997. 186 S. (Beiträge aus der Staatsbibliothek zu Berlin - Preussischer Kulturbesitz ; Bd. 5).

86. **Breitwieser, M.** Die Stadtbibliothek Lindau im Bodensee : eine Untersuchung zu Geschichte und Funktion. Wiesbaden, 1996. 151 S. (Buchwissenschaftliche Beiträge aus dem Deutschen Bucharchiv München ; Bd. 54). Sisaldab reg.

87. **Budd, J. M.** The academic library : its context, its purpose, and its operation. Englewood Colo., 1998. XIV, 372 p. (Library and information science text series). Bibliograafia peatükkide lõpus, sisaldab reg.

88. **Continuity** and innovation in the public library : the development of a social institution. London, 1996. XVI, 222 p. Sisaldab bibliogr., reg.

89. **Coughlin, C. M. ; Gertzog, A.** Lyle's administration of the college library. 1997 text ed. Lanham, 1997. XIV, 187 p. Sisaldab bibliogr., reg.

90. **Craver, K. W.** Teaching electronic literacy : a concepts-based approach for school library media specialists. Westport, Conn., 1997. XIX, 183 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

91. **Delp, L.** Buchwissenschaften - Dokumentation und Information : fünfzig Jahre Deutsches Bucharchiv München : eine zeitdokumentarische Bestandsaufnahme. Wiesbaden, 1997. VII, 342 S. (Buchwissenschaftliche Beiträge aus dem deutschen Bucharchiv München ; 57). Sisaldab bibliogr., reg.

92. **Dorf Müller, K. ; Müller-Benedict, M.** Musik in Bibliotheken : Materialien - Sammlungstypen - Musikbibliothekarische Praxis. Wiesbaden, 1997. XII, 302 S. (Elemente des Buch- und Bibliothekswesens ; 15). Sisaldab bibliogr., reg.

93. **Erens, B.** Modernizing research libraries : the effect of recent developments in university libraries on the research process. London [etc.], 1996. XIX, 283 p. (British Library research). Sisaldab reg.

94. **Health** libraries : challenges in the commercial environment. Adelaide, 1997. 71 p. (Library Challenges Series ; 10). Sisaldab bibliogr.

95. **Hills, G. H.** Native libraries : cross-cultural conditions in the circumpolar countries. Lanham, 1997. XV, 361 S. Sisaldab bibliogr., reg.

96. **Internationales** Netzwerk Öffentlicher Bibliotheken. 1-6. Gütersloh, 1997. Sisaldab bibliogr.

97. **Job, A. G ; Schnare, M. W.** The school library media specialist as manager : a book of case studies. Lanham, 1997. XI, 195 p. (School librarianship series ; 2). Bibliogr. lk. 185-190, reg.

98. **Kellerman, F. R.** Introduction to health sciences librarianship : a management handbook. Westport, (Conn.), 1997. XVI, 217 p. (The Greenwood library management collection). Sisaldab bibliogr., reg.

99. The **new** review of academic librarianship. Vol. 2. London, 1996. 242 p.

100. **Public** Libraries - what are they worth : proceedings of the 2nd National Public Libraries conference Sydney 12-15 november 1995. Adelaide, 1996. VI, 187 p.

101. **Reed-Scott, J.** Scholarship research libraries and global publishing : the result of a study funded by the Andrew W. Mellon Foundation. Washington, DC, 1996. XX, 159 p. Sisaldab bibliogr.

102. **Shuman, B. A.** Beyond the library of the future : more alternative futures for the public library. Englewood, Colo., 1997. XXXII, 178 p. Sialdab bibliogr., reg.

103. Die **Staatlichen** Fachstellen für Öffentliche Bibliotheken in Deutschland : Strukturen, Aufgaben, Leistungen. Berlin, 1997. 333 S. (Dbi-materialien ; 153). Sisaldab bibliogr.

104. Die **Staatsbibliothek** Unter den Linden : ein Kolloquium in der Staatsbibliothek zu Berlin am 11. Juni 1997. Frankfurt am Main, 1997. 93 S. (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderhefte ; 69). Sisaldab bibliogr.

105. Die **Stadt-** und Regionalbibliothek Erfurt : Chronik zum hundertjährigen Bestehen der Erfurter Volksbibliothek heruagegeben von der Landeshauptstadt Erfurt, Stadtverwaltung. Erfurt, 1997. 84 S. Sisaldab bibliogr.

106. **Technische** und naturwissenschaftliche Bibliotheken in ihrer historischen Entwicklung und Bedeutung für die Forschung : [Vorträge des Bibliothekahistorischen Seminars des Wolfenbütteler Arbeitskreises für Bibliotheksgeschichte vom 1. bis 3. Oktober 1990 in der Herzog-August-Bibliothek Wolfenbüttel]. Wiesbaden, 1997. 207 S. (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens ; Bd. 29). Sisaldab bibliogr., reg.

107. **Trotta, M.** Special events programs in school library media centers : a guide to making them work. Westport, Conn. [etc.], 1997. 115 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

108. The **virtual** school library : gateway to the information superhighway. Englewood, Colo., 1996. XIII, 161 p. Sisaldab bibliogr. ja reg.

109. **Zusammen** sind wir bunt : interkulturelle Projekte in der Kinderbibliothek. Berlin, 1997. 197 S. (Mehr mit Medien machen ; aktive Literatur- und Medienvermittlung in Kinder- und Jugendbibliotheken ; 4).

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

110. **Accreditation** of library education. New Dehli, 1997. VI, 247 p. Sisaldab reg.

111. **Continuing** education programmes for library and information personnel in educational institutions : papers and proceedings of the information experts meeting held in Zschortau/Germany from 25 to 30 September 1995. Bonn, 1996. 185 p.

112. **Dehnert-Kleibrink, D. ; Stock, W. G.** Informationsspezialisten in der Informationsgesellschaft : Berufsfeld und Beschäftigungschancen für Informationswirte. Köln, 1997. 223 S. (Kölner Arbeitspapiere zur Bibliotheks- und Informationswissenschaft ; Bd. 6). Sisaldab bibliogr., reg.

113. The **education** of library and information professionals in the United Kingdom. London [etc.], 1997. VIII, 289 p. (The education of library and information professionals). Sisaldab bibliogr., reg.

114. **Ewert, G. ; Umstätter, W.** Lehrbuch der Bibliotheksverwaltung. Stuttgart, 1997. XV, 204 S. Sisaldab bibliogr., reg.

115. **50 Jahre** bibliothekarische Ausbildung in Hamburg. 25 Jahre Fachbereich Bibliothek und Information : Dokumentation. Hamburg, 1995. 31 S. Kirjeldatud kaane järgi.

116. **Gaus, W.** Berufe im Archiv-, Bibliotheks-, Informations- und Dokumentationswesen : ein Wegweiser zur Ausbildung. 4. Aufl. Berlin, 1998. 329 S.

117. **Information Superhighway : the Role of Librarians, Information Scientists, and Intermediaries** : 17th International Essen Symposium, 24 October - 27 October 1994 : Festschrift in honour of Frederick Wilfrid Lancaster. Essen, 1995. 410 p. (Veröffentlichungen der Universitätsbibliothek Essen ; 18). Sisaldab reg.

118. **Leteinturier, C.** L'identité professionnelle des documentalistes : le cas des médias. Paris, 1996. 370 p.

119. **Mendrinós, R.** Using educational technology with at-risk students : a guide for library media specialists and teachers. Westport, Conn., 1997. VIII, 227 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

120. **Poland, F. ; Curran, M. ; Owens, R. G.** Women and senior management : a research study of career barriers and progression in the library and information sector. London, 1996. 89 p.

121. **Rochester, M. K.** Education for librarianship in Australia. London, 1997. XVI, 253 p. Sisaldab bibliogr., reg.

122. **Ronnie, M. A.** Education for librarianship in New Zealand and the Pacific Islands. London, 1996. XI, 226 p. (The education of library and information professionals). Sisaldab bibliogr., reg.

123. **Wu, Guangwei ; Zheng, Lili.** Education for librarianship in China. London, 1997. XI, 250 p. (The education of library and information professionals). Sisaldab bibliogr., reg.

124. **Zipkowitz, F.** Professional ethics in librarianship : a real life casebook. Jefferson, N.C., 1996. XII, 161 p. Sisaldab bibliogr., reg.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

125. **Betriebsvergleich** an Öffentlichen Bibliotheken. 1, Empfehlungen uns Arbeitsmaterialien für ein output-orientiertes Berichtswesen. Gütersloh, 1997. 135 S.

126. **Bluck, R.** Team management. London, 1996. X, 52 p. (Library training guides). Sisaldab reg.

127. **Giappiconi, T. ; Carbone, P.** Management des bibliothèques : programmer, organiser, conduire et évaluer la politique documentaire et les services des bibliothèques de service public. Paris, 1997. 264 p. (Bibliothèques). Sisaldab bibliogr.

128. **Höckmair, B.** OPL-Management : Arbeitsablauforganisation einer One Person Library : mit Arbeitsholten und Formularen. Wiesbaden, 1997. 232 S. (Bibliotheksarbeit ; 4).

129. **Kyrillidou, M.** Developing indicators for academic library performance : ratios from the ARL statistics 1993-94 and 1994-95. Washington, DC, 1996. 190 p. (Association of Research Libraries).

130. **Öffentliche** Bibliothek und Schule - neue Formen der Partnerschaft : Zwischenbericht zum Modellprojekt. Gütersloh, 1997. 271 S.

131. **Practical help** for new supervisors. 3rd ed. Chicago, 1997. VI, 117 p. Sisaldab bibliogr., reg.

132. **Quality** management and benchmarking in the information sector : results of recent research. London, 1997. XVI, 432 p. (British Library research). Sisaldab bibliogr., reg.

133. **Taesch-Wahlen, D.** Concevoir, réaliser et organiser une bibliothèque : mémento pratique á l'usage des élus, des responsables administratifs et des bibliothécaires. Paris, 1997. 162 p. (Bibliothèques). Sisaldab bibliogr., reg.

134. **Tedeschi, A. C.** Book displays : a library exhibits handbook. Ft. Atkinson, Wis., 1997. VII, 78 p. (Highsmith Press handbook series). Sisaldab bibliogr., reg.

135. **Umlauf, K.** Bibliotheksmarketing. Berlin, 1997. 233, [2] S. (Berliner Handreichungen zur Bibliothekswissenschaft und Bibliotheksarbeitsbildung ; 34).

136. **Vollers, H. ; Sauppe, E.** Arbeitsplatzbewertung für den wissenschaftlichen Bibliotheksdienst (AWBD) : Beiträge zur Beschreibung und Bewertung von Arbeitsplätzen nach den Vergütungsgruppen Iia bis I des Bundes-Angestelltentarifvertrages (BAT). Berlin, 1997. 186 S. (Dbimaterialien ; 158). Sisaldab bibliogr. ja reg.

137. **Williamson, V. ; White, S.** Competency standards in the library workplace. Adelaide, 1996. I, 85 p. Sisaldab bibliogr.

138. **Wolfe, L. A.** Library public relations, promotions, and communications : a how-to-do-it manual. New York, 1997. XIV, 208 p. (How-to-do-it manuals for librarians ; 75). Sisaldab bibliogr., reg.

STANDARDISEERIMINE

139. **Publikation** und Dokumentation. 2, Erschließung von Dokumenten, DV-Anwendungen in Information und Dokumentation, Reprographie, Photographie, Mikrofilmtechnik, Bibliotheks- und Verlagsstatistik : Normen . 4. Aufl. Berlin, 1996. 408 S. (DIN-Taschenbuch ; 154). Sisaldab reg.

KOMPLEKTEERIMINE

140. **Erwerbungsabteilungen** Deutscher Bibliotheken - EBD 1997/98 : Personen & Anschriften. Wiesbaden, 1997. 200 S. (Bibliotheksarbeit ; 1).

141. **Kachel, D. E.** Collection assessment and management for school libraries : preparing for cooperative col-

lection development. Westport, 1997. XV, 205 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

142. **Library** contracts in a post-NBA environment : proceeding of a seminar held in Stamford, Lincolnshire 24th April 1996 . Somerset, 1996. 69 p.

143. **Richards, D. T. ; Eakin, D.** Collection development and assessment in health sciences libraries. Lanham, 1997. XXIII, 340 p. (Current practice in health sciences librarianship ; 4). Sisaldab bibliogr., reg.

144. **Sammelrichtlinien** für Die Deutsche Bibliothek : Stand 1. September 1997. 3. überarb. Aufl. Leipzig, 1997. 79 S. Sisaldab reg.

145. **Umlauf, K.** Das Bibliothekswesen in Einzeldarstellungen. Frankfurt am Main, 1997. 413 S. Sisaldab bibliogr., reg.

146. **Umlauf, K.** Informationsquellen für den Bestandsaufbau an öffentlichen Bibliotheken. Teil 1, Bücher und Infobroschüren. Berlin, 1997. 130, [4] S. (Berliner Handreichungen zur Bibliothekswissenschaft und Bibliotheksarbeitsbildung ; 35).

147. **Umsatzsteuer** : ein Leitfaden für Erwerbungs-bibliothekare. Berlin, 1997. 187 S. (Dbi-materialien ; 160).

148. The **value** to libraries of special services provided by library suppliers : developing a costing model. Leeds, 1996. X, 52 p. (British National Bibliography Research Fund report ; 77).

KIRJELDAMINE

149. **Intner, S. S ; Weihs, J.** Standard cataloging for school and public libraries. 2nd ed. Englewood, Col., 1996. VIII, 278 p. Sisaldab bibliogr., reg.

150. **Lazinger, S. S ; Adler, E.** Cataloging Hebrew materials in the online environment : a comparative study of American and Israeli approaches. Englewood, Colo., 1998. XVI, 224 p. Sisaldab bibliogr., reg.

151. **Millsap, L. ; Ferl, T. E.** Descriptive cataloging for the AACR2R and USMARC : a how-to-do-it workbook. Revised ed. New York, 1997. VII, 226 p. (How-to-do-it manuals for libraries ; 15). Sisaldab bibliogr., reg.

152. **Outsourcing** library technical services operations : practices in academic, public, and special libraries. Chicago, 1997. XXI, 239 S. Sisaldab bibliogr., reg.

153. **Planning** and implementing technical services workstations. Chicago, 1997. XVIII, 237 p. Sisaldab bibliogr., reg.

154. **Regeln** zur Erschließung von Nachlässen und Autographen : RNA. Berlin, 1997. 91 S. (Schriften der Deutschen Forschungsgemeinschaft).

155. **Retrokonversionsprojekte** - Planung und Durchführung : Referate und Materialien aus einer Fortbildungsveranstaltung des Deutschen Bibliotheks-instituts. Berlin, 1997. 140 S. (Dbi-materialien ; 155).

156. **Retrospektive** Konversion in Europa : ein Überblick. 3., aktualisierte Aufl. Berlin, 1997. 99 S.

157. **Schweins, K.** Methoden zur Erschließung von Filmsequenzen. Köln, 1997. 38 S. (Kölner Arbeitspapiere zur Bibliotheks- und Informationswissenschaft ; Bd. 5). Sisaldab bibliogr.

158. **Vellucci, S. L.** Bibliographic relationships in music catalogs. Lanham, Md., 1997. XXI, 302 p. Sisaldab bibliogr., reg.

159. **Warwick, R. T. ; Carlborg, K.** Using OCLC under PRISM. New York, 1997. X, 225 p. (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 61). Sisaldab bibliogr., reg.

LIIGITAMINE

160. **Aitchison, J. ; Gilchrist, A. ; Bawden, D.** Thesaurus construction and use : a practical manual. 3rd ed. London, 1997. XVI, 212 p. Previous ed.: published as Thesaurus construction / by Jean Aitchison, Alan Gilchrist. - Sisaldab bibliogr.

161. **Dewey** decimal classification : edition 21 and international perspectives : papers from a workshop presented at the General Conference of the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). Beijing, China, August 29, 1996. Albany, 1997. VII, 98 p.

162. **Dewey, M.** Abridged Dewey Decimal Classification and relative index. Albany, N. Y., 1997. LII, 1023 p. Sisaldab bibliogr., reg.

163. **Fountain, J. F.** Subject headings for school and public libraries : an LCSH/Sears companion. 2nd ed. Englewood, Colorado, 1996. XXXII, 171 p.

164. **Hjørland, B.** Information seeking and subject representation : an activity-theoretical approach to information science. Westport [etc.], 1997. 213 p. (New directions in information management ; 34). Sisaldab bibliogr., reg.

165. **Miksa, F. L.** The DDC, the universe of knowledge, and the post-modern library. Albany, N.Y., 1998. VII, 99 p. Sisaldab bibliogr.

166. **Mills, J. ; Broughton, V.** Bliss bibliographic classification. Class S, law. 2nd ed. London [etc.], 1996. 279 p. Sisaldab reg.

167. **Nohr, H.** Systematische Erschließung in deutschen Öffentlichen Bibliotheken. Wiesbaden, 1996. 140 S. (Beiträge zum Buch- und Bibliothekswesen ; Bd. 37). Sisaldab bibliogr., reg.

168. **Sachbuch-Systematik** für Katholische öffentliche Büchereien. 2. Aufl. Bonn, 1997. 124 S.

169. **Systematik** für Bibliotheken : SfB. München, 1997. 787 S.

KATALOOGID

170. **Untersuchung** zur maschinellen Interpretation der Bestandsdaten in der Zeitschriftendatenbank (ZDB). Berlin, 1996. 127 S. (Dbi-Materialien ; 147).

171. **Verbundkatalog** maschinenlesbarer Katalogdaten deutscher Bibliotheken : projektbericht 1989-1995. Berlin, 1996. 97 S. (Dbi-Materialien ; 149).

KOGUD

172. **Burke, F. G.** Research and the manuscript tradition. Lanham, 1997. X, 310 p. Sisaldab bibliogr., reg.

173. **Slote, S. J.** Weeding library collections : library weeding methods. 4. tr. Englewood, 1997. XXI, 240 p. Sisaldab bibliogr., reg.

174. **Versuch's** mal mit Video! Studie über Kinder- und Jugendvideotheken in Deutschland. Remscheid, 1997. 136 S.

KOGUDE HOID

175. **Coleman, J. ; Wills, D.** SGML as a framework for digital preservation and access. Washington, DC, 1997. 47 lk . Kaanel autor märkimata. Sisaldab bibliogr.

176. **Conway, P.** Preservation in the digital world. Washington, DC, 1996. 27 p. Kaanel autor märkimata.

177. **Doig, J.** Disaster recovery for archives, libraries and records management systems in Australia and New Zealand. Wagga Wagga, NSW, 1997. XIII, 157 p. (Topics in Australasian Library and Information studies ; 12).

Sisaldab bibliogr., reg.

178. **Dunhuang** and Turfan : contents and conservation of ancient documents from Central Asia. London, 1996. XIII, 98 p. (British Library studies in conservation science ; 1). Bibliogr. peatükkide lõpus, sisaldab reg.

179. **Keimer, B.** Mikroverfilmung von Büchern als bestandserhaltende Massnahme. Berlin, 1997. 85 S. (Dbi-materialien ; 154).

180. **McClung, P. A.** Digital collections inventory report. Washington, DC, 1996. [62] p. Kaanel autor märkimata.

181. **Menne-Haritz, A. ; Brübach, N.** Der intrinsische Wert von Archiv- und Bibliotheksgut : Kriterienkatalog zur bildlichen und textlichen Konversion bei der Bestandserhaltung : Ergebnisse eines DFG-Projektes. Marburg, 1997. 100 S. (Veröffentlichungen der Archivschule Marburg. Institut für Archivwissenschaft ; 26).

182. **Porck, H. J.** Mass deacidification : an update of possibilities and limitations. Amsterdam, 1996. 54p. Sisaldab bibliogr.

183. **Preservation** microfilming : a guide for librarians and archivists. 2nd ed. Chicago, Ill., 1996. XXX, 394 p. Sisaldab bibliogr., reg.

184. **Preserving** digital information : report of the Task Force on archiving of digital information / commissioned by The Commission on Preservation and Access and The Research Libraries Group. Washington, DC, 1996. 59 p. Sisaldab bibliogr.

185. **Weber, H. ; Dörr, M.** Digitisation as a method of preservation? Amsterdam, 1997. 27 p.

LUGEJATEENINDUS

186. **Bibliotheksarbeit** für Kinder : ein Positionspapier. Berlin, 1997. 88 S. (Dbi-materialien ; 156). Sisaldab reg.

187. **Bibliothèques** publiques & personnes handicapées. 2. éd. Paris, 1996. 100 p. Sisaldab bibliogr.

188. **Boucher, V.** Interlibrary loan practices handbook. 2nd ed. Chicago, Ill., 1997. XII, 249 p. Sisaldab bibliogr. ja reg.

189. **Coote, H. ; Batchelor, B.** How to market your library service effectively. 2nd ed. London, 1997. 52 p. (An Aslib know how guide).

190. **Fernleihbestellungen** von Zeitschriftenaufsätzen : benutzererwartungen an Kosten, Erledigungsdauer und Qualität der kostenpflichtigen Dokumentlieferung. Berlin, 1996. 202 S. (Dbi-Materialien ; 151).

191. **Futures** together : collaborating on the future for library and information services in the West Midland region : the proceedings and recommendations from a seminar held at the International Convention Centre/Repertory Theatre complex Birmingham, Wednesday 17th January 1996. Birmingham, 1996. 73 p.

192. **Library** services in mental health settings. Lanham, Md., 1997. XIII, 236 p. Sisaldab bibliogr., reg.

193. **McDougald, D. ; Bowie, M.** Information services for secondary schools. Westport, Conn., 1997. XII, 127 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.

194. **Nutzerbefragung** in der Stadtbibliothek Magdeburg : Auswertung einer Befragung von Nutzern der Zentralbibliothek im Mai 1994. Magdeburg, 1996. 81,6 S.

195. **Patron** behavior in libraries : a handbook of positive approaches to negative situations. Chicago, 1996. VIII, 160 p. Sisaldab bibliogr. ja reg.

196. **Programming** for young children : birth through age five. Chicago, 1996. 51 p. (ALSC program support publications). Sisaldab bibliogr.

197. **Saricks, J. G. ; Brown, N.** Readers' advisory service in the public library. 2nd ed. Chicago, Ill., 1997. X, 160 p. Sisaldab bibliogr. ja reg.

198. **Towards** a More Efficient and Effective Interlibrary Lending and Document Delivery in Africa : proceedings of IFLA seminar on interlibrary lending and documents delivery in developing countries held in Ghana, 15 - 17 april 1996. [Legon], 1997. 73 p. Kirjeldatud kaane järgi.

199. **Weingand, D. E.** Customer service excellence : a concise guide for librarians. Chicago, Ill., 1997. XII, 136 p. Sisaldab bibliogr., reg.

LUGEMINE

200. **Coleman, J.** Public reading and the reading public in late medieval England and France. Cambridge, 1996. XIV, 250 p. (Cambridge studies in medieval literature ; 26). Sisaldab bibliogr., reg.

201. **Dressman, M.** Literacy in the library : negotiating the spaces between order and desire. Westport, Ct., 1997. XVIII, 196 p. (Critical studies in education and culture series). Bibliogr. lk. 179 - 187, reg.

202. **Falschlehner, G.** Vom Abenteuer des Lesens. Salzburg, 1997. 287 S. Sisaldab reg.

203. **Fredericks, A. D.** The librarian's complete guide to involving parents through children's literature : grades K-6. Englewood, 1997. XXI, 137 p. Sisaldab bibliogr., reg.

204. **Lesegehnheiten** - Lesebarriere : Öffentliche Bibliothek und Schule - neue Formen der Partnerschaft : Ergebnisse der Schülerbefragung. Gütersloh, 1997. 109 S.

205. **Lesen** in der Informationsgesellschaft - Perspektiven der Medienkultur : Dokumentation des Kongresses der Stiftung Lesen und der Deutschen Bahn AG...am 22. und 23. November 1996 in Baden-Baden. Baden-Baden, 1997. 159 S. Sisaldab bibliogr.

206. **Lietz, P.** Changes in reading comprehension across cultures and over time. Münster, 1996. XII, 407 p. (International Hochschulschriften ; Bd. 203). Sisaldab bibliogr., reg.

207. **Manguel, A.** A history of reading. London, 1996. 372 p. Sisaldab bibliogr., reg.

208. **Mehr** als ein Buch : Leseförderung in der Sekundarstufe I. Gütersloh, 1996. 175 lk. S. Sisaldab reg.

209. **Petit, M. ; Balley, C. ; Ladefroux, R.** De la bibliothèque au droit de cité : parcours de jeunes. Paris, 1997. 365 p. (Études et recherche). Sisaldab bibliogr.

210. **The practice** and representation of reading in England. Cambridge, 1996. XVII, 313 p. Sisaldab bibliogr., reg.

BIBLIOGRAAFIA- JA INFOTÖÖ

211. **Armstrong, C. J.** Keyguide to information sources in online and CD-ROM database searching. 2nd ed. London, 1997. XXIII, 307 p. Sisaldab bibliogr.

212. **Bell, S.** Learning with information systems : learning cycles in information systems development. London, 1996. XVI, 230 p. (Routledge studies in information and library management systems management ; 1). Sisaldab bibliogr., reg.

213. **Dawson, A.** The Internet for library and information service professionals. 2nd ed. London, 1997. 80 lk. p. (An Aslib know how guide). (The Aslib know how series). Sisaldab bibliogr.

214. **Fidelman, M. R.** All-out Internet access : the Cambridge Public Library model. Chicago, Ill., 1997. XIV, 105 p. (Technology trailblazers). Sisaldab bibliogr., reg.

215. **Grundlagen** der praktischen Information und Dokumentation : ein Handbuch zur Einführung in die fachliche Informationsarbeit. 1-2. 4. völlig neu gefasste Ausg. München [etc.], 1997. XVI, 1069 S. (DGD-Schrif-

tenreihe). Teos koosneb neljast osast. Sisaldab reg.

216. **Handbook** of special librarianship and information work. 7th ed. London, 1997. XVIII, 478 p. Sisaldab bibliogr., reg.

217. **Handbuch** - Fachinformation : Aufbau und Durchführung der Informationsvermittlungsstelle. 4. Aufl. : Ausgabe 1997. Freising, 1997. 225 S. Sisaldab reg.

218. **Handbuch** - Informationsvermittlung : Aufbau und Durchführung der Informationsvermittlungsstelle. 4. Aufl. : Ausgabe 1996. Freising, 1996. 253 S. Sisaldab reg.

219. **Information** access and delivery in health sciences libraries. Lanham, 1996. XXI, 27 p. (Current practice in health science librarianship ; 3). Sisaldab reg.

220. **Job, A. G. ; Schnare, M. K.** Reference work in school library media centers : a book of case studies. Lanham, Md., 1996. XII, 122 p. (School librarianship series ; 1). Sisaldab bibliogr., reg.

221. **Kennedy, S. D.** Best bet Internet : reference and research when you don't have time to mess around. Chicago, 1998. XVII, 194 p. Sisaldab bibliogr., reg.

222. **Koch, T.** The message is the medium : online all the time for everyone. Westport, Conn., 1996. 228 p. Sisaldab bibliogr., reg.

223. **Merry, P.** Effective use of health care information : a review of recent research. London [etc.], 1997. 262 p. (British Library research and innovation report ; 48). Sisaldab bibliogr., reg.

224. The **National** Conference on Legal Information Issues : selected essays. Littleton, 1996. XXVI, 288 p. (AALL publications series ; no. 51). Sisaldab bibliogr., reg.

225. **Owen, T.** Success at the enquiry desk : successful enquiry answering - every time. London, 1996. XIII, 82 p. (The successful LIS professional). Sisaldab bibliogr. ja reg.

226. **Owens, I. ; Wilson, T. ; Abell, A.** Information and business performance : a study of information systems and services in high performing companies. London [etc.], 1996. IX, 206 p. (British Library research). Sisaldab bibliogr., reg.

227. **St. Clair, G.** Total quality management in information services. London [etc.], 1997. XXV, 261p. (Information services management). Bibliograafia peatükide lõpus ja lk. 231-239. - Sisaldab reg.

228. **Thomsen, E.** Reference and collection development on the Internet : a how-to-do-it manual. New York, 1996. XI, 177 p. (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 66). Sisaldab bibliogr., reg.

INFORMAATIKA. INFOTEADUS

229. **Classification** and knowledge organization : proceedings of the 20th annual conference of the Gesellschaft für Klassifikation e. V., University of Freiburg, March 6-8, 1996. Berlin [etc.], 1997. XX, 684 p. (Studies in classification, data analysis, and knowledge organization). Sisaldab bibliogr., reg.

230. **Deutscher** Dokumentartag 1997 : Information und Dokumentation - Qualität und Qualifikation : Universität Regensburg 24. bis 26. September 1997. Frankfurt am Main, 1997. 416 S.

231. **Dosa, M. L.** Across all borders : international information flows and applications : collected papers. Lanham, 1997. IX, 420 S. Sisaldab bibliogr., reg.

232. **Info 2000** : Deutschlands Weg in die Informationsgesellschaft : Bericht der Bundesregierung. Bonn, 1996. 138 S. Sisaldab reg.

233. **Wersig, G.** Die Komplexität der Informationsgesellschaft. Konstanz, 1996. 244 S. (Schriften zur Informationswissenschaft ; 26). Sisaldab bibliogr. ja reg.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOOGIA

234. **Allegro-Ouverture** : Partitut für Einsteiger. Braunschweig, 1997. 139 S.

235. Die **Ausstattung** von Hochschulbibliotheken mit lokalen Bibliothekssystemen in HFBG-Verfahren (AHLB) : Empfehlungen des Bibliotheksunterausschusses für Datenverarbeitung und Kommunikationstechniken und der Kommission für Rechenanlagen der Deutschen Forschungsgemeinschaft. 2. aktual. Aufl. Berlin, 1996. 54 S. (Schriften der Deutschen Forschungsgemeinschaft). Sisaldab bibliogr.

236. **Benson, A. C.** Neal-Schuman complete Internet companion for librarians. Repr. New York, 1997. XXX, 513 p. (Neal-Schuman Netguides). Sisaldab bibliogr., reg.

237. **Benson, A. C. ; Fodemski, L.** Connecting kids and the Internet : a handbook for librarians, teachers, and parents. New York, 1996. XVII, 382 p. (Neal Schuman NetGuide series). Sisaldab bibliogr., reg.

238. **Information** retrieval : new systems and current research : proceedings of the 16th Research Colloquium of the British Computer Society Information Retrieval Specialist Group, Drymen, 1994. London, 1996. 238 p. Sisaldab bibliogr., reg.

239. **Carter, R.** Information technology. 2nd ed. Oxford, 1996. IX, 169 p. Sisaldab reg.

240. **Clyde, L. A.** School libraries and the electronic community : the Internet community. Lanham (Md.), 1997. XXII, 350 p. Sisaldab bibliogr., reg.

241. **Crowe, M. ; Beeby, R. ; Gammack, J.** Constructing systems and information : a process view. London, 1996. XIII, 261 p. (Information systems, management and strategy series). Sisaldab reg.

242. **Dewey, P. R.** 303 software programs to use in your library : descriptions, evaluations, and practical advice. Chicago, 1998. XV, 224 S. (101 micro series). Sisaldab bibliogr., reg.

243. **Elektronisches** Publizieren und Bibliotheken. Frankfurt am Main, 1996. 164 S. (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderhefte ; 65). Sisaldab reg.

244. **Greulich, W. ; Plenz, R.** Das Manuskript auf Diskette : Programme, Formate, Konvertierungsmöglichkeiten, Empfehlungen. Hamburg, 1997. 39 S. Kirjeldatud kaane järgi.

245. **Hass, E.** Informationssysteme und Organisationsänderungen in Universitätsbibliotheken. Frankfurt am Main, 1997. XI, 154 S. (Europäische Hochschulschriften. Reihe 5. Volks- und Betriebswirtschaft ; 2097). Sisaldab bibliogr.

246. **Hypertext** - information retrieval - Multimedia'97 : Theorien, Modelle und Implementierungen integrierter elektronischer Informationssysteme : proceedings HIM'97. Konstanz, 1997. 353 S. (Schriften zur Informationswissenschaft ; Bd. 30). HIM=Hypertext - information retrieval - Multimedia'97. Osa teksti saksa keeles.

247. **Implikationen** der Informationsgesellschaft für die Bildung : 4. GIB-Fachtagung 10.-11. Oktober 1996 in Berlin. Berlin, 1997. 132 p. (Schriftenreihe der Gesellschaft Information Bildung ; 4). GIB - Gesellschaft Information Bildung. Sisaldab reg.

248. **Kaiser, R.** Literarische Spaziergänge im Internet : Bücher und Bibliotheken online. 2. Aufl. Frankfurt am Main, 1997. 191 S. Sisaldab bibliogr., reg.

249. **Klostermann, V. E.** Verlegen im Netz : zur Diskussion um die Zukunft des wissenschaftlichen Buches. Frankfurt am Main, 1997. [44] S. Kätesaadav ka aadressil <http://www.Klostermann.de>.

250. **Libraries** and the Internet. Fort Atkinson, Wis., 1997. VII, 93 p. (Highsmith Press handbook series). Sisaldab bibliogr., reg.
251. **MacDonald, R. M.** The Internet and the school library media specialist : transforming traditional services. Westport, 1997. XII, 208 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg. RR.
252. **Marino, C.** De la presse écrite à la presse électronique : vers un nouveau media? Paris, 1996. 143 p. (Collection Sciences de l'information / Série Recherches et documents) Sisaldab bibliogr., reg.
253. **Mather, B. R.** Creating a local area network in the school library media center. Westport, 1997. X, 148 p. (Greenwood professional guides in school librarianship). Sisaldab bibliogr., reg.
254. **Meghabghab, D. B.** Automating media centers and small libraries : a microcomputer-based approach. Englewood, 1997. XXVII, 172 p. Sisaldab bibliogr., reg.
255. **Meiss, B.** Information Retrieval und Dokumentmanagement im Multimedia-Zeitalter. Frankfurt am Main, 1997. 117 S. (Reihe Informationswissenschaft der DGD ; Bd. 2). Sisaldab bibliogr., reg.
256. **Neue** Informations- und Kommunikationstechnologien für wissenschaftliche Bibliotheken : Bericht der IKB-Kommission. München, 1997. 74 S.
257. The **new** review of hypermedia and multimedia : applications and research. Vol. 2. London, 1996. 195 p.
258. The **new** review of information networking. Vol. 2. London, 1996. 263 p.
259. Les **nouvelles** technologies dans les bibliothèques. Paris, 1996. 386, 15 p. (Bibliothèques). Sisaldab bibliogr.
260. **Online**-Kommunikation von Bibliotheken : vergleichende Kostenuntersuchung und Beispielrechnungen für Katalogisierung und Recherche. Berlin, 1997. 39 S. (Arbeitshilfen / Deutsches Bibliotheksinstitut). Sisaldab bibliogr.
261. **Pride, S.** E-mail for library and information service professionals. 2nd ed. London, 1996. 56 p. (The Aslib know how series). Sisaldab reg.
262. **Research** and advanced technology for digital libraries : First European Conference, ECDL '97, Pisa, Italy, September 1-3, 1997 : proceedings. Berlin, 1997. XI, 421 p. (Lecture notes in computer science ; 1324). Sisaldab bibliogr., reg.
263. **Rowley, J.** The basics of information systems. 2nd ed. London, 1996. XII, 288 p. Sisaldab reg.
264. **Safeguarding** electronic information : proceedings of the thirty-second annual symposium of the graduate alumni and faculty of the Rutgers School of Communication, Information and Library Studies, 21 april 1995. Jefferson, 1996. 95 p. Sisaldab bibliogr., reg.
265. **Schneider, K. G.** The Internet access cookbook : a librarian's commonsense guide to low-cost connections. New York, 1996. XVI, 316 p. (Neal-Schuman NetGuide series). Sisaldab bibliogr., reg.
266. **Schneider, K. G.** A practical guide to Internet filters : a Neal-Schuman special report. New York, 1997. XIX, 164 p. (Neal-Schuman NetGuide series). Sisaldab bibliogr.
267. **Social** and ethical effects of the computer revolution. Jefferson, North Carolina, 1996. XII, 333 p. Sisaldab bibliogr., reg.
268. **Swan, J.** Automating small libraries. Ft. Atkinson, 1996. VIII, 86 p. (Highsmith Press handbook series). Sisaldab bibliogr., reg.
269. **Vacher, B.** La Gestion de l'information en entreprises : enquête sur l'oubli, l'étourderie, la ruse

et le bricolage organisés. Paris, 1997. 231 p. (Collection Sciences de l'information / Série Recherches et documents). Sisaldab reg.

270. **Weiter** auf dem Weg zur Virtuellen Bibliothek! 2., InetBib Tagung der Universitätsbibliothek Dortmund und der Fachhochschule Potsdam, Fachbereich Archiv-Bibliothek-Dokumentation vom 10.-11. März 1997 in Potsdam : Praxis, Projekte, Perspektiven. 2., erw. Aufl. Dortmund, 1997. 171 S. Sisaldab reg.

HOONED JA SISUSTUS

271. **Bibliotheksbauten** in der Praxis : Erfahrungen und Bewertungen. Wiesbaden, 1994. 398 S. Sisaldab bibliogr.

272. **Bibliothèques** dans la cité : quide technique et reglementaire. Paris, 1996. 452 p. (Hors Serie). Sisaldab bibliogr.

273. **Brawner, L. B. ; Beck, D. K. Jr.** Determining your public library's future size : a needs assessment and planning model. Chicago, 1996. XII, 155 p. Sisaldab bibliogr., reg.

274. **Chinese** Library Buildings. China, 1996. 264 p. Rööptiitel, -tekst hiina keeles.

275. **Koontz, C. M.** Library facility siting and location handbook. Westport, 1997. XI, 205 p. (The Greenwood Library Management collection). Sisaldab bibliogr.

276. Die **Zentralbibliothek** Zürich baut : Texte und Bilder. Zürich, 1996. 95 S.

RAAMATUKOGUORGANISATSIOONID

277. **Bundesvereinigung** Deutscher Bibliotheksverbände - BDB : Adressenverzeichnis. Berlin, 1996. 61 S. Sisaldab reg.

278. **IFLA** statutes and rules of procedure. Hague, 1995. 45 p.

28. veebruaril kell 10.30–13.00

toimub Eesti Rahvusraamatukogu
konverentsisaalis **kõnekoosolek**
"Kas Eesti raamatukogusüsteem
vajab reformimist?"

Tule ja ütle kindlasti sõna sekka!

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu
aastakoosolek jätkub samas kell 14.00.
Päevakorras juhatuse esinase aruanne,
revisjonikomisjoni aruanne, finantsaruande
kinnitamine, juhatuse liikmete ja
revisjonikomisjoni valimine, tegevuse
kavandamine, sõnavõttud.

Pane tähele!

ERÜ maaraamatukogude sektsioon teatab, et
suvine **seminarilaager "Maaraamatukoguhoidja
ja täiendõpe"** toimub erinevalt varem teatatud
ajast **4.–7. juunini Viljandis.**

TURUNDUSE OSKUSTEABEST RAAMATUKOGUNDUSES

AIRA LEPIK

TPÜ raamatukogunduse õppetooli professor

Viimastel aastatel on eesti raamatukogunduses palju räägitud turundusest. Algava rubriigi kirjutistes käsitleb autor marketingi põhimõisteid, turunduse põhimõtete rakendamist raamatukogunduses ja raamatukogu turuedukust.

Sissejuhatuseks

Viimasel aastakümnel toimunud ühiskondlikud muutused on mõjutanud määravalt ka raamatukogu kui institutsiooni käsitust – kasutajakeskse paradigma kontekstis on raamatukogu tegevuse analüüsimisel möödapääsmatu kavandada nõudlusele vastav pakku mine. Selleks et tulemuslikult tegutseda, peab raamatukogu teabe pakkuja ja vahendajana arvestama kasutajate nõudlust, ootusi ja soove raamatukoguteenuste järele.

Käesolev kirjutis annab ülevaate turunduse oskusteabest, selle kasutamisevajadusest raamatukogu tegevuse analüüsimisel ja hindamisel, analüüsib turunduspõhimõtete kohandamisvõimalusi raamatukogunduses ja keskendub vastavale raamatukogutöötaja koolitusele.

Marketing ja raamatukogumarketing

Marketingi* mõiste jõudmist mittetulundussfääri ning raamatukogumarketingi olulisemaid seaduspärasusi olen käsitlenud oma varasemates artiklites (Lepik 1996, 1998). Raamatukogunduses võeti marketingi põhimõtted küllalt kiiresti omaks – huviline leiab analüütilise ülevaate kirjutatust annoteeritud bibliograafiast, mis sisaldavad käsitlusi 1970-ndatest aastatest 1999-ndateni (Norman, 1982, 1989; Cox 2000).

Nimetatud käsitluste kõrval pakub selgitusi ja juhiseid ka

Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja -liitude Assotsiatsiooni juhtimise ja turunduse sektsiooni (*Section on Management and Marketing of International Federation of Library Associations and Institutions / IFLA*) 1998. aastal algatatud projekt *Glossary of marketing definitions* (Glossary 1998), kus on avatud üle kahesaja turunduse eri valdkondi käsitleva termini ning selgitatud neid ühenduses raamatukogumarketingiga.

IFLA juhtimise ja turunduse sektsioon (*Section 2000*) on alates loomisest 1997. aastal tegelnud peamiselt raamatukogumarketingi teooria kohandamisega – otsinud n.-õ. parimaid praktika ja teooria seoseid. Sektsiooni keskmise kestusega programmis aastateks 1998–2001 on sedastatud turundusalase oskusteabe levitamise vajadus ning turundusuuringute põhitulemuste ühitamine eri tüüpi raamatukogude igapäevatööga. Sektsioon on korraldanud alates 1997. aastast (*Adapting 2000*) IFLA aastakonverentside eel satelliitkohtumisi (*satellite meeting*). Erandiks pole ka järgmine IFLA aastakonverents, mille satelliitkohtumine on kavandatud augustis 2001 Québecis teemal *Education and reseach for marketing and quality management in libraries*. Allakirjutanu ettekanne *Education for marketing management: profitable opportunities for information professionals in Estonia* on korraldajate poolt aktsepteeritud ning eeldatavasti annab see hea võimaluse arvamuste vahetuseks turunduse õpetamisest taseme- ja täiendõppes.

Turunduspõhimõtted ja raamatukogutöötajate koolitus

Raamatukogumarketingi õpetamisvajadus on tingitud eelkõige raamatukogu turupositsiooni muutustest ja selle analüüsimiseks tarvisminevatest teadmistest ja oskustest. Infoprofessionaalide koolitusega tegelevate asutuste (Tallinna Pedagoogikaülikooli infoteaduste osakond ja Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse ja infoteaduse kateeder) õppekavasse kuulub ka raamatukogumarketing – TPÜ-s alates 1993/94. õppeaastast kohustusliku ainenäo õppekava ülemastmas kahe ainepunkti mahus, Viljandis 1996/97. õppeaastast kohustuslikuna ühe ainepunkti mahus. Kuna ma õpetan raamatukogumarketingi mõlemas kõrgkoolis, siis tutvustan seda ülevaatlikult nii diplomi- kui bakalaureuse õppekava osas.

Õpetuse põhivaldkonnad

Marketing: eesmärk, olemus, ülesanded. Marketingi tegevussfäärid. Marketingi funktsioonid. Mittetulunduslike (kasumitaotlusetu) organisatsioonide marketing. Raamatukogumarketing.

Marketingiprotsessi etapid. Marketingi tsükkel. Turu-uuringud marketingi läbiviimiseks raamatukogus. Primaar- ja sekundaar-uuringud turundusteabe kogumiseks.

Marketingi analüüsietapp. Analüüsiinstrumentaarium raamatukogu(info)marketingis. Raamatukogumarketing kui teenuste turundus. Teenuse elutsükkel raamatukogus. Turundusteave raamatukogust: SWOT & PEST analüüs.

* Käesolevas kirjutises on kasutatud mõisteid *marketing* ja *turundus* sünonüümidenä.

Turunduse planeerimine. Turundusstrateegia raamatukogus. Raamatukogu- ja infoteenuste turg. Turu segmentimine. Sihtturg, positsioonimine turul. Turunduskeskkond, turulemineku viisid.

Turunduse läbiviimine. "Nelja P" seaduse tõlgendusvõimalusi. Turundusmeetmestik raamatukogumarketingis: toode/teenus, hind, turustus, toetus/edustus-tegevus. Kontroll ja tagasiside turunduses.

Ainet käsitletakse loengute, seminaride ja tudengite iseseisvate tööde käigus ning erialateabe allikate analüüsimisel. Eksamile pääsemise eelduseks on raamatukogu marketingiplaani projekti koostamine reaalsele või kujutletavale raamatukogule. Tudengite tagasiside kinnitab sedalaadi iseseisva töö vajadust – tehtud marketingiplaan lubab õppetöös omandatud kohandada konkreetse raamatukogu võimaluste ja vajadustega ning analüüsida vastavateemalisi kirjutisi (Batchelor 1997, Dods-worth 1998, Kassel 1999, Lewis 2000, Markel 1996).

Iga raamatukogu turundaja tegevusväli on ainulaadne. Koolitus annab aga üldistusastme, mille toel saab õppeprotsessis omandatud mõtestada ja kohaldada eri tüüpi raamatukogu nõudmisi arvestades.

Raamatukogumarketingi õpetamisel on lähtunud mitmete Euroopa ja Ameerika raamatukogukoolide õppekavades esinevatest analoogsetest ainetest. Minu käsitlust ja rõhuasetusi on oluliselt mõjutanud John Ellison ja Evelin Daniel Ameerika Ühendriikidest ja Sheila Webber Ühendkuningriigist.

John Ellisoni (*School of Information Studies, University at Buffalo*) õpetatav aine "Infoteenuste marketing" (*Marketing of Information Services*) on suunanud minu kursust eelkõige suhtekorralduse ja edustustegevuse tehnikate põhjalikumale käsitlustele, mida pakub näiteks USA-s tegutsev raamatukogudele turundusteenuseid pakuv firma Cris Olson & Associates (Olson 2000) ning tema poolt loodud *Library Marketing Village* (Library Marketing Village 2000).

Evelin Daniel (*School of Information and Library Science, University*

of North Carolina at Chapel Hill, USA) keskendub oma aines infoteenuste marketing (*Marketing Information Services*) raamatukogu turundusele kui teenuse turundusele ning käsitleb põhjalikult infoteenuse elutsüklit, kvaliteeti ja teenuse turuleviimise viise (Daniel 2000). E. Danieli kursuses on tudengite iseseisev töö seotud peamiselt elektrooniliste võrguväljaannete analüüsiga – *Library Media & PR: Strategies, Techniques, Resources, Tips & Tools for Library Communicators* (Library 2000) ja *Marketing Library Services: A "How-To" Marketing Tool Written Specifically for Librarians* (Marketing 2000). Kursuse praktiline osa tugineb Colorado raamatukogu turundusnõukogu (*Colorado Library Marketing Council*) portaalile (Colorado Library Marketing Council 2000).

Sheila Webber (*Department of Information Science, University of Strathclyde*) käsitleb oma aines raamatukogu- ja infoteenuste marketing (*Marketing Library and Information Services*) põhjalikult marketingi üldiseid probleeme, seostades analüüsitava raamatukogu- ja infoteenuste turunduse nii organisatsiooni(raamatukogu)turunduse kui ka teenuse turundusega (Webber 2000). Teiseks rõhutab S. Webberi kursus raamatukogu- ja infoteenuste turunduse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengust tulenevaid muutusi ning avab seega raamatukogumarketingi n.-ö. e-marketingina.

Ise pean õpetades marketingi raamatukogu- ja infotöös vajalikuks edaspidi rohkem keskenduda sotsiaalsele ja suhete turundusele, analüüsida enam turundusteabes olulisi märksõnu:

Context (kontekst) – käsitlen eelkõige Eesti raamatukogude turunduskontekstist tulenevalt, õpetamaks põhjalikult raamatukogu turupositsiooni analüüsimiseks ja hindamiseks enamlevinud meetodidate – SWOT ja PEST – kasutamisevõimalusi.

Consumers (kasutajad) – kliendid, tarbijad, kelle hoiakuid, ootusi ja ostukäitumist on kasulik tunda laiemalt, võrdlemaks oma raamatukogu sihtrühmi teiste turul tegutsete omadega. Eesmärgiks

on mõista tarbijate vajadusi ja ootusi eelkõige tulevikuperspektiivis, ennustada-analüüsida uusi teid ning probleemkohti.

Competitors (konkurendid) – see, et konkurent on vaja tunda, ei vaja tõestamist. Konkurents väljendub nii firmade-kaubamärkide turupositsiooni turumahu või maines, kuid ka võistluses tarbijate tähelepanu pärast meediakanalites. Edustustegevuse käsitlemine turunduse kontekstis võimaldab raamatukogu sise- ja väliskommunikatsiooni paremini kavandada.

Company (institutsioon) – raamatukogu kui institutsioon tundub valdkonnana, kuhu turundus ei jõua. Kuid silmas pidades suhete turundust, personali ja sisekommunikatsiooniga seonduvat, on see siiski marketingi valdkond.

Communication (kommunikatsioon) – st. kuidas suhelda erinevate sihtrühmadega, milline on teadete vastuvõtt, mis vastuvõttu mõjutab, kuidas oma kommunikatsiooni edukust hinnata. Minu arvates peaks see raamatukogunduses otsustajaid jätkuvalt ja üha rohkem puudutama.

Kokkuvõtteks

Marketing ei ole raamatukogunduses uus logo või oskuslikku kasutamist eeldav märksõna. Marketing on pigem meetod raamatukogu missioonist tuleneva põhi-olemuse selgitamiseks ja tehnika tuleviku kavandamiseks. Sotsiaalse marketingi (*social marketing*) n.-ö. toode on idee, usaldus (*belief*), hoiak (*attitude*), väärtus (*value*). Turunduse oskusteabe tundmine raamatukogunduses on aga ilmne.

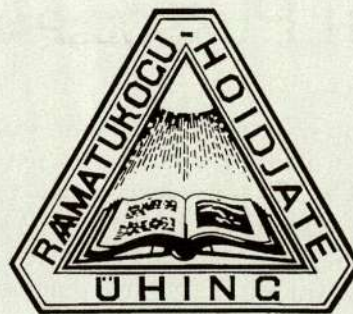
Viiteallikad:

Adapting Marketing to Libraries in a Changing and World-wide Environment. (2000). München: Saur (IFLA publications : 89).

Batchelor, B. (1997). Marketing planning with a difference. *Managing Information* 4 (6) 3 p. URL <http://www.aslib.co.uk/man-inf/jul-aug97/article2.html> (20.12.2000).

Colorado Library Marketing Council. (2000, November 22). URL <http://www.clmc.org/> (20.12.2000).

Cox, M. (2000, May 10). Library marketing research trends – a survey: 1988-1999. URL <http://www.clmc.org/Research/> (20.12.2000).

Daniel, E. (2000, January 6). Marketing Information Services. URL <http://ils.unc.edu/daniel/237/descSp00.html> (20.12.2000).

Dodsworth, E. (1998). Marketing academic libraries : a necessary plan. *Journal of Academic Librarianship*, 24 (4), 320-322.

Ellison, J. (2000, August 17). Marketing of Information Services. URL http://www.sils.buffalo.edu/faculty/ellison/Syllabi/531/531_home.html (20.12.2000).

Glossary of Marketing Definition – Section on Management and Marketing. (1998). 21 p. URL <http://www.ifla.org/VII/s34/pubs/glossary.htm> (20.12.2000).

Kassel, A. (1999). How to Write a Marketing Plan. *Marketing Library Services*, 13 (5), 5 p. URL <http://www.infoday.com/mls/jun99/how-to.htm> (20.12.2000).

Lepik, A. (1998). Raamatukogumarketing : võimalus nõudluse ja pakkumise dialoogiks. In: Teadusinfo levi ja tarbimine. Acta Universitatis Scientiarum Socialium et Artis Educandi Tallinnensis, A 14, 37-51. Tallinn.

Lepik, A. (1996). Marketing ja raamatukoguteenused : uued seosed ja võimalused. *Raamatukogu*, 5, 13-14.

Lewis, A. (2000). Writing a Successful Long-Range Plan for a PL. *Marketing Library Services*, 14 (5) 5 p. URL <http://www.infoday.com/mls/jul00/lewis.htm> (20.12.2000).

Library Marketing Village. (2000, March 4). URL <http://www.communityzero.com/librarymarketing/> (20.12.2000).

Library Media & PR: Strategies. Techniques. Resources. Tips & Tools for Library Communicators. URL <http://www.ssdesign.com/librarypr/> (20.12.2000).

Olson, C. (2000, September 22). Cris Olson & Associates. URL <http://www.chrisolson.com/> (20.12.2000).

Markel, S. (March 16, 1996). Marketing the library. Michigan: University of Michigan School of Information. 5 p. URL http://www-personal.si.umich.edu/~smarkel/papers/misc/marketing_libraries.html (20.12.2000).

Marketing Library Services: A "How-To" Marketing Tool Written Specifically for Librarians. URL <http://www.infoday.com/mls/mls.htm> (20.12.2000).

Norman, G. (1982). Marketing libraries and information services : an annotated guide to the literature. *Reference Services Review*, 10 (2), 69-80.

Norman, G. (1989). Marketing library and information services : an annotated guide to recent trends and developments. *Reference Services Review*, 17 (1), 43-64.

Section on Management and Marketing. (2000, June 1). URL <http://www.ifla.org/VII/s34/somm.htm> (20.12.2000).

Webber, Sh. (2000, February 15). Marketing Library and Information Services. URL <http://www.strath.ac.uk/people/sheila/marketing/> (20.12.2000).

10. novembril 2000. aastal kogunesid kooliraamatukoguhoidjad Tallinna Õismäe humanitaargümnaasiumi ERÜ **KOOLIRAA-MATUKOGUDE SEKTSIOONI teabepäevale "Kooliraamatukogu kui õpikeskus"**.

Päev algas Tallinna Õismäe humanitaargümnaasiumi infokeskuse tutvustamisega. Raamatukoguhoidja **Lembi Plukk** ja infojuht **Ülo Meerits** andsid ülevaade õpikeskuse väljaarendamisest viimase kolme aasta jooksul. Tänu kooli direktsiooni, infojuhi ja raamatukoguhoidja ettevõtlikkusele ning koostööle kooli hoolekoguga on kujundatud õppe- ja töökohad õpilastele ja õpetajatele.

Teabepäeval näidati ka videofilmil Raplamaa kooliraamatukogudest ja õpikeskustest, mis on jäädvustatud filmilindile Raplamaa keskraamatukogu organiseeritud ERÜ kooliraamatukoguhoidjate sektsiooni juhatuse ja nõunik Kadri Haljamaa kevadisel ringkäigul. Saime ülevaate Märjamaa gümnaasiumi suurepärasest õpikeskusest, Valgu ja Raikküla põhikooli ning Rapla Vesiroosi ja Ühisgümnaasiumi raamatukogust.

Seminaril andis Haridusministeeriumi ekspert **Kadri Haljamaa** kooliraamatukoguhoidjatele olulist infot fondeeritud õpikute raha kasutamise ja Haridusministeeriumi ostetud trükiste kohta. **Bärbel Luhari** tutvustas kooliraamatukogude töökorralduse aluste projekti. See ootab praegu haridusministri määrusena väljaandmist. Kuna töö, palgaraha ja puhkuse teema on alati aktuaalne, läks arutelu kohati tuliseks. Taas ilmnes

tõsiasi, et ollakse sõltuvuses nii kooli juhtkonna kui ka kohaliku omavalitsuse suhtumisest raamatukogusse ja tema töötajatesse – nii palju kui koole, on ka võimalusi.

Kooliraamatukogude sektsioon on ühiskondlikus korras asunud uurima kooliraamatukogude kogude sisu tegelikku olukorda. Ikka selleks, et oleks riiklikul tasandil alust kõnelda kooliraamatukogude nimel. Nii viiakse veel sel aastal läbi uuring gümnaasiumide ja keskkoolide kooliraamatukogude varustatusest õppekava toetava kirjandusega viimasel seitsmel aastal.

Tallinna Haridusameti vanemspetsialist **Vaira Mazur** rääkis haridusameti ja kooliraamatukogude koostööst. Seoses Eesti Rahvusraamatukogu otsusega põhikooli õpilasi enam mitte teenindada, tõsisis päevakorda kooliraamatukogude olukord pealinnas. Haridusametisse laekunud Tallinna kooliraamatukogude eelmise õppeaasta statistiliste aruannete järgi olid koolide kulutused põhikogu komplekteerimiseks väga erinevad: alates 800 ja lõpetades 183 800 krooniga aastas.

Tulipunkti on tõusnud Eesti raamatukogude arenduskava väljatöötamine. Sektsiooni juhataja **Ester Sõrmus** esitas oma nägemuse kooliraamatukogude arengukavast. Taevas raamatukogude kohal ei ole enam pilvitu ja igaüks peab oma eluõigust tõestama. Eestis on üle 500 kooliraamatukogu, kelle ainsaks eestkõnelejaks ja abistajaks on seni olnud ERÜ kooliraamatukogude sektsioon.

Vaike Mändmaa
Türi gümnaasium

FRIEDRICH PUKSOO PÄEV

23. jaanuaril peeti Tartu Ülikooli Raamatukogus Friedrich Puksoo päeva **KONVERENTS "Raamatukogud eesti raamatu hoidjana"**. Eesti raamatust – raamatukogudesse kogutust ja kogutu säilitamisest oli eri aspektides juttu kaheksas ettekandes. Päeva esimesel poolel oli põhirõhk hoidmisel ja siin esinesid nii teadus- kui rahvaraamatukogude esindajad. Vanema eesti raamatu (ilmunud 1525–1850) raamatukogudes leidumuse analüüsist (**Tiiu Reimo, Tiina Aasmann** EAR-ist) saime teada, et 1245-st Eesti retrospektiivses rahvusbibliograafias registreeritud trükisest 55 nimetust ei leidu Eesti suuremates raamatukogudes, seejuures on välismaa raamatukogudes 34 ainu-eksemplari. **Heino Räime** ettekandest kuulsime kolme haruldase eesti trükise hoidmisest Arhiiv-raamatukogus. Vanemate eesti raamatute esimesed eksemplariid nn. arhiiv-eksemplariid on paigutatud stabiilsete säilitustingimustega hoidlatesse, nende seisukorda jälgitakse pidevalt, originaale restaureeritakse seisundist lähtuvalt, kasutamiseks on tehtud koopiad. **Elna Hansson** andis ülevaate eestikeelsest teaduskirjandusest TÜR-is. **Elle Tarik** Tartu Linnaraamatukogust kinnitas, et nende väliseesti kirjanduse kogu, mille suurus on nüüdseks ligi 18 000 eksemplari raamatuid ning üle 3000 aastakäigu ajakirju-ajalehti, on kättesaadav kõigile soovijale, sest raamatukogu eesmärgiks pole mitte ainult kogumine ja säilitamine, vaid ka kättesaadavaks tegemine. **Peeter Olesk**, pöördudes tagasi küsimuse juurde, mitu eksemplari ühte raamatut on vaja, arvas, et suudeksemplari seaduse täiendamisel tuleb rahvustrükise eksemplaarsus defineerida selgemiini kui seni. **Piret Lotman** uuris aga, mis on üldse eestlase raamatukogu ja millised muutused selles on toimunud viimase saja aasta jooksul.

Raamatu säilitamisest-restaureerimisest räägiti nii konkreetse raamatukogu seisukohalt (**Kersti Jalas TÜR**-ist) kui tõstatati üldisemaid küsimusi. Kui raamatukogud peavad kindlustama eesti väljaannete säilimise, siis kes on selle ülesande raamatukogudelt tellijad ja seega ka raamatukogude finantseerijad (**Mari Siiner RR**-ist)?

Konverentsil jäi kõlama mõte, et raamatuvarede säilitamise võimalikkuse võtmeks Eestis on riiklikult koordineeritav säilitamisalane koostöö raamatukogude, arhiivide ja muuseumide vahel. Raamatu säilitamise kulud peaksid olema määratletud raamatukogu eelarve osana. Raamatukogud saavad teha väljaannetest kasutuskooptiiaid ja parandada raamatute säilitustingimusi. Vanema eesti trükise puhul on eriti oluline parimate hoiutingimuste loomine, arhiivkooptiia hoidmine ja õigeaegne restaureerimine. Eesti raamatu hoidmine ja säilitamine on nii raamatukogude kui Eesti riigi, seega, meie kõigi ühine ülesanne. Samas on see ülesanne erakordselt keerukas ja kulukas.

Konverentsi ettekanded haakusid omavahel hästi ja andsid kokkuvõttes ülevaate eesti raamatu hoidmise ja säilimise probleemidest nii raamatukogude seisukohalt kui laiemalt – suur tänu peakorraldajale **Urve Tõnnovile**.

Konverentsi vaheajal esitleti Tartu Ülikooli Raamatukogu kirjastatud **Ene-Lille Jaanson**i koostatud väljaannet "**Tartu ülikooli trükikoda 1632–1710. Ajalugu ja trükiste bibliograafia**". Raamat sisaldab mitte ainult bibliograafianimestikku, vaid ka uurimuslikke artikleid ilmunu kohta (nt. trükiste kaunistuselementide käsitluse) – autori sõnul "kogu tõe ülikooli trükikojast Rootsi ajal". Trükise koostamise käigus selgitati välja ja hangiti ülikooli trükikojas trükitud raamatukogus seni puudunud 1204 raamatu koopiad.

Ene Riet

Päeva tähtsaimaks osaks oli F. Puksoo auhinna väljakuulutamine.

F. PUKSOO AUHINNA KONKURSILE esitati 5. jaanuariks 2001 järgmised tööd:

Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus esitas väljaande "**Nukits 2000**".

Seekordne almanahh on pühendatud Eesti Raamatu Aastale ja käsitleb nii eesti lastekirjanduse tänapäeva kui ajaloopärandit.

Tallinna Linnaarhiiv esitas Akadeemilise Raamatukogu, Rahvusraamatukogu ja Tallinna Linnaarhiivi ühisväljaande "**Eesti vanimad raamatud Tallinnas**". (Koostajad Lea Kõiv, Mare Luuk, Larissa Petina, Tiiu Reimo, Urve Sildre, kujundajad Rene Haljasmäe ja Tulvi-Hanneli Turo. Tallinn, 2000. 232 lk.)

Tartu Ülikooli Raamatukogu esitas

1) **Mare Ranna** artiklid "**Goethe Weimar Tartus**". Eestikeelne artikkel on avaldatud "Eesti Goethe-Seltsi aastaraamatus /nr/2. Goethe Tartus" (Tartu, 2000. Lk. 166-193). Saksakeelne "Goethes Weimar in Tartu" väljaandes "Triangulum. Germanistisches Jahrbuch für Estland, Lettland und Litauen. Sonderheft: Goethe. 6. Folge" (Tartu, 1999. S.152-176). /ilmus 2000. a./

2) **Niina Vorobjova** poolakeelse artikli Gdanski vanatrükistest Tü Raamatukogus "**Dawne druki gdanskie w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Tartu (dawnego Dorpatu)**", avaldatud Gdanski juubelikogumikus "Porta aerea: Rosznik 6. Zaktad historii sztuki Uniwersytetu gdanskiego" (Gdansk, 1999. S. 175-186). /ilmus 2000.a./

Eesti Akadeemiline Raamatukogu esitas

1) **Tiiu Reimo** koostatud "**Eesti raamatu kronoloogia**" (Tallinn, 2000. 132 lk.), esile tõstes ka T. Reimo 2000. aastal avaldatud artikleid.

2) Endel Annuse koostatud monograafia “Eesti kalendrikirjandus 1720–1900” (Tallinn, 2000. 200 lk.).

ERÜ vanaraamatu toimkond esitas Kaljo-Olev Veskimägi raamatu “Kahte kappi on ühhetassa majas tarvis: leivakappi ja ramatokappi. Eesti raamatukogude ajalugu” (Tallinn, 2000. 480 lk.).

Eesti Rahvusraamatukogu raamatukogunduse osakond esitas Piret Lotmani kolmeosalise uurimuse “Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks” I–III

I Eesti Vabariigi Riigiraamatukogu 1918–1940 (Tallinn, 1988. 117 lk.)

II Eesti NSV Riiklik Avalik Raamatukogu 1940–1953 (Tallinn, 1993. 116 lk.)

III F. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu (Tallinn, 2000. 146 lk.)

Žürii koosseisus Krista Aru, Eesti Kirjandusmuuseumi direktor, Ruth Hiie, Eesti Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute osakonna vanemraamatukoguhoidja, Kalju Tammaru, Eesti Hoiuraamatukogu peavarahoidja, Urve Tõnnov, žürii esimees, TÜ Raamatukogu teadusosakonna juhataja, Anne Valmas, Eesti Akadeemilise Raamatukogu direktor otsustas üksmeelselt:

F. Puksoo auhind määrata Tiiu Reimole väljaande “Eesti raamatu kronoloogia” ja 2000. aastal avaldatud uurimuste eest ning anda talle üle ERÜ ja TÜR-i ühisauhind 4000 kr.

2. Tõsta esile E. Annuse monograafia “Eesti kalendrikirjandus 1720–1900” kui tõsine uurimus kalendrikirjanduse ajaloost.

Väljaanded “Nukits 2000” ja “Eesti vanemad trükised Tallinas” ei vasta kahjuks Puksoo auhinna statuudile.

Urve Tõnnov

7. ja 8. detsembril toimus Eesti Akadeemilise Raamatukogu ja ERÜ VANARAAMATU TOIMKONNA eestvõtmisel kodulookirjanduse seminar keskraamatukogude ja muuseumide töötajatele.

Eesti kodu-uurimise ajaloost ja allikatest rääkis Jaan Eilart. Põhjaliku ettekande ilmestamiseks kasutas ta isiklikust kogust kaasavõetud raamatuid ja hulgaliselt kaardimaterjali.

Jaan Unduski ettekanne käsitles Eesti ja baltisaksa ajaloo erinevaid kontseptsioone, baltisaksa kultuuripärandi tähtsusest Eesti ajaloos kõneles Ea Jansen, baltisaksa kultuuriloo allikatele juhtis tähelepanu Tiiu Reimo. Viimane teema oli seminarist osavõtjaile nii südamelehedane ja vajalik, et aega kulus kavandatust enam.

Teisel päeval kuulati loengud rootslastest ja venelastest Eestis. Lektorid olid Alar Schönberg ja

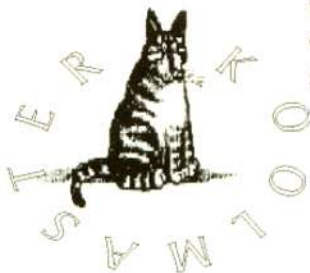
Malle Salupere. Eestlaste suguvõsade uurimisest, Eesti Genealoogia Seltsi tegemistest ja tulevikuplaanidest rääkisid Kalle Kesküla ja Ants Roomets. Juudi kultuurist, juutidest Eestis ja nende raamatukogudest kõnelesid Eugenia Gurin-Loov ja Regina Pats. Küsimist-pärimist juudi kultuuri ja tavade kohta jätkus ohtrasti.

Üle kahekümne seminarist osavõtja said ka sellekohase Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tunnistuse. Seminarist ajaks oli EAR välja pannud väikese näituse bibliograafiast, biograafilistest teatmeteostest ja teatmikest väliseestlaste kohta, albumitest Tallinna gümnaasiumist ja Toomkoolist; Tartu Ülikoolist ja Riia Polütehnikumist. Kõige rohkem äratasid huvi biograafilised teatmeteosed baltisakslastest ja kohalleksikonid, ei puudunud ka kiriku-elu materjalid.

*Mari Tiit,
Eesti Patendiraamatukogu*

Kodulooseminaril esineb Jaan Undusk, kõrval Ea Jansen.

Õppevahendite tootja KOOLMASTER OÜ üllitab märtsis 2001 eelkõige koolidele suunatud, kuid kahtlemata ka raamatukogudele sobivaid eesti kirjanike portreede komplekte:

- Eesti kirjanikke eksiilis (28 fotot)
- XX sajandi teise poole eesti kirjanikke I (25 fotot)
- XX sajandi teise poole eesti kirjanikke II (25 fotot)

Valiku tegemisel on abiks olnud EKL ja tegevkoolmeistrid. Sügisel näeb ilmavalgust "XX sajandi teise poole eesti kirjanikke" III, sest iga valiku ja teo tarvis leidub laitjaid ning hetkel raske südamega välja jäetud kirjamehed ja -naised saavad suve jooksul saabuvate protestikirjade toel siis portreedena välja antud. Igasse portreekarpi lisatakse märgukirja plank. *Vox populi...* Samuti on koostamisel XIX sajandi ja eelmisest sajandivahetusest suure sõjani kirjanikuna teotsenute portreede kogumikud, mille ilmutamine on planeeritud k.a. novembrisse.

Kõik portreed on :

- trükitud must-valgena 220g/m kriitpaberile;
- A3 formaadis (ca 30 x 40 cm);
- pakendatud vastupidavasse kartongkarpi;
- varustatud nimede, sünni- ja surmadaatumitega.

Vormistamisel/kujundamisel oleme arvesse võtnud, et portreesid saaks hõlpsasti raamida (ei vaja lisapaspartuud).

NB! Komplekte trükitakse vaid ettetellitud kogus!
Tellimise viimane kuupäev on 10.03.2001.

Üks komplekt maksab 415 kr + 18 % k/m = 489.70 kr

Igast komplektist vähemalt ühe tellijad saavad kõikide komplektide pealt 5% allahindlust.

Komplektid **saadetakse tellijatele koos arvega** näidatud aadressil.
Eraldi kättetoimetamise tasu ei ole ega tule.

Tellimisvariandid:

- Täitke allolev tellimisriba ja postitage või faksige meile;
- Nõudke KOOLMASTERILT e-posti faksi või telefoni teel tellimislehte ja saadke täidetuna tagasi.

KOOLMASTER OÜ Tehnika 59 Tallinn 10136 reg.nr.10708680
Tel/Fax (0) 66 20 888 GSM 052 39 717
E-mail: kool.master@mail.ee www.koolmaster.ee

Soovime tellida järgmised eesti kirjanike portreede komplektid:

Eesti kirjanikke eksiilis (28 fotot)tk.
XX sajandi teise poole eesti kirjanikke I (25 fotot)tk.
XX sajandi teise poole eesti kirjanikke II (25 fotot).....tk.

Tellijä.....Aadress.....

Vastuv isik.....tähtä.....kuupäev.....

Tel.....Faks.....enost.....

ISSN WASHINGTONIS

ISSN (*International Standard Serial Number*) on unikaalne jadaväljaannete, st. ajakirjade, ajalehtede, jätkväljaannete, andmebaaside jne. identifikaator. Eesti ISSN-keskus tegutseb Rahvusraamatukogus alates 1995. aasta maikuust. Rahvusvahelise ISSN-keskuse registris on 740 Eesti perioodikaväljaande kirjed. ISSN-süsteemi iga-aastaseks suurürituseks on kujunenud rahvuslike ISSN-keskuste direktorite suurtöökogunemine ühe või teise ISSN-süsteemi kuuluva riigi rahvusraamatukogus. 2000. aasta septembri lõpunädalal kohtuti juba 25. korda. Eelmisest ISSN-aastakoosolekust Ameerika mandril oli möödunud 27 aastat. Sel korral toimus aastakoosolek suviselt soojas ja päikesepaistelises Washingtonis. Korraldamise põhiraskust kandis Ameerika Kongressi Raamatukogu rahvuslike perioodiliste väljaannete andmebaasi programm NSDP (*National Serials Data Program*), mille tegevust juhib rahvusvaheliselt tuntud kataloogimisspetsialist Regina Reynolds. Koosolekul osales 28 rahvusliku ISSN-keskuse juhti, Pariisis asuva rahvusvahelise ISSN-keskuse meeskond, rahvusvahelise ISBN-keskuse spetsialistid Berliinist eesotsas keskuse direktori dr. Hartmut Walravensiga, koondkataloogi CASA (*Cooperative Archive of Serials and Articles*) esindajad Itaaliast, IFLA UBICIM-i (*Universal Bibliographic Control and International MARC*) esindaja Marie-France Plassard ja Kongressi Raamatukogu perioodika divisjoni töötajad.

Rahvusvaheline ISSN-keskus koordineerib 73 rahvusliku ja regionaalse keskuse tegevust ning koostab ja haldab ISSN-süsteemi koondkataloogi. Aastakoosoleku tööd juhatas rahvusvahelise keskuse direktor Françoise Pelle.

Kord aastas korraldatav koosolek võtab kokku kogu süsteemi puudutavad teemad, mis käsitlevad eelkõige perioodiliste väljaannete registreerimist rahvusvahelises ISSN-andmebaasis. Viimase aastakoosoleku võtmeküsimuseks kujunes perioodiliste võrguväljaannete

registreerimine ja neile ISSN-tunnuse omistamine. Seoses võrguväljaannete valikukriteeriumide ja bibliograafilise kirjeldamise probleemidega on asunud rahvusvaheliste kataloogimisstandardite AACR2, ISBD(S) ja ISSN-i harmoneerimisele. ISSN-keskused toetavad ISSN-tunnuste andmist ka andmebaasidele ja veebilehekülgedele. Selliste võrgus ilmuvate jadaväljaannete kirjeldamiseks pakuti välja uued terminid: jätkuvad teavikud (*continuing resources*) ja integreeritud teavikud (*integrated resources*). Viimaseid iseloomustab kumuleeruv e. perioodiliselt täienev kogum. Võrguperioodika erinevus, võrreldes traditsioonilise trükiperioodikaga on esile kutsunud vajaduse AACR2-s mõiste *perioodilised väljaanded* definitsiooni muutmiseks.

Elektroonilised võrguväljaanded on saavutanud viimastel aastatel märkimisväärse osakaalu kogu ilmuva perioodika hulgas. Sellega seonduvalt on alates 1998. aastast elektrooniliste väljaannete identifitseerimise ja numereerimisega seotud probleemid olnud olulisim tööloik ISSN-süsteemi tegevuses. 1999. a. koostatud ISSN-i strateegilises plaanis on sellele erilist tähelepanu pööratud. ISSN omab tänu nendele jõupingutustele ja aktiivsele tegevusele maailmas juhtivat rolli võrguväljaannete identifitseerimise alal. Tänaasel päeval toimib ISSN-tunnus koos URN (*Uniform Resource Number*) süntaksiga kui võrguväljaande asukoha identifikaator NID (*Name Space Identifier*). Rahvusvahelise ISSN-keskuse poolt on juurutatud vastav andmebaas, kus kontrollitakse ja vajadusel uuendatakse võrguväljaannete asukohtade aadresside internetis. 2000. a. juunis oli ISSN-andmebaasis 965 679 perioodilise väljaande kirjet. ISSN-vormingus kirjed saadetakse rahvus-

vahelisele keskusele kas FTP-failidena, e-posti teel, CD-ROM-idel või paberkandjal töölehtedena. ISSN-andmebaasi saab kasutada võrguväljaandena või CD-ROM-il. Andmebaasis on võrguväljaande kirjes oleva aadressi URL (*Uniform Resource Location*) ja väljaande vahel link. Klikkides URL-ile saab kasutaja automaatselt ligipääsu perioodilisele võrguväljaandele. Alates 1999. a. on kasutusel ISSN-online'i uus redaktsioon. ISSN-keskused, kes on korralikult tasunud ISSN-aastamaksu, saavad oma tööülesannete täitmiseks tasuta ligipääsu ISSN-online-ile. Teistel huvilistel tuleb andmebaasi ostmiseks pöörduda rahvusvahelise ISSN-keskuse poole. Rahvusvahelise ISSN-keskuse võrguaadress on <http://www.issn.org> ja e-post: issnic@issn.org

Viimastel aastatel on rahvusvahelise ISSN-keskuse ja ajutise töögrupi poolt tehtud märkimisväärne töö ISSN-kirje koostamise juhendi kaasajastamisel. Kuna kogu ISSN-süsteem koostab ühtset andmebaasi, siis tuleb kõigil kirjete koostajatel järgida täpselt ISSN-i kataloogimisreegleid ning seetõttu kulub kõigi muudatuste ja täienduste läbiarutamiseks ning rahvuslikelt ISSN-keskustelt nõusoleku saamiseks üks kuni kaks koosoleku tööpäeva. Arutuse all olid ka MARC 21 ja ISSN-vormingu

ühtlustamise küsimused, kuna enamik ISSN-i rahvuslikest keskustest koostab samaaegselt perioodikaväljaandele kirje nii oma rahvusbibliograafia kui ka ISSN-andmebaasi jaoks.

Arutluse all oli ka uue rahvusvahelise standardi ISST (*International Standard Serial Title*) väljatöötamine, mis tegutseb Jean Ironsi juhtimisel katseprojekti raames. Aastakoosolekul otsustati, et standardi loomisega seotud tööd jätkuvad rahvusvahelise ISSN-keskuse projektina.

Aastakoosolek oli asjalikult tõine ja andis kasulikke teadmisi. Isiklikud kontaktid rahvusvahelise ISSN-keskuse ja teiste riikide ISSN-keskuste spetsialistidega omavad aga igapäevatoos järjest olulisemat tähtsust, eelkõige ühise perioodika-registri koostamise tõttu. Tõdesin, et Eesti Rahvusraamatukogu kogude arenduse osakonnas tegutseva rahvusbibliograafia keskuse struktuur ja töökorraldus on sarnane teiste rahvusraamatukogude analoogiliste struktuuriüksustega (Norra, Soome, Taani, Rootsi, Sloveenia, Horvaatia, Slovakkia) ja teaviku liikumise teekond ehk logistiline skeem toimib samadel põhimõtetel. Võrguväljaannete registreerimise valdkonnas on oma olemuselt lähedased ka lahenduste otsimised-pakkumised, samuti lõppotsustuste edasilükkamine. Oli küll huvitavaid ja üldarendavaid diskussioone sel aktuaalsel teemal, kuid kuna trükiväljaannete arv kogu maailmas ei näita kahanemistendentsi, ja ka võrguperioodika osa kasvab samal ajal tormiliselt ning omandab järjest uusi väljendusvorme, siis lepiti kokku, et e-väljaandeid registreeritakse ISSN-tunnusega esmajärjekorras kirjastajate/toimetajate initsiaalidel. Kuna valdav osa ISSN-keskustest on seotud rahvusbibliograafia andmebaaside ja väljaannete koostamisega ning ressursinappus kimbutab ka jõukamaid riike, siis võeti vastu otsus, et iga rahvuslik ISSN-keskus lahendab selle probleemi ise, kuidas ja kas ta forsseerib võrguperioodika registreerimist aastatel 2000–2001.

Silvi Metsar

RR-i rahvusbibliograafia keskuse juhataja

Kaljo-Olev Veskimägi. Kahte kappi on ühhetassa majas tarwis: leivakappi ja ramatokappi : Eesti raamatukogude ajalugu. – Tallinn, 2000. – 480 lk. : ill.

Sajandi ja aastatuhande vahetusele seatud raamatu-aasta on andnud trükiseid, mis nii või teisiti käsitlevad raamatut ja raamatuid. Loodetavasti tuleb neid veelgi. Nende hulka kuulub ka ülal nimetatud mahukas teos. Kuna raamatukogu sünnib raamatutest, siis on eesti raamatu käekäik, levik ning lugemine olnud oluliselt seotud raamatukogudega. Ja nüüd on meil ka tõhus ülevaade Eesti raamatukogude ajaloost.

Sissejuhatus (lk. 9–23) paneb mõtlema. See väärrib lugemist ka siis, kui ei ole kavatsust süveneda järgnevate osade ajaloodetailidesse. Tänapäeval kõneldakse trükisõna ja raamatu minevikku jäämisest – infotehnoloogia hakkavat pakkuma kõike vajaliku! Aga raamat (ja raamatukogu) on ju palju vanemad kui Gutenbergi trükis. Siit läheb mõte selleni, et esimesed eesti keele kirjapanekud võivad olla palju vanemad kui sõnad Läti Henriku kroonikas. Paraku on seni leidmata eesti keeles tohtkiri kui ka eesti inkunaabel. Raamatukogude ajalugu on teadagi lahutamatu kirjast ja raamatust. Seda on ka raamatulugemine (*resp.* see, kuidas lugejad hangivad informatsiooni).

K. Veskimägi on ajaloo jaganud kolme suurde lõiku: Eel-Eesti (kuni 1917), Eesti, Järel-Eesti (alates 1940). Esimeses (lk. 25–296) on kasutatud autori enda väitekirja, aga ka varasemaid ja hilisemaid uurimusi teistelt autoreilt (Friedrich Puksoo, Eduard Vigel, Kyra Robert, Kaja Noodla jt.). Peatükkide pealkirjad osutavad kloostrite ja koguduste, õppeasutuste ja seltside raamatukogudele alates 19. sajandi teisest poolest, mis on tänaste rahvaraamatukogude eelkäijaid. Tähelepanu all on eesti raamatu levik Eestimaa ja Liivimaa raamatukogudes. Tolle aja raamatukogude ajalugu sünnib üksikute raamatukogude ajaloost. Autor on suutnud kokku seada ka mitu tabelit ajajärgu raamatukogude statistilistest andmetest.

Teine osa, aastate 1917–1940 kohta (lk. 297–398), pakub praegusele vanemale generatsioonile kaasaelamise mõnu. Ülevaadet Eesti Vabariigi aastatest on teadagi

eelnenust hõlpsam esitada. Raamatukogude korraldus oli siis dokumentidega seatud, statistika palju täpsem, tegutses Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, ilmus ajakiri “Raamatukogu”. Esile kerkiwad nimed olid Aleksander Sibul, Friedrich Puksoo, Richard Antik jt. Raamatu-aasta 1935–1936 andis aga oma panuse raamatute levikule raamatukogude kaudu.

Kolmas osa aastast 1940 (lk. 392–453) on vähem ülevaatlilik. Aga siiski üldistamist võimaldav – ajaloopilt tekib ju alles aastakümnete perspektiivis! Vastavas käsitluses väärrib põhjalikku tutvumist iga ajajärk: esimene nõukogude aasta, Saksa okupatsioon, Stalini, Hruštšovi, Brežnevi jt. perioodid. Samuti kohustus igale raamatukogule teha ülevaade oma ajaloost.

Registrid väljaande lõpus loetlevad raamatukogusid, isikunimesid, viidatud autoreid ja arhiivifonde. Et raamatukogude nimesid on aegade jooksul korduvalt muudetud, siis on lähtutud kohanimest. Kasutatud trükisõna on antud aga joonealuste viidetena. Nende rohkus (ka viited arhiivdokumentidele) näitab põhjalikkust andmete otsimisel, tundmisel ja kasutamisel.

Pole ime, et kogukasse raamatuse on sattunud pisivigu. Tiitelilehe pöördel on papa Jannseni tsitaadis täheveiga jäänud märkamata. Paaris nimes on eksimusi: õige on Eljo Kaldalu (lk. 21, 469), Linda Metslang (Lao) (lk. 331, 472).

Mõte jookseb raamatult edasi. Iga raamatukogu peaks mõtlema oma ajaloo peale. Kas on teada, millal tehti otsus raamatukogu rajamiseks, millal pandi esimene töödeldud raamat riulisse, millal läks esimese laenutusena trükis lugeja kätte? Ja mis juhtus hiljem? Kui ei ole suutmist uurimistööks, siis igaüks võiks kirjutada mälestusi raamatukogust. Needki on allikaks uurijaile tulevikus.

Tuleb soovida, et Kaljo-Olev Veskimäe raamat jõuaks iga raamatukoguhoidja kätte. Raamatus on palju head lugemist neile, kel on huvi meie ajaloo, eriti aga teaduse, hariduse, kultuuri arenemiskäigu vastu.

Hans Jürman

NEMAD JA MEIE EHK EESTLASE ILMAVAADE

Kaljo-Olev Veskimäe “Eesti raamatukogude ajalugu” on kaunilt kujundatud soliidne raamat. See sisaldab 453 lehekülge tihedat teksti, pilte ning neli registrit: raamatukogude registri, isikunimede registri ja viidatud autorite ning arhiivifondide registri. Puudub aga teadusmonograafiate puhul tavapärane kasutatud kirjanduse loetelu. Kahjuks. Sest just kasutatud kirjandus lisab väljaandele oma mündi. Viidatud kahe ja poolesaja autori seas on vaid ligi viiskümmend mitte-eesti nime, neist pooled vene autorid ja ülejäänud valdavalt 19. sajandi lõpu baltisaksa literaadid. Seega on Kaljo Veskimägi lähtunud järjekindlalt eestikeelsest kirjasõnast.

Raamatu sissejuhatuses lubab autor vaadelda raamatukogude ajalugu Eestis, piiramata end seega eesti raamatukogude ajaloo sõna otseses tähenduses, ning teiseks, võtta arvesse poliitilist konteksti. Viimasest johtuvalt on raamat liigendatud kolmeks osaks: raamatukogu vaadeldakse Eel-Eestis, Eestis ja Järel-Eestis. Esimene osa hõlmab ajavahemikku kristianiseerimise algusest kuni Eesti Vabariigi väljakuulutamiseni, teine kahtkümmend tõelise vabariigi aastat ja viimane Nõukogude okupatsiooni aastaid. Kaljo Veskimäe raamatu peategelane on eestlane. See eestlane on meile tuttav eelkõige Jaan Krossi romaanidest – terane ja pilklik, kindlasti haridusjanuline ja parajalt pragmaatiline. Nagu toodud liigendusest nähtub, on eestlase ajaloo eesmärk Eesti Vabariik. Eestlase arukast vaatepunktist hinnatakse ka kõiki *neid*, kes siin maal oma raamatutega toimetavad. *Neil* ei ole rahvast ega identiteeti, ajalugugi mitte. Eestlane ei tee vahet keskaegsel ristsõdjil ja 18. sajandi vene ametnikul. Ja miks ta peaks tegema? Autori hoogne sõnakasutus ja vilgas kujutlusvõime võimaldavad tal

hõlpsasti üle libiseda kõigist seda maanurka riivanud poliitilistest pingetest ja ideelistest murrangutest.

Keskaegne kristlik kultuuriruum eestlast suuremat ei puuduta, pigem jääb tema asine pilk pidama raamatut puldi külge kinnitaval ahelal. Frantsisklased suhtusid tema arvates raamatusse tagasihoidlikult, nende raamatukogusid, sealhulgas Stockholmi frantsiskaani kloostri oma, ei mainitagi. Ka nüüdisajal taas meie linna- ja kultuuripilti ilmunud domiinkaani ja birgitiinide vaimuelu kohta sellest raamatust andmeid ei leia. Aquino Thomast peetakse vaid lasteraamatust pärit anekdoodi vääriliseks. Pikemalt pole juttu ka Rootsi hiliskeskaegse raamatukultuuri hällist – Vadstena kloostrist, mille mõjud pidid tütarkloostri Piritat kaudu ulatuma meilegi. Eksitavad on koguni mõlema kloostri asutamisaegad. Kuningas Magnus Eriksson kinkis 1346. aastal Püha Birgittale maa kavandatava kloostri jaoks, kuid seda ei saa lugeda kloostri tegevuse algusdaatumiks. Birgitta ordu, ehk nagu ta ise seda nimetas – Lunastaja ordu põhikirja kinnitas paavst alles pärast pühaku surma 1378. aastal ja klooster pühitseti sisse 1388. aastal. Piritat klooster rajati 1407., mitte 1400. aastal. Ometi on nii birgitiinide kui ka raamatus vähe tähelepanu pälvinud jesuiitide tegevuse kohta olemas nüüdisaegse eesti autori põhjalik käsitlus (esimesi on uurinud Rutt Rajamaa ja teisi Vello Helk).

Eestlase seisukohalt on kergeks kaalutud nii reformatsioon kui Rootsi valitsuse hariduspoliitika 17. sajandil. Forseliuse seminar on esile tõstetud juba *meie* kontekstis: ”Ent mõni asi anti rootsi kultuuri siin varemgi kui Rootsis: kõige esimene köstrite ja ja kooliõpetajate seminar Rootsi riigis asutati Tartu külje all Papimõisas – kuulus

Forseliuse seminar (1684)”. (lk. 54). Tõsiasi, et “lühike rootsi viiv” (lk. 66) kestis Põhja-Eestis poolteist sajandit ja sel on oluline osa meie kirjakeele ja seega ka identiteedi kujunemises, jätab ta tähele panemata. Autor pole siiski raatsinud talupojakeskese maailmapildi nimel jätta põhjalikumalt käsitlemata Oleviste kiriku ja Tartu ülikooli raamatukogu. Viimased ei kuulunud Eesti talupoja maailmapilti rohkem kui kloostri raamatukogud, kuid mõlema puhul on olemas kauaaegne eestikeelne uurimistraditsioon.

Ristusuni ja raamatuni jõuab eestlane alles vennastekoguduste kaudu. See mõte pole uus, kuid on lugemise aspektist hästi ja elamuslikult läbi kirjutatud. Nagu ka lugemisoskuse areng, lugemisringide ja juba eestikeelse raamatukogu teke 19. sajandil. Kaljo Veskimäe sõnul on raamatukogude ajaloo uurimises peamine raamatute ühiskasutamise algete arengu jälgimine. Sellest vaatepunktist on ta eesti raamatukogu sünni põhjalikult läbi uurinud ja kujundlikult ning meeldejäävalt kirja pannud. Ärkamisaege raamatuloo kirjeldus on kindlasti teose säravaim peatükk. Rohkel allikmaterjalil tuginev, palju uut andmestikku sisaldav ning muhedate tsitaatidega pikitud tekst annab ühtaegu süstemaatilise ülevaate nii emakeelse raamatu kui raamatukogu arengust. Faktiühend ülevaade Eesti 18.–19. sajandi raamatukultuurist on omaette terviklik käsitlus, Kaljo Veskimäe suurteose kandvaim osa. Lisaks ohtrale teabele väärtustab seda trükiallikatest – peamiselt memuaaridest pärinev hariduse poole pürgiva müütilise maamehe kujundi värvikas edasiarendus. Autori lähenemisviisi Achilleuse kannaks on eesti raamatu arengu- loo meelevaldne lahutamine tema kultuurikontekstist. Kui tahes hoolikalt ta ka ei püüaks tõmmata piiri eesti ja teda ümbritseva, eeskätt baltisaksa kultuuriruumi vahele, kaotab ta ajuti kindlameelsuse. Läbi hajusate piiride kumab baltisakslaste vahendatud valgustusvaimu ja Napoleoni sõdade järgset rahvuslust; kui tahes eestlase-

keskeselt pole meie ärkamis- aega ka vaadeldud, ikka haakub see mingil viisil Euroopa kultuuriilmingutega. Talupoja vastandamine teda armutult kurnavale baltisaksa aadlikule ja tuimale vene kroonuametnikule on veenev üksikisiku tasandil. Kultuurist kõneldes tõusetub aga hulk küsimusi, mis kipuvad eestlasekeskeset raamatukogukontseptsiooni lammutama. Kunstlikuna mõjub ka kultuurisidemete eiramine meie lähedaste naabrite lätlaste, ja eriti soomlastega.

Raamatu keskne osa – Eesti – jääb oodatust õhemaks. Napilt saajale leheküljele mahub küll hulgaliselt teavet, millest tahaks esile tõsta raamatuvarade Venemaale viimise ja tagasitaotlemise loo. Autori sulg näib aga väsiivat, sõna ei sädele enam ja tervikut ei sünni. Haridusjanuline talupoeg näikse olevat oma riigis pea kaotanud. Otsekui oleks kogu huvi ja eesmärk keskendunud millegi saavutamisele, kui see aga käes, ei mõistagi nagu midagi peale hakata.

Eesti suuremaid teadusraamatukogusid on küll kirjeldatud, kuid käsitluse kontseptuaalne külg jätab soovida. Vaieldamatult oli Eesti Rahva Muuseumi arhiivkogu sisuliselt meie rahvusraamatukogu, kuid erinevalt Kaljo Veskimäe väitest (lk. 323) ei saanud ta ametlikult seda staatust kunagi. Tartu Ülikooli raamatukogu tegevust kirjeldatakse justkui ammendavalt, kuid tema tähendus ja funktsioon Eesti ühiskonnas jääb lahti kirjutamata, nagu ka võrdlus tema hiilgeajaga eelmise sajandi keskpaigas. Riigiraamatukogule pühendatud seitsmest leheküljest viiel on kirjeldatud üksikasjalikult tema eellugu. Tõika, et tegemist on Eesti ainukese raamatukoguga, mille loomine oli otseselt seotud omariiklusega – meie esimese parlamendiraamatukoguga, tõrgub autor üldse tunnistamast. Rahvaraamatukogude puhul on tunda autori huvi ja sooja poolehoidu, teosest leiab üksikasjaliku pildi nii

Kaljo-Olev Veskimägi

Kahte kappi on ühhetasja majas tarwis: leivakappi ja ramatokappi

Eesti raamatukogude ajalugu

raamatukogu tööst kui hulga arvandmeid. Kuid taas jääb raamatukogu, hoolimata sellest et teda on kirjeldatud mitme kandi pealt, asjaks iseeneses, tema rolli ühiskonnas sellest tekstist ei adu. Siin võinuks autor võtta abiks Rein Ruutsoo sellekohased uurimused.

Nõukogude okupatsiooni käsitleb Kaljo Veskimäe vaimse allahetmise ajana. Kui eelnevate perioodide kirjeldamisel eelistab autor lähtuda memuaaridest, siis nüüd kuulub tema poolehoid suulisele allikale, mis võimaldab eriti selgelt tuua esile vastasseisu *meie* ja *nende* vahel. Kui *meie* vahel toimisimegi nagu *nemad* (Helene Johani lk. 430), siis oli meil ikka mingi õigustus. Meid iseloomustab kõige meeldejäävamalt Kaja Noodla väide, et “raamatukoguhoidjad töötasid alalise psüühilise surutise all, hirmuga Glavliti kontrolli ja süütundega lugeja ees”. (lk. 433). *Nende*, st. Nõukogude süsteemi käsitlemisel oodanuks siiski praeguseks olemasolevat deskriptiivset ainet arvestades analüütilisemat ja süstemaatilisemat käsitlust.

Kõnealune raamat on esimene Eesti raamatukogude ajaloo üldkäsitlus. Ta sisaldab peaaegu kogu

teadaoleva andmestiku meie raamatukogude kohta ja veel midagi olulist. Kaljo Veskimäe suhe uuritavas aineses väljendab eesti raamatukoguhoidjate mitme põlvkonna ja võib-olla üldse eestlase eluhoiakut, mis annab uurimusele isemoodi väärtuse. Raamat on tähtis ja püha, hoolikalt arvele võetud ja riulisse paigutatud. Kirjasõna tähtsust jagub ka teda hoidvatele ja uurivatele inimestele, kuid see on üks omaette maailm, pühendatute pärusmaa. Raamat on kapis, me imetleme tema ilusat köidet läbi klaasi. Klaasitagune elu ei suhtestu raamatuga, raamatut ja raamatukogu vaadeldakse omaette väärtasjana n.-ö. pärisajaloo taustal. Selline raamatukoguajaloo uurimise traditsioon pärineb juba kolmekümnendaist aastaist ja Nõukogude ajal viljeldi seda hoolikalt. Ühelt poolt seetõttu, et toona nii oligi – eesti raamat oli haruldane ja armas, seda tuli kaitsta ja pool-salamisi uurida, teiselt poolt välistas totalitaarne süsteem üldse ausa ja vaba ühiskonnateadusliku uuringu.

Kaljo Veskimäe monograafia kajastab peaaegu täiuslikult ühe ajastu bibliograafide suhtumist eesti raamatusse ja raamatukogusse. Pole juhuslik, et tema käsitluses on mööda vaadatud lisaks juba mainitud Rein Ruutsoole ka teiste noorema põlvkonna kultuuri-uurijate töödest. Jaan Unduski, Toomas Karjahärmi, Hain Tankleri või Aivar Põldvee käsitlused ei mahu selle kindla- piirilise ajalookujutuse sisse.

On öeldud, et iga ajastu kirjutab oma ajaloo. Seda pole aga võimalik teha, toetumata eelnevale. Kaljo Veskimäe “Eesti raamatukogude ajalugu” täidab olulise lünga meie kultuuriloos, ausalt ja andumusega tehtud töö väärrib alati tunnustust.

Piret Lotman

VAIKUS JA VARJUD

Piret Lotman. Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks III : F. R. Kreuzwaldi nimeline Eesti NSV Riiklik raamatukogu 1954–1988. Tallinn, 2000. 142 lk. : ill.

Nii ligidalt kui kaugelt kostub emotsionaalseid hääli, ja see on hea – tähendab, Pireti raamatu vastu tuntakse huvi. Kõige rängem karistus inimesele, ka kirjutajale, on ükskõiksus tema töö vastu. Küllap oli autorile juba algusest peale selge, et tema käsitus tänase Eesti Rahvusraamatukogu elu- ja arenguloost äratub lugejates väga erinevaid tundmusi – nii kontseptuaalseid kui varjamatult isiklikke. Mõistagi pole ka siinkirjutaja viimastest prii, olgugi et on üle kahekümne aasta tegelnud professionaalse kriitikaga. Ent kõigepealt ikka raamatust.

Lugeja ei tohiks unustada, et autor, Piret Lotman, on ajaloolane. Ja ajalugu peab interpreteerima teisiti kui näiteks ilukirjandust või muinasjutte. Pireti kontseptsioon ühe institutsiooni tegevust kokku võttes on selge ja lihtne: faktid räägivad iseenda eest. Enamasti pole ajaloolasel ju võimalik silmitsi seista oma uurimisobjektiga. Küsimine retooriliselt, kes Rootsi aega siis näinud on! Kuna meie ajaloolasi on sageli ja õigustatult süüdistatud faktide meelevaldse tõlgendamise pärast, siis ilmselt seetõttu läheneb autor kogu materjalile teatava kangekaelsusega. Lihtsamalt öeldes – kõik, mis on mustvalgel kirjas, vastutab ajaloo ees.

Meid aga huvitab kõigepealt, kas allikad, millele Piret toetub, on kõikidele lugejatele meelepärased? (Antud juhul põhiliselt RR-i aastaruanded, osakondade aruanded, direktorite käskkirjad jne.) Kuid lugeja ei saa, ja vist ei tohigi otsustada autori eest, mida see allikana kasutab, kuid ta võib tulemuse üle arvamus avaldada. Autor hoiatab lugejat mitu korda (põhjalikumalt lk. 55–59) karide eest, mida ta nähtavasti pidi kohati ka ise ületama, ja sellegi eest, mida raamatust ei leia. Näiteks: ühe raamatukogu arenemislugu pole ainult

kultuuriajaloo fenomen; mälestustele toetumine muudab tulemuse saavutamise veelgi keerulisemaks; nõukogudeaegsetesse aruannetesse ja statistikasse tuleb suhtuda reservatsiooniga; autori eesmärk pole analüüsida ühe või teise raamatukoguhoidja tööd ja tegevust nendel aastatel jne. Ent leidub ka tsitaat: “Juba fakti valimine kogumist on sellele hinnangu andmine.” (lk. 56) Ometi oodanuks teatavat selekteerimist, kui palju valitud allikates õieti leidub *fakte*, millele suudaksime täna adekvaatset hinnangut anda? See töö kuulub kindlasti (raamatukogu)ajaloolase töömaile.

Sest vaevalt järgmine või ülejääminegi hindaja oma tööga paremini toime tuleb – allikate sisu ja arv enam ju ei suurene. Arvan nimelt, et olgu nad, ajalooallikad, siis tõesed või väärad, sotsialistliku perioodi interpreteerimine on ja jääb ajaloolaste murelapseks.

Kuulun nende ühiskonnaliikmete hulka, kes, küll väikese kahtlusega, kaldub erinevalt Piret Lotmanist nõustuma Aili Aarelaide väitega: üldiselt elasime “... pealtnäha ja institutsionaalsel tasandil riigitruus, sisimas ja väljaspool kutseelu isamaalises ja kristlikus” maailmas (lk. 58). Väga paljud suutsid end vaimsest okupatsioonist siiski vabastada. Loomulikult olenes(b) kontakt ühiskonnaga sageli inimese kujunemiskeskonnast-päritolust, haritusest, ühiskondlikust positsioonist, ja nüüd juba ka palgasummast. Aga vaevalt et uurija jaoks, kes nõustub kord sisenema RR-i aastatesse 1988–2001, maailmavaateline dilemma veel kaob. Piret arvab aga, eks ka oma reservatsioonidega, et me võtsime nõukogude diskursuse vähehaaval siiski omaks – küllap sellest ka tema käsitusviis. Kindlasti oli kohanejaid, alati ju on. Mõned nendest tegid ka vastikuid

tegusid, ent enamik töötas, kuidas mõistis, kuidas lubati. Aga mina arvan teie ehmatuses, et tookord kinnistunud mõttemaailm lõi hoopis teravamalt välja taastatavate muutuste perioodil. Aga sellest kõnelevad juba uued uurijad. Ometigi on aeg asuda selle üle järele mõtlema. Johtuvalt eelnevast jutust on ka Pireti reserveeritud iroonia ajastusse nii laiuti kui sügavuti mõistetav – asi peitub lihtsalt ajaloolase põhimõtetes, ja neid pole meil õigus hukka mõista.

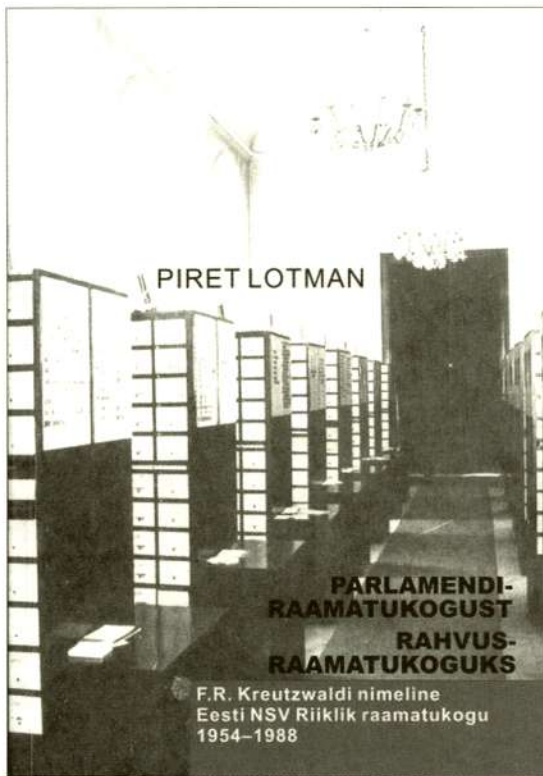
Põhjalikumal tutvumisel märkab, et autor jagab enam F. Puksoo mentaliteeti, mis tähtsustab raamatukogus raamatu. Teine raamatukogunduse suurnimi Helene Johani pidas aga minu arusaamist pidi kõige olulisemaks lugejat ja Piret on sellelegi osutanud. Üldistatult käib vist tänagi me raamatukogudes kerge vaidlus nende kahe suhtumise vahel?! Paraku pole meie erialal selgeid koolkondi välja kujunenud – arvatavasti nõukogude võimu tõttu, mis pidurdas isiksuste esiletõusu. Kõige kurvem ongi, et okupatsioonija taevas ei löönud särama ühtki raamatukogunduse tähte (Piret nimetab küll hilisemast perioodist Ivi Eenmaa nime), kes oleks vaimsest võimeka ja väga tööka kollektiivi loovust suutnud valitsevates oludes paremini juhtida. Aga see ei tähenda, et midagi poleks rajatud ja loodud, ja ega Piret seda eitagi.

Piret, mida ma siis leidsin Sinu raamatust? Dramaatilist vaikust ning varje ühe raamatukogu kohal, mida tuleb kurva nukrusega taluda, sest ägedast vastuhakust ei tule enam tulu. Aga traagiline see ajajärk ju oligi, selles mõttes peaksime ühel meel olema. Kõik, kes mäletavad neid aastaid Toompeal. Arutleda sobib ehk indiviidi osa üle ajas, mis ongi raamatu varjupool ja lugejate emotsioonide põhjus. Millele oleks käsitleja võinud veel tugineda? Aruannetes kajastuv on ju kirjas, aga mäletamised pole ka minu arvates kaljukindel allikas. Näite puhul lähen isiklikuks. Ma olen aastaid töötanud kõrvuti võimeka organiseerija ja asjade korraldaja Helju Kaevuga (nimi seisab ka raamatus), oleme mõlemad mõndagi RR-ist oma mälusse

talletanud, aga meie nägemisnurk ja hinnang on kindlasti erinevad. Milliseid järeldusi uurija nendest teeks? Eks ikka oma kontseptsioonist lähtuvad. Ja kui ka kümme neil aastail raamatukogus töötanud meenutaksid ja arutleksid olnu ja olla võinu üle, ei oleks see aidanud tõsist ajaloolast suuremat edasi. Iseasi, kui autor valinuks teistsuguse vaatevälja ja oleks reastanud arvukalt inimeste tähelepanekuid, ja siis meie, lugejad, oleksime ise otsustanud, mis ilus, mis inetu. Aga kas see on ajalugu – mina ei oska öelda.

Jah, inimeste nimesid (= tööelusid) on ka minu meelest vähevõitu ja mõni ehk sugestiivsemalt esile toodud kui teine, aga pelgalt arvamus seegi. Kas aga kõik RR-i ajalugu teinud sooviksidki oma nime mõne sündmuse järel näha – taas küsimus?

Esimene peatükk “Rahvus ja raamatukogu” on konkreetne, huviga loetav ja ajalooliselt selge. Ka analüüs resoneerib allikmaterjaliga. Selle ümberjutustamiseks pole meil mõistagi aega ega ruumi. Tundlikumaks muutub olukord aga teise osa juures – üldpealkirja all “Rahvas ja raamatukogu”. Ma ei oska usutavalt seletada, miks ma siinkohal kriitikukohustused unustan. Ilmselt langen ma mäletamiste ohvriks, nagu iga teinegi lugeja. Mind natuke häirib, et raamatukogu kohal valitseb ükskõiksus ja vaikus ja igavus ja mõttetus. Inimesed on kui varjud, kel pole reaalsusega erilist pistmist. Piret ise püüab küll kõigest väest jääda kõrvalseisjaks ega arva suurt midagi näiteks RR-i teadus- ja meetodilise töö seisaku (põhjuste) kohta neil aastail. Vastupidi, lõpetuseks isegi natuke mõistab olukorda, kommenteerib situatsiooni, kuhu taasiseseisvusaja künnisel olime positiivses mõttes jõudnud, aga ta ei ürita mõista inimesi, kes töötasid sel ajajärgul RR-is. Ta ei mõista neid ka sõnutsi hukka. Ta käitub korrektse ajaloolasena. Aga mu eakaaslasena ei tohiks ta olla unustanud, kui väsinud olid inimesed tegemisest midagi ja asjatust

mõtlemisest, kirumisest ja tühja tuule tallamisest.

Ühte võin vanduda, kõigele vaatamata hõljus seitsmekümnendatel aastatel Riikliku Raamatukogu kohal vaimuse aura, mida olen otsinud ka hiljem, aga leidmata ta on jäänud. See oli ehk sõnatu kokkulepe, aga nooremad raamatukoguhoidjad respekterisid vanade töötajate teadmisi ja raamatukogunduses valitsevaid eetilisi norme. Ja need polnud ilmingimata nõukogulikud. Ja mida kõike siis veel teati ja mäletati! Kuna mu jutus peaks järgnema kahtlase väärtusega mälestuste koost, lisan: enamasti ei imetletud juhte ja isehakanud õpetajaid, vaid allesjäänud vaimuvara ennast. Ses mõttes võiksin olla Puksoo jünger. Pealegi, lisaks bibliograafiate ja igat masti nimestike koostamisele, küll tobedamatele, küll mõistlikumatele, tegutses majas lugejaid ja ka raamatukoguhoidjaid abistavate nn. konsultantide eliit, kellele pole praegu isikusäralt kedagi kõrvale asetada. Kes küll peaks nendest ja teistest kõnelema, kui kord juba RR-i ajalugu on ette võetud?

Kuna Piret töötas juba siis ja töötab praegugi RR-is teadurina, siis on mõistetav, et ta teadustöö käekäigule proportsionaalselt palju

lehekülgi kulutab. Ja kui ma õigesti aru saan, siis teadustöö on olnud läbi aegade rahvusraamatukogu nõrgim lüli, isegi nõrgem kui Toompea vanas armsas ja viledas majas läbi raskuste kulgenud teenindustöö. Oli jah raske, aga teenindustöö oli oma aja kohta nii mõistlik, kui võis olla. Isegi palju lahendav Helju Kaev poleks suutnud Albert Kivika raamatuid erifondist välja tirida. Ja seda teab iga ajaloolane. Ajalugu läks ja läheb ka edaspidi oma rada. Meie võimuses on täna mõtlematutest ja ebakindlastest tegudest hoiduda, eilseteni me käed enam ei ulatu. Aga mõte võiks. Eri teema on inimeste südametunnistus, aga see pole ajaloo arutada – või on? Kuna eesti ajaloolased pole neist aastaist

(1954–1988) veel adekvaatset ajalookäsitlust kirjutanud, jätan endale õiguse kahelda, kas inimeste tehtud tööd on käsitletavas väljaandes õigesti proportsioneeritud jälgitud. See pole ühe või teise ajaloolase ja uurija küündimatus, vaid ajajärgu traagika, mida nähtavasti ei suudeta niipea ületada.

Aga jutt käib Piret Lotmani raamatust. Iga lugeja lähenemine *Pireti raamatule* sõltub palju inimese isiklikust interpreteerimistahmisest ja -võimest, tunnetest, mille pole ajalooa palju tegemist. Võimalik, et kaotatud aastate nukrust, eneseteostuse lootusetusest, vihast ja kurbusest. Ma ise kuulun täpselt samuti nende hulka, ega tea, mis on antud olukorras õige.

Ma ei kuulu nende arvustajate hulka, kes otsivad trükivigu, ka ei leia ma midagi suurt väljaande toimetamises laita. Raamatu kurvavõitu ilme võib ju seostada tema sisuga, mis teha, kui nii läks.

Loodetavasti lugeja, samuti autor, mõistab, et olen teaviku (kuidas kõlab!) “Parlamendiramatukogust rahvusraamatukoguks” põhimõtteliselt omaks võtnud. Sest isiklikud tähelepanekud ei tähenda Kliole kahjuks mitte midagi.

Maire Liivamets

16. novembril 2000. a. avati pidulikult TPÜ SOTSIAALTEADUSTE TEABEKESKUSE esimene järk. Keskuse rajamise mõte tekkis sotsiaalteaduskonna dekaanil professor Mati Heidmetsal eelmisel õppeaastal.

Paljude TPÜ akadeemiliste osakondade ja õppetoolide juurde on tekkinud küllaltki suured raamatukogud, mis ei kajastu kataloogides, ammugi teadusraamatukogude ühises elektronkataloogis. Seetõttu ei tea keegi täpselt, isegi oma õppeasutuse teised allüksused ega raamatukogugi, milliseid teavikuid ülikoolis juba leidub. Selliste kogude hooldamine käis ka osakondadel/õppetoolidel üle jõu.

Valitud ruum ehitati algselt, 1980-ndate alguses, raamatukogu konverentsisaaliks. 90-ndate teisel poolel kasutati seda lugemissaalina, kuid see oli pime (laualampideta), külm ja lärmakas (läbi viletsate akende kostis ühelt poolt Narva maantee müra ja teiselt poolt kõõgi ventilaator).

Ülikool ja ülikooli sotsiaalteaduskond finantseerisid saali ümberehitust ühiselt. Infotehnoloogia muretseti Tempuse Avatud Ülikooli projekti raames (projektijuht Sirje Virkus). Praegu on teabekeskusel 9 arvutitöökohta, neist kaks personalile. Kavas on muretseda ka sotsiaalteaduste alaseid andmebaase ja loomulikult püüame kujundada teabekeskusele teaduslikku imagot.

Sotsiaalteaduskonna akadeemilised osakonnad andsid TPÜ raamatukogule üle ca 10 000 töötlemist vajavat teavikut.

Kersti Kikkas

On inimesi, kellele on palju antud, ja kellelt seetõttu elu ka rohkem nõuab. Üks selliseid on kindlasti Voldemar Miller.

Tema aeg on olnud pikk ja tegutsemispiirkond usumatult lai: ajakirjandus, ajalugu, arhiivindus, ilukirjandus, raamatukogundus, kodu-uurimine, raamatu ajalugu, lastekirjandus, kultuurilugu. Suure osa oma vaimsest energiast on V. Miller laiali jaganud nooremaid ärgitades, abivajajaid nõustades. Koos Kyra Robertiga on ta olnud esimeseks õhutajaks, õpetajaks ja suunajaks paljudele praegustele eesti raamatu ajaloo ja raamatukogunduse uurijatele; ega ole tal kahju olnud oma teadmisi teistele anda muiski valdkondades.

Laiatel tegevushaardel on vähemalt kaks kaasnähtust: teatmeteoste koostajail on raskusi V. Milleri määratlemisega ja taotlemata on teaduslik kraad, mida ühes kindlas suunas liikuja enesestmõistetavalt omandanuks. Juubilari karjäär ei ole olnud vertikaalne, st. kõrgustesse pürgiv, vaid pigem horisontaalne, mis seisneb autoriteetsuses väga suure hulga kaasinimeste jaoks. Sageli on olnud tema see, kes ütleb välja tõed, mida kõik nagu juba teaksid, aga ei ole oma mõtteis sõnastanud.

Tänini on V. Miller erksa vaimuga kirjutaja, esineja ja vestluspartner, kes oma arvestatava sõna võib kaasa ütelda mistahes teemal. Tema mälusalved on rikkalikud ja tema mõte liigub vilkalt, leides salvedest vajaliku ja tekitades loogilisi, vahel ka üsna ootamatuid seoseid. Mitmekülgne erudeeritus võimaldab avastada paralleele ja sõltuvusi, mille peale teised ei ole tulnud.

Meenub Tallinna Teadlaste Maja korraldatud raamataasta üritus aprillis 2000, kus juubilari saalitäie rahva ees esitas uudseid seisukohti trükinduse ja Eesti ajaloo seotusest. Tema ladusat ettekannet kuulati hiirvaikselt ja talle oluks raske vastu vaielda. Muidugi leidub ka teisitimõtlejaid ja kadestajaid, kellest aga juubeli puhul juttu ei tehta.

Paljuütlevaks tõsiasjaks on auväärse teadjamehe juubelitähtpäevi meeles pidanud inimeste hulk, nende rohked tänu- ja õnnitlussõnad.

Anne Klaassen

Foto: Teet Malsroos

RAAMATUKOGU

AASTASISUKORD 2000

Koostanud MARGIT STAMM

Aarma, Liivi. Eesti Raamatu Aasta 2000 : [avakonvents "Raamatu osa Eesti arengus" TÜRis]. Nr. 3, lk. 34-36.

Aarma, Liivi. Eestikeelsete raamatute kirjastaja Johann Fischer. Nr. 2, lk. 17-21. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.

Ainz, Anne. Eestikeelsete raamatute rekataloogimine. Nr. 4, lk. 16-17. Sisaldab bibliograafiat.

Andresoo, Janne. [ELNET Konsortsiumi] Kääriku talvekool. Nr. 3, lk. 44.

Aru, Krista. Rahvuslik arhiivraamatukogu kui eneseteostus. Nr. 2, lk. 9-11. Kokkuvõte inglise keeles.

[EARi ja RRI koostatud raamatuaasta näitus "Eesti raamat 1940-2000" Rotermanni soolalaos : sõnum]. Nr. 4, lk. 7.

Eesti eriala- ja teadusraamatukogud 1999. aastal : [statistiline tabel]. Nr. 5, lk. 20.

Eesti Raamatu Aasta : [raamatuvahendajate allkomitee näitused, konverentsid, seminarid, trükised, võistlused jm.]. Nr. 2, lk. 34-36.

Eesti Raamatu Aasta : [üritustest]. Nr. 1, lk. 28.

Eesti rahva-, eriala- ja teadusraamatukogud 1999. aastal : [statistiline tabel]. Nr. 5, lk. 18-20.

Eesti rahvaraamatukogud 1999. aastal : [statistiline tabel]. Nr. 3, lk. 29.

EKS-klubi Jõgevamaal : [sõnum]. Nr. 5, lk. 30.

[EKS-klubi jõulupidu : sõnum]. Nr. 1, lk. 30.

Ektermann, Mare. Hoidkem sisemist tasakaalu! : [Lääne Maakonna Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidjaga ajas juttu Maire Liivamets]. Nr. 6, lk. 17-19. Kokkuvõte inglise keeles.

Enok, Rutt. Arvamus : [ERÜ kõnekoosolekust "Raamatukogu asend ja roll Eesti ühiskonnas"]. Nr. 2, lk. 40.

Erialaraamatukogude sektsioon : [sõnum]. Nr. 1, lk. 30 ; nr. 3, lk. 40.

Erilaid, Ingrid. Piiripunktini 30 meetrit ehk luuseri mõtteid "kadunukesest" : [vastukaja Maire Liivametsa artiklile "Ülestähendusi Narva teekonnalt" 1999, nr. 1]. Nr. 1, lk. 35.

Erilaid, Ingrid. Vahel võib ka nii... : [avatud uste öö Narva Keskraamatukogus]. Nr. 3, lk. 46.

Ermel, Malle. Mida võtame kaasa uude aastatuhandesse? : [Fr. Puksoo 110. sünniaastapäeva tähistati TÜRis ettekandepäevaga, Puksoo auhind anti **Endel Valk-Falkile** "Ajastu stiilitunnuste säilitamine konserveerimisel. Gooti, renessanss- ja barokkstiil köitekunstis. Metoodiline kogumik. I. Tallinn, 1999" eest]. Nr. 3, lk. 30-32.

ERÜ aasta- ja teenetepreemiad : [Marje Aasmets, Jüri Järs ja Ere Raag]. Nr. 2, lk. 37.

ERÜ aastakoosolek. Nr. 2, lk. 38.

ERÜ juhatuses : [sõnum]. Nr. 1, lk. 29 ; nr. 3, lk. 38 ; nr. 5, lk. 30.

ERÜ Tartumaa kogu Saaremaal : [sõnum]. Nr. 5, lk. 30.

Hansson, Elna. Eestikeelsest teaduskirjandusest : [ka TÜRI näitusest "Eesti teaduse noorus ja küpsemine : eestikeelne trükisõna aastani 1940 (aprill-oktoober 1999)"]. Nr. 2, lk. 22-24. Kokkuvõte inglise keeles.

[**Henno Käo** "Kusagil mujal" võitis 1999. a. "Miku-Manni oma raamatu" konkursi, väljaandega tähistatakse raamatuaastat : sõnum]. Nr. 5, lk. 41.

Hiie, Ruth. Vanaraamatu toimikond : [sõnum]. Nr. 5, lk. 30-31.

[**Ilmus** "Eesti kalendrikirjandus 1720-1900" : sõnum]. Nr. 1, lk. 39.

Ilus, Mare-Nelli. INNOPACi tulek TÜRI lugejateenindusse. Nr. 3, lk. 11-13.

Jaanson, Ene-Lille. Põltsamaa rariteetsed trükised TÜRis. Nr. 6, lk. 31-33. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.

Jalas, Kersti. Raamatukogud Eesti kultuurivara kaitsel : [ettekandepäev TÜRis]. Nr. 4, lk. 39-41.

Joost, Luule. Eesti perioodika rekataloogimine. Nr. 4, lk. 17-18, 27.

Järvelaid, Heljo. Maaraamatukogude sektsioon. Nr. 3, lk. 39.

Jürman, Hans. Wanradt ning Koell ja Hellmuth Weiss. Nr. 4, lk. 42.

2000. a. Tallinna Pedagoogikaülikooli infoteaduse eriala lõpetanud. Nr. 5, lk. 27.

Karjahärm, Toomas. Pätsist ja tema kirjatöödest. Nr. 2, lk. 30-32. Kokkuvõte inglise keeles.

Rets. rmt.: Päts, Konstantin. Eesti riik I / koost. Toomas Karjahärm, toim. Katre Ligi. Tartu : Ilmamaa, 1999. (Eesti mõttelugu ; 27).

Karjatse, Aita. Mõtteid ja märkmeid : [raamatuaasta konverents "Raamatulooline Eesti. Kodumaa tundmise allikad" Põltsamaal]. Nr. 5, lk. 28-29.

Kask, Külli. Tasuta euroinfo telefon RRis. Nr. 5, lk. 42.

Kask, Linda ; Olevsoo, Reet ; Talvi, Krista. Riik, raamatukogud ja raha : [rahvaraamatukogude finantseerimisest]. Nr. 1, lk. 18-19.

Kivi, Signe. Eesti Raamatu Aasta : avaveerg. Nr. 2, lk. 4.

Klement, Elve-Viiu. 50 aastat kultuurivarade kaitsel. Nr. 3, lk. 13-16. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.

Kooliraamatukogude manifest. Nr. 6, lk. 20.

Kopenhaageni deklaratsioon : [rahvusvahelisel konverentsil arutati rahvaraamatukogude rolli arenevas infoühiskonnas]. Nr. 5, lk. 25-26.

Kudrova, Olga. Ülikooliraamatukogu osa teabeallikate otsingus / vene keelest tõlkinud Kalju Tammaru. Nr. 4, lk. 13-15.

Kuljus, Inga. Ajaga silmitsi : [Võrumaa Keskraamatukogu ajaloo]. Nr. 1, lk. 5-6. Kokkuvõte inglise keeles.

Kurel, Vaike. Kooliraamatukogude sektsioon. Nr. 3, lk. 38.

[**Kutse-eeatika** töörühma koosolekust : sõnum]. Nr. 1, lk. 29.

Kümnik, Maare. Bibliograafid vaekausil : [bibliograafia auhind avalikustati EARi bibliograafiapäeval seoses **Endel Annuse** 85. sünnipäevaga]. Nr. 2, lk. 40-42.

Kümnik, Maare. Eha Saarmaa : 21.12.1924 - 25.08.2000. Nr. 5, lk. 41.

Kümnik, Maare. Missioon olla õpetaja : [**Kaja Noodla** 85]. Nr. 1, lk. 37-38.

Lahek, Harri-Koit. Eesti Patendiraamatukogust. Nr. 6, lk. 11-12. Kokkuvõte inglise keeles.

Lahti, Pirkko. Hämmeldunud inimene tööl / soome keelest tõlkinud Helve Annus. Nr. 6, lk. 14-16.

Lauring-Vaska, Sirje. Eesti suguvõsaurijad EARis. Nr. 3, lk. 42.

Lauring-Vaska, Sirje. [Ilmus "Eesti raamatu kronoloogia", koostaja Tiiu Reimo : sõnum]. Nr. 6, lk. 26.

Lauring-Vaska, Sirje. [Raamatukogupäevade raames toimus EARi lugejapäev "Raamatukogu tõmbetuultes" : sõnum]. Nr. 6, lk. 42.

Lepik, Aira. Teenuse kvaliteet tulemuslikkuse hindamisel. Nr. 4, lk. 5-7. Sisaldab bibliograafiat.

Levin, Mai. Kunstniku mõttevaramust. Nr. 1, lk. 25-26. Kokkuvõte inglise keeles.

Rets. rmt.: Laarman, Märt. Mina kõnelen kunstist / koost. Eeva Laarman, Hando Runnel. Tartu : Ilmamaa, 1998. (Eesti mõttelugu ; 24).

- Liiv, Toomas.** Kultuuriaasta 2000 : Eesti juhtum. Nr. 6, lk. 4.
- Liivamets, Maire.** Ilus oled, ilus oled raamatukogu : [ERÜ kõnekoosolekust "Raamatukogu asend ja roll Eesti ühiskonnas" RRis]. Nr. 2, lk. 38-39.
- Liivamets, Maire.** Ilus oled, Võrumaa : [maaraamatukogude seminar-laager]. Nr. 4, lk. 36.
- Liivamets, Maire.** Kas mõtleme veel? : [teabepäev "Teadus ja teadusraamatukogud"]. Nr. 6, lk. 30.
- Liivamets, Maire.** Lugemisrõõmust : [Soome Instituut korraldas raamatuaasta puhul laste- ja noorsookirjanduse seminari]. Nr. 3, lk. 37.
- Liivamets, Maire.** Pildikesi Raplast : [raamatukogupäevade avaüritusest]. Nr. 6, lk. 28-29.
- Liivamets, Maire.** Vana hea kirjanduslugu, lk. 28-29. Kokkuvõte inglise keeles.
- Rets. rmt.: Suits, Gustav. Eesti kirjanduslugu / koost. Hando Runnel. Tartu : Ilmamaa, 1999. (Eesti mõttelugu ; 25).
- Lott, Mare.** Raamatu tähendusest. Nr. 2, lk. 6, 8. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.
- Luhari, Bärbel ; Sõrmus, Ester.** [Suveseminar "Kooliraamatukogu õppeprotsessi osana" : sõnum]. Nr. 4, lk. 33-34.
- Lusmägi, Sirje.** Piirilinn Narva 18. sajandi reisikirjades. Nr. 2, lk. 13-16. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.
- Meos, Laine.** Rõngu raamatukogu – 110. Nr. 6, lk. 10. Kokkuvõte inglise keeles.
- Meri, Mart.** Eesti riigi poliitika on raamatusõbralik : [vestlus Riigikogu kultuurikomisjoni esimehega / üles kirjut.] Maire Liivamets. Nr. 1, lk. 16-18. Kokkuvõte inglise keeles.
- Metsar, Silvi ; Ainz, Anne.** Rahvusbibliograafiast : [konverents "Rahvusbibliograafia uuenevas infokeskonnas" RRis]. Nr. 6, lk. 36-38.
- Metsar, Silvi ; Olonen, Riin.** Eelkataloog CIP. Nr. 5, lk. 13-14.
- Mälestame : Ella Kõll :** 10. märts 1936 - 26. november 1999. Nr. 1, lk. 39.
- Mändmaa, Vaike.** [Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäeval saadi ülevaade ilmutvast koolikirjandusest : sõnum]. Nr. 4, lk. 34.
- Märka kolleegi! :** [oodatakse ettepanekuid Friedrich Puksoo auhinna ja ERÜ aasta- ja teenetepreemia kandidaatidele]. Nr. 6, lk. 27.
- Norberg, Aili.** Balti raamatukogude strateegilisest arengust : [Balti raamatukoguhoidjate 6. kongress Vilniuses]. Nr. 6, lk. 40-41.
- [Nukitsa konkursi pidulik lõpetamine : sõnum]. Nr. 3, lk. 45.
- Nuut, Anu.** Teadusraamatukogud ja millennium : [suveseminar Ojaäärse]. Nr. 5, lk. 34-35.
- Olonen, Riin.** Integreeritud raamatukogusüsteem INNOPAC. Nr. 3, lk. 9-10. Kokkuvõte inglise keeles.
- Oro, Vaike.** 85 aastat raamatukogundust Põltsamaal. Nr. 1, lk. 8-9. Kokkuvõte inglise keeles.
- Paluvits, Silva. Linda Reimann :** 9.05.1936 –13.08.2000. Nr. 4, lk. 42.
- Peep, Laine.** Tänuavaldus : [vastukaja Piret Lotmani artiklile "Mäluhäired" 1999, nr. 5]. Nr. 1, lk. 36.
- Pihu, Eda.** Infovajaduse uuringust : [RRi kunstide teabekeskuses, EKARis ja EMARis]. Nr. 5, lk. 6-9. Kokkuvõte inglise keeles.
- Poljakov, Merike.** Organisatsiooniline analüüs raamatukogus. Nr. 4, lk. 8-10. Sisaldab bibliograafiat.
- [Projekt THULE tulemuste esitlus RRis : sõnum]. Nr. 4, lk. 41.
- Põltaas, Mai.** Virtuaalraamatukogu. Nr. 3, lk. 5-8. Sisaldab bibliograafiat.
- Põltaas, Mai.** Võistlus "Infootsing Internetis". Nr. 6, lk. 27.
- Pärnoja, Linda.** Muutustega silmitsi. Nr. 6, lk. 13-14. Sisaldab bibliograafiat.
- Pärt, Signe.** Eesti Raamatu Aasta 1935 raamatuparemik : [EARis avati ka samateemaline näitus]. Nr. 2, lk. 25-26.
- [Raamatuaasta raames toimub heategevusprojekt "Raamat lapselt lapsele" : sõnum]. Nr. 2, lk. 45.
- [Raamatukogu- ja arhiivimaterjalide säilitamise toimikonna trükise "Säilitusjuht raamatukogudele ja arhiividele" esitlus : sõnum]. Nr. 1, lk. 30.
- Raamatukoguhoidja** päev : [üleskutse hakata tähistama eriala kutsepäeva]. Nr. 1, lk. 31. Allk.: ERÜ juhatus.
- Raamatukogunduse** uudiskirjandus. 1-6 / koost. Ene Sakkai. Nr. 1, lk. 21-24, nr. 3, lk. 23-26 ; nr. 4, lk. 19-26 ; nr. 5, lk. 21-24, nr. 6, lk. 21-24.
- Raatma, Irma.** [Kooliraamatukogud vaevlevad uudiskirjanduse- ja ruumipuuduses : sõnum]. Nr. 4, lk. 34-35.
- Rahvaraamatukogude** komplekteerimise tööühm. Nr. 1, lk. 29. Allk.: ERÜ büroo.
- [Rahvusvaheline konverents "Läti raamat ja raamatukogud 1525–2000" Riias : sõnum]. Nr. 1, lk. 36.
- Ramsdale, Phillip.** Benchmarking – tegevuse taseme analüüs / inglise keelest tõlkinud Anu Nuut. Nr. 3, lk. 16-19. Kokkuvõte inglise keeles.
- Rebane, Hilve.** Inimkultuuri mõistmise teed. Nr. 6, lk. 33-34. Kokkuvõte inglise keeles.
- Rets. rmt.: Ränk, Gustav. Müüt ja ajalugu / koost. Pille Runnel, toim. Katre Ligi. Tartu : Ilmamaa, 2000. (Eesti mõttelugu ; 32).
- Reial, Mihkel.** [ELNET Konsortsiumi talvekooli II sektsioonis räägitust : sõnum]. Nr. 3, lk. 44.
- Reimo, Tiiu.** Eesti, millest jutustavad raamatud : [konverentsi "Raamatulooline Eesti. Kodumaa tundmise allikad" kogumikust]. Nr. 6, lk. 34-36. Sisaldab bibliograafiat.
- Reimo, Tiiu.** Esimene eesti entsüklopeedia – 100 : ["Üleüldise teaduse raamat"]. Nr. 5, lk. 15-17.
- Riet, Ene.** [ATP Tarkvara seminar "Raamatukogude automatiseerimine. Projektide koostamine" : sõnum]. Nr. 3, lk. 44.
- Riet, Ene.** [Esitleti UDK liigitustabeleid : sõnum]. Nr. 3, lk. 40.
- Riet, Ene.** IFLA 66. konverents Jeruusalemmas. Nr. 5, lk. 37-38.
- Riet, Ene.** Mudelraamatukogu – mis see on? : [UNESCO rahvusvahelise mudelraamatukogude projekti (UNET) 4. konverents Viinis ja Rakveres 9.-12. dets. 1999. a.]. Nr. 3, lk. 32-34.
- Riet, Ene.** Raamatukogud avatud maailmas. Nr. 5, lk. 39-40.
- Riet, Ene.** Rahvaraamatukogude 20. seminarlaager. Nr. 5, lk. 35-36.
- Riet, Ene.** [Seminar "Raamatukogu roll uues õpikeskonnas" TPÜ infoteaduste osakonnas : sõnum]. Nr. 3, lk. 43.
- Riet, Ene.** Valga Keskraamatukogu [tähistas 135. aastapäeva]. Nr. 2, lk. 45.
- Ritson, Tiina.** Kahest bibliograafiast. Nr. 3, lk. 41-42.
- Rets. rmt.: Gustav Suits : personaalbibliograafia. Fondinimestik / koost. Külli Tamkivi, Tiina Koiva, Krista Pisuke ; toim. Anne Klaassen. Tartu, 1998.
- Juhan Liiv (1864-1913) : bibliograafia / koost. Osvald Kivi, Andres Loorand, Ave Pill, Vaike Tosso ; toim. Anne Klaassen. Tallinn, 1999.
- Roomets, Silvi.** Statistiline analüüs aegridade meetodil. Nr. 1, lk. 14-15.
- Ruutsoo, Rein.** Tennmann – idealist ja mässaja. Nr. 5, lk. 31-33. Kokkuvõte inglise keeles.
- Rets. rmt.: Tennmann, Eduard. Varjatud varandus / koost. Hando Runnel; toim. Katre Ligi. Tartu : Ilmamaa, 1999. (Eesti mõttelugu ; 29).
- Saul, Mall.** Ülevaade rahvaraamatukogude infosüsteemist 1999. aastal. Nr. 3, lk. 20-22, 27-29.
- [Seminar "Raamatukoguhoidja kui isiksus" ELTK -s : sõnum]. Nr. 4, lk. 27.
- Sepp, Aivi.** Koolituse toimikond. Nr. 1, lk. 29-30 ; nr. 3, lk. 40.
- Sepper, Vaiko.** Erialaraamatukogude sektsioon : [komplekteerimisalane teabepäev EARis : sõnum]. Nr. 6, lk. 27.

Shimmon, Ross. Raamatul on helge tulevik / intervjuerinud Ene Riet ; inglise keelest tõlkinud Tiina Vilberg. Nr. 5, lk. 5.

Siiner, Mari. Konservatorite atesteerimine – müüt või tegelikkus? Nr. 1, lk. 9-10.

Siiner, Mari. [Moodustati Raamatukogude, Muuseumide ja Arhiivide Kultuuriväärtuste Säilitamise Nõukogu : sõnum]. Nr. 1, lk. 36.

Sildre, Urve. Oskar Kallase päev : [18. Eesti raamatuteaduse konverents]. Nr. 6, lk. 39-40.

[**Tallinna** raekoja keldrisaalis avati näitus "Eesti vanimad raamatud Tallinnas" : sõnum]. Nr. 3, lk. 37.

Talts, Mait. Eesti Juudi Kogukonna raamatukogu. Nr. 1, lk. 11-12. Kokkuvõte inglise keeles.

Talts, Mait. Rahvusarhiivi raamatukogu. Nr. 2, lk. 12. Kokkuvõte inglise keeles.

Talvi, Krista. Uus mõte : [vähemusrahvuste raamatukoguteeninduse seminaridest, vene rahvusest raamatukoguhoidjate koolitusest eesti keeles]. Nr. 1, lk. 31-32.

Tammur, Kadri. Eesti teatmekirjandusest : [näitus TÜRIS]. Nr. 4, lk. 31-32. Kokkuvõte inglise keeles.

Tibar, Aiki. [Konverents ISIC 2000 Göteborgis]. Nr. 5, lk. 40.

Tibar, Aiki. Muutuv ülikooliraamatukogu : [80. aastapäeva konverentsi ettekannetest]. Nr. 1, lk. 33-34.

Tibar, Aiki. Tööstusspetsialistide infootsikaitumine. Nr. 5, lk. 10-12. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.

Tibar, Aiki. Tööstusspetsialistide infovajadused. Nr. 4, lk. 11-13. Kokkuvõte inglise keeles. Sisaldab bibliograafiat.

Tiisel, Kaja. Ühest 19. sajandi targast tarberaamatust : EARi haruldasi raamatuid : [Johann Wilhelm Ludwig von Luce 1816. a. ilmunud "Terwisse Katekismusse Ramat"]. Nr. 1, lk. 26-28.

1999. a. Tallinna Pedagoogikaülikooli infoteaduste eriala lõpetanud. Nr. 3, lk. 29.

Tõnisson, Signe ; Reial, Mihkel. Kirjete konverteerimise projekt. Nr. 5, lk. 12-13.

Valmas, Anne. Eesti Arhiiv Austraalias. Nr. 1, lk. 12-13.

[**Valmis** kogumik "Raamatukogu- ja infoteaduste kutseetika" : sõnum]. Nr. 1, lk. 30.

Veidemann, Rein. Kirjandus ja ajakirjandus. Nr. 6, lk. 5.

Veidemann, Rein. Kirjandus on surnud! Elagu kirjandus! Nr. 1, lk. 4.

Veidemann, Rein. Mõrv raamatukogus. Nr. 5, lk. 4.

Veidemann, Rein. Raamaturahvas eestlased. Nr. 2, lk. 4-5.

Veidemann, Rein. See väike suur kirjandus. Nr. 3, lk. 4.

Veidemann, Rein. Trükitud Eesti. Nr. 4, lk. 4.

Veinberg, Anne. Konverents "Eesti trükis" III : [EARis]. Nr. 4, lk. 37-39.

Ventsel, Aimar. Kirju valik saksa raamatupoes. Nr. 4, lk. 30.

Ventsel, Aimar. *Reggae*-kultuur luubi all : kultus-raamatud. Nr. 2, lk. 33.

Veskimägi, Kaljo. Münchenhausen...? aga ta ju valetas! : [katkend K. Veskimäe raamatust "Kahte kappi on ühhetassa majas tarvis: leivakappi ja ramatokappi", mis käsitleb raamatukogude ajalugu 13. sajandist 1990. aastani]. Nr. 2, lk. 43-45.

143. **Veskus, Meeli ; Liiv, Jüri.** Eesti rahvaraamatukogude internetiseerimine : [KülaTee projektist]. Nr. 6, lk. 6-9.

Väljataga, Märt. Lugesihuvi võiks süvendada reklaami abil : [intervjuu kirjanduskriitikuga / juttu ajanud] Maire Liivamets. Nr. 2, lk. 27-29. Kokkuvõte inglise keeles.

Õnnitleme : Endel Annus 85. Nr. 1, lk. 38. Allk.: Kolleegid Eesti Akadeemilisest Raamatukogust.

Õnnitleme : Helene Kulpa 90. Nr. 3, lk. 46.

Õnnitleme : Helmi Masing 90. Nr. 5, lk. 41.

Õnnitleme : Kaljo-Olev Veskimägi 70. Nr. 3, lk. 46.

Õnnitleme : Signe Väljataga 70. Nr. 3, lk. 46.

Ärtis, Toivo. Tartumaal "katsuti" koduraamatukogusid. Nr. 6, lk. 25-26.

SUMMARY

FIRST COLUMN

Who is Afraid of Loving in Freedom? **Katrin Kivimaa 4**

The secret idols of the author are the women who speak to the world through their independence, deed, words and creation, whose being a woman differs from what traditional family, education and mass media enable. Because of the feminist movement and the emancipation of women, the self-consciousness of women in the Nordic countries is greater than in the Eastern European countries. In general, society has implanted into women's mind a frightening dilemma – to be happy or to be free.

TOPIC OF THE DAY – SCHOOL LIBRARIES

A School Library Today **Ingrid Laasi 5**

The librarian at Haapsalu Wiedemann Gymnasium gives in her article a brief overview of the development of the school's library which began on 24 September 1964 when the first entry was made to the school library's accession book. An important event for the school took place in the academic year 1984/85 when the school building in Wiedemann Street was renovated and the school library got a room in it. From the autumn of 1994 the library has enjoyed even better conditions and two years later it got the Internet connection. In addition to standard classes, the school recently opened experimental individual classes for the children with learning and behaviour problems and, working with these children, the school library has an unusually important role.

The school library serves 486 users and its basic collection includes 15,419 documents (15,284 books). 21 titles of periodicals are available. The library staff includes one librarian. The school administration supports the library in every way, including the funding of its acquisition. Ingrid Laasi also writes briefly about the problems concerning pupils and computers and expresses her opinion that it often is more easy to grab a book from a shelf. But the most important is whether a school library is capable of meeting the pupils' requests on learning materials.

Library of Nõo School

Heili Tali 7

An overview of the history and the present time of the common library of Nõo Basic School and Nõo *Realgymnasium*. In 1990 the library got spacious premises in the extension to the school. The teachers of special subjects skillfully use the possibilities provided by the library. A reading room with 24 reading seats is extremely popular among pupils who also find there something to do when the classes are over. From 1997 the library has the direct Internet connection. A school library software *ARX Raamat* facilitates the library's operations.

The Library of Tartu Art College

Edith Hermann 9

The head of the library briefly introduces the history of her institution which foundation date is still disputed over, speaks about the collection and the implementation of information technology.

RESEARCH LIBRARIES

Organisational Analysis in Libraries **Merike Poljakov 10**

An employee of Tartu University Library observes the components which should be taken into consideration after carrying out the SWOT analysis in a library. The author explains why a library needs a strategical, tactical and operational plan, what should be considered in developing crisis communication plan, which target groups must be informed of the library's activities, and also writes about cooperation partners and creating the image of a library. She also introduces the ways to check and analyse how the library's goals are fulfilled.

INTERVIEW

For All the Libraries as Usual: an Interview with Tiiu Valm

Maire Liivamets 13

An interview with the Director General of the National Library

of Estonia focuses on the most important current problem of Estonian librarianship – drawing up the development plan for it. Tiiu Valm tries to explain why all the attempts to draw up the plan have so far failed, how should the plan look like and who should be the persons who draw up a new plan. In addition to that, she also explains the necessity for the changes in the structure of the National Library of Estonia in recent years which have taken place because of the rapid development of information technology and the functions of a national library, not always well understood by the public; ponders upon the meaning and value of her long library career and finds it all to pay the toil. The General Director of our national library also is of the opinion that there is nothing wrong with the ethics of Estonian librarians, still saying she understands that social problems have an impact on everyone's work, too.

BOOK HISTORY

About Earlier Books in Estonian Heino Rääim 17

An employee of the Archival Library of the Estonian Literary Museum introduces in his article six faulty publications from the 18th century found from the reserve collection of the library. He describes their appearance, gives their hit rate in libraries and also points out financial troubles which sets limits to the proper preservation and restoration of earlier publications.

* * *

Estonian School Libraries in 1999/2000: Statistics Heli Priimets 18

Viljandi College of Culture Graduates of Librarianship in 2000 18

RECENT LITERATURE ON LIBRARINSHIP

Books donated to the National Library of Estonia on the Frankfurt Book Fair Ene Sakhai 19

MARKET PENETRATION OF LIBRARIES

About Marketing Knowhow in Librarianship Aira Lepik 27

A professor at the Chair of Librarianship of Tallinn Pedagogical University begins her yearly treatment of marketing matters in our journal with an article where she gives an overview of marketing knowhow, the necessity to use it for library performance analysis and evaluation, analyses the possibilities to adapt marketing principles in librarianship and focuses on the corresponding training for library staff. Meanwhile she also introduces the marketing subjects she teaches at TPU and the authorities who support her lectures.

ESTONIAN LIBRARIANS ASSOCIATION

School Library as a Learning Centre Vaike Mändmaa 29

An overview of the seminar of the ELA's School Libraries Section, held on 10 November 2000, where the project for drawing up the principles of school library work organisation, the survey of the content of school library collections, the cooperation between a local board of education and a school library and the development plan for school libraries were discussed.

Friedrich Puksoo Day Ene Riet, Urve Tõnnov 30

On 23 January, the birthday of Friedrich Puksoo (1890–1969), a well-known Estonian figure of librarianship and a bibliographer, a traditional library conference was held at Tartu University Library. Puksoo had been a head of the library for a long time. At the conference, held on the theme *Libraries as the Keepers of the Estonian Book* this year, the preservation of the Estonian book was discussed.

In addition to that, the best work published during the previous year in the fields of book history, book science, librarianship or bibliography is awarded with Friedrich Puksoo Prize on this day. (The jury is entitled to award several works within the limits of a certain sum of money or somebody for his/her long-time work.) *This year Tiiu Reimo was awarded with Friedrich Puksoo Prize for her chronology of the Estonian book Eesti raamatukronoloogia as well as for her research papers published in 2000*

(EEK 4,000). Endel Annus's monograph *Eesti kalendrikirjandus 1720-1900* also was distinguished as a serious research paper on the history of the Estonian calendars.

CONFERENCES & SEMINARS

ISSN Meeting in Washington Silvi Metsar 33

In her article, the head of the National Bibliography Centre of the National Library of Estonia provides an overview of the 25th meeting of directors of ISSN centres, held on the American continent in September 2000. These annual meetings sum up all the aspects of the system, mostly treating the registration of periodicals in international ISSN databases. This year the registration of online periodicals and providing them with ISSN were the key issues. The author also draws attention to the strategic plan for the ISSN network, the updating of the guidelines for ISSN records and drawing up the international standard ISST.

CRITICAL REVIEW

About the History of Estonian Libraries "They" and "We" or the World Hans Jürman 34

View of Estonians Piret Lotman 35

Piret Lotman and Hans Jürman review critically Kaljo-Olev Veskimägi's book on the history of Estonian libraries, *Eesti raamatukogude ajalugu*, published in 2000. In her article, Piret Lotman reviews the book as an historian and evaluates it from the methodological aspect, still adding a common knowledge that every era writes its own history. The history of Estonian libraries written by Veskimägi also shows the attitudes towards life of several generations of Estonians. The other reviewer of the book, Hans Jürman, is rather meditating on the meanings of a book and a library.

Silence and Shadows Maire Liivamets 37

Maire Liivamets discusses Piret Lotman's *Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks*, a book on the history of the present National Library of Estonia. Lotman describes the years of the Soviet occupation 1954–1988 when both the user services and research work of the library were fettered by ideology. Numerous books were shut to the restricted access collection and library acquisition was limited. Only the facts from the library's reports on its activities support the author, an historian, and because of that she speaks a little of the contribution of the then State Library's staff to the librarianship of the period. The reviewer aims to find out why the author and the reader have a different approach to the publication. That is, the author's conception is simple – everything written in black-and-white vouches for the history and does not need any further explaining; but the reader has an emotional approach to the material and feels that her working life has not been treated enough.

NEWS

Social Sciences Information Centre of Tallinn Pedagogical University Kersti Kikkas 38

On 16 November 2000 a social sciences information centre was opened in the former conference hall of Tallinn Pedagogical University Library. The collections which had been accumulated at the academic departments and chairs (in total about 10,000 documents) were included to the collection of the information centre. The university and the Faculty of Social Sciences jointly financed the rebuilding of the hall; necessary information technology was procured within the framework of the TEMPUS open university project. At present 9 PCs are available for the users of the information centre.

Congratulations: Voldemar Miller – 90 39

In February, Voldemar Miller, one of the most respected and distinguished Estonian researchers of history, book history, libraries, archives, local history and culture, celebrated his 90th birthday. He also has succeeded in *belles-lettres* and in journalism.

CUMULATIVE LIST OF CONTENT IN 2000 40

Rk

